

Vejledning om tilskud til våd- områder og lavbundsprojekter

juli 2026

juli 2026

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

Vejledning om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter

ISBN: 97887-85502-50-6

Publikationen kan downloades på

[Tilskudsguiden](#)

Copyright ©

Indhold

1	Om denne vejledning.....	5
1.2	Læsevejledning.....	6
1.3	Ordliste.....	6
2	Velkommen til én indgang for vådområder og lavbundsprojekter.....	8
2.1	Formålet med ordningen.....	9
2.2	Indsatsområder (spor 1 og spor 2).....	9
2.3	Hvem kan søge?.....	10
2.4	Finansiering af projekterne og ansøgningspuljer.....	11
2.5	Ansøgningsproces og ansøgningsfrister.....	12
2.6	Projektfaser.....	13
2.7	Det gode projekt.....	13
3	Forundersøgelser.....	19
3.1	Formål med et forundersøgelserprojekt.....	19
3.2	Supplerende forundersøgelser.....	19
3.3	Ansøgning.....	20
3.4	Kriterier og prioritering.....	22
3.5	Forundersøgelsens indhold.....	23
3.6	Naturtiltag.....	31
3.7	Forpligtelser i løbet af projektperioden.....	32
3.8	Behandling af ansøgning.....	33
3.9	Gennemført forundersøgelse.....	33
3.10	Overgang til etablering.....	33
4	Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1).....	35
4.1	Ansøgning.....	35
4.2	Kriterier for støtteberettigelse.....	37
4.3	Prioritering af etableringsprojekter.....	40
4.4	Forpligtelser i løbet af projektperioden.....	42
5	Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2).....	52
5.1	Ansøgning.....	52

5.2	Kriterier og prioritering	52
5.3	Forpligtelser i løbet af projektperioden	53
6	Kompensation af lodsejere i projekterne	57
6.1	Jordfordeling (spor 1)	57
6.2	Kompensation i vand- og klimaprojekter under spor 1	58
6.3	Kompensation i kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2	60
6.4	Lodsejers mulighed for grundbetaling til projektarealer	61
7	Tilskudsberettigede udgifter	63
7.1	Udgifter, som du kan få tilskud til	63
7.2	Hvornår er en udgift støtteberettiget	64
7.3	Ikke-tilskudsberettigede udgifter	66
7.4	Særligt for projekter under spor 1	66
7.5	Egen- og medfinansiering af projekter	68
8	Udbud og indhentelse af tilbud	69
8.1	Offentlige tilsagnshavere	69
8.2	Private tilsagnshavere	70
8.3	Dokumentation	70
9	Ændring i projektet og overdragelse af tilsagn ...	72
9.1	Ændringer i projektet	72
9.2	Overdragelse/annullering af tilsagn	74
10	Når projektet er færdigt	76
10.1	Udbetaling	76
10.2	Rateudbetaling for private tilsagnshavere	76
10.3	Kontrol af færdige projekter	76
10.4	Opretholdelse af projektet (servitut)	77
10.5	Opbevaring af regnskabsbilag mv.	78
10.6	Bortfald, tilbagebetaling og nedsættelse af tilskud	78
11	Yderligere oplysninger	81
11.1	Lovgrundlaget	81
11.2	Straffebestemmelser	82
11.3	Force majeure	82
11.4	Klageadgang	83
11.5	Behandling af personoplysninger	83

1 Om denne vejledning

Denne vejledning henvender sig til dig, der ønsker at søge om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter.

I vejledningen finder du oplysninger om, hvordan du indsender en tilskudsansøgning, samt hvad du skal være opmærksom på i forbindelse med projektgennemførelsen – både under forundersøgelsen, i etableringsfasen og i opretholdelsesfasen efter afsluttet etablering.

Fra 2026 er udtagningsindsatserne og vådområdeprojekterne i de tidligere ordninger for vand- og klimaprojekter (VKP)¹ og klima-lavbund- og kvælstofvådområdeprojekter (KLA)² samlet under én tilskudsordning med én fælles indgang.

Den nye tilskudsordning er reguleret i bekendtgørelse nr. 640 af 1. juli 2026 om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter (herefter: bekendtgørelsen).

Ordningen giver mulighed for

- Tilskud til forundersøgelser via nationale midler
- Tilskud til etablering af vand- og klimaprojekter (kvælstofvådområder, lavbundsprojekter, fosforvådområder og restaurering af ådale) via EU-midler og delvist nationale midler
- Tilskud til etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter via nationale midler

Tilskud via nationale midler til forundersøgelser og etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter er statsstøttestøttet godkendt af EU-Kommissionen i medfør af EU-retningslinjerne for statsstøtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter, jf. EU-Tidende 2022, nr. C 845, side 1.

Tilskud til etablering af vand- og klimaprojekter finansieres gennem Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), suppleret af nationale midler fra Ministeriet for Grøn Trepert.

Denne vejledning skal læses i sammenhæng med den tilhørende udbetalingsvejledning (herefter udbetalingsvejledningen) og den tekniske ansøgervejledning (herefter ansøgervejledningen).

Du kan finde vejledninger, skabeloner og andre relevante dokumenter i tilskudsguiden på Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøets hjemmeside: [Tilskudsguide – Vådområder og Lavbundsprojekter](#)

1.1.1 Sådan kontakter du os

Hvis du har brug for at kontakte os med generelle spørgsmål om ordningen, kan du skrive en mail til VO@sgav.dk eller ringe til vores kontaktcenter på 33 95 80 00.

¹ Reguleret i bekendtgørelse nr. 13 af 13. januar 2025 om tilskud til vand- og klimaprojekter 2024 og 2025.

² Reguleret i bekendtgørelse nr. 1528 af 4. december 2025 om tilskud til udtagning af arealer til etablering af klima-lavbund- og kvælstofvådområdeprojekter.

I forbindelse med ansøgning om et EU-finansieret vand- og klimaprojekt, skal du sende alle ansøgningsrelaterede bilag til vkp@sgav.dk. Det er ikke muligt at vedhæfte bilag til ansøgnings-skemaet, og derfor sendes bilag mv. på mail.

1.2 Læsevejledning

Når du læser denne vejledning, skal du særligt være opmærksom på, om du ansøger som en offentlig myndighed (kommune eller Naturstyrelsen) eller som privat ansøger. Dette skyldes, at der på visse af tilskudsordningens områder gælder forskellige regler alt efter, hvem der ansøger. Dette er søgt tydeliggjort under de relevante afsnit i vejledningen.

Du skal desuden være opmærksom på, hvilken fase dit projekt befinder sig i: forundersøgelse, etablering eller opretholdelse. Der gælder samme regler for forundersøgelser, men når projektet skal etableres, kan dette gøres i to forskellige spor alt efter, om lodsejerne i projektet ønsker jordfordeling mv. eller engangskompensation efter faste satser. Hvis der ønskes jordfordeling, skal projektet etableres under spor 1, hvor finansiering sker med EU-midler og på baggrund af de regler, der gælder i EU-forordningsgrundlaget. Hvis der ønskes engangskompensation efter faste satser, kan projektet etableres i spor 2, der finansieres af nationale midler og i henhold til national ret og statsstøttereglerne.

Nedenfor følger en ordliste med typiske begreber af relevans for projekter under ordningen.

Herefter gives en introduktion til den nye tilskudsordning (2 Velkommen til én indgang for vådområder og lavbundsprojekter), blandt andet med en oversigt over de væsentligste ændrede forhold og nye muligheder i forhold til de to hidtil gældende tilskudsordninger, som nu erstattes med denne. Her finder du også et afsnit med råd til det gode projekt.

Alt efter hvilken fase dit projekt befinder sig i (eller som du ønsker at ansøge om tilskud til), kan du finde relevant information i kapitel 3 Forundersøgelser, 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1) og 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2).

De resterende kapitler i vejledningen indeholder yderligere information om relevante forhold under tilskudsordningen.

1.3 Ordliste

Afværgeforanstaltninger	Foranstaltning, der er nødvendig for at gennemføre projektet. Typisk en foranstaltning, der sikrer, at omkringliggende arealer uden for projektområdet ikke bliver våde.
Arrondering	Omfordeling af spredte jordlodder med henblik på at skabe sammenhængende arealer.
Delopland	Begreb hentet fra vandområdeplanerne. Et geografisk område, hvorfra der sker udvaskning af kvælstof til et nærmere bestemt kystvand, der kræver en kvælstofindsats.
Detailprojekt	Et detailprojekt er en detaljeret beskrivelse af de anlægsarbejder, der skal gennemføres, og et udbudsmateriale, som kan danne grundlag for tilbudsgivning fra entreprenører.
F2	Digital selvbetjeningsplatform med adgang fra styrelsens hjemmeside.

IMK	Internet Markkort er et digitalt værktøj til brug i ansøgningsprocessen. IMK kan tilgås fra Tast selv.
KLA	Kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter.
MARS	Multifunktionel Arealregistrering MARS Digital platform, som du skal bruge til at indsende ansøgning om tilskud under denne ordning.
Omkostningseffektivitet	Beregning af forholdet mellem projektomkostninger og de forventede effekter ved projektetablering.
Overlapsanalyse	Analyse, der viser projektarealets overlap med kulstofrig lavbundsjord, projektpotentialer, konflikter og andre tilskudsordninger.
Projektomkostninger	Omkostninger til planlægning og gennemførelse af projektet. Her skelnes mellem tilskudsberettigede udgifter og ikke-tilskudsberettigede udgifter.
Projektområde	Område indtegnet i MARS.
Projektperiode	Projektperioden fremgår af tilsagnsbrevet og er den periode, hvor projektet skal gennemføres. For forundersøgelser er projektperioden 2 år. For VKP (spor 1) tilsagn er projektperioden 4 år og for KLA (spor 2) tilsagn er projektperioden 2 år.
Spor 1	Etablering af vand- og klimaprojekter (VKP)
Spor 2	Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (KLA)
Tast selv	Digital selvbetjeningsplatform med adgang fra styrelsens hjemmeside og fra MARS.
Tilsagnshaver	Den person, myndighed, virksomhed eller fond, der har ansøgt om og fået tilsagn om tilskud til et projekt. Tilsagnet er styrelsens bekræftelse på, at tilskuddet kan udbetales, hvis kriterier og forpligtelser anført i bekendtgørelsen er opfyldt.
Tinglysning af servitut	Offentlig registrering i tingbogen af, hvad projektarealet må anvendes til.
VKP	Vand- og klimaprojekter.

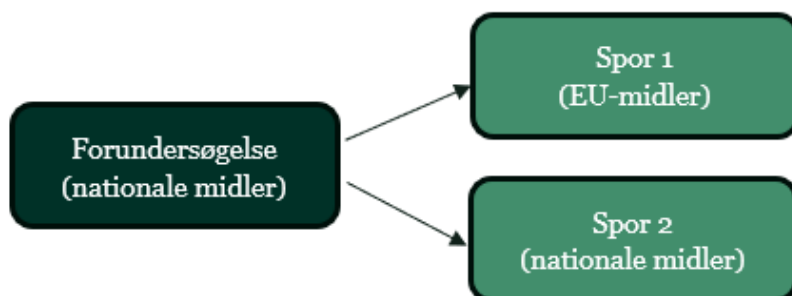
2 Velkommen til én indgang for vådområder og lavbundsprojekter

I arbejdet med den grønne trepart var der enighed om, at udtagningsindsatsten fortsat skulle ske med afsæt i de eksisterende støtteordninger, men at regeringen vil arbejde for en øget fleksibilitet og styrket samarbejde og koordination mellem ordninger, herunder ved ensretning af krav til forundersøgelser i videst muligt omfang.

Som et led heri er det for 2026 blevet besluttet at samle tilskudsordningerne for vand- og klimaprojekter (VKP) og for klima-lavbund- og kvælstofvådområdeprojekter (KLA) under én ordning med et fælles regelsæt, som hedder vådområder og lavbundsprojekter (VLP).

Ved at samle ordningerne bliver der én central indgang i Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (herefter: styrelsen) for ansøgninger om vådområde- og lavbundsprojekter, hvorved der også sker en forenkling af ansøgningsprocedurerne og en ensretning af en række krav til projekterne, herunder forundersøgelserne.

Den nye ordning vil have én fælles indgang til forundersøgelser finansieret af nationale midler. Herefter kan projektet fortsætte i etableringsspor 1 (tidligere VKP) eller etableringsspor 2 (tidligere KLA)

De væsentligste ændringer som følge af den nye VLP-ordning er bl.a. følgende:

- Der er én samlet indgang i [MARS](#) for forundersøgelser. Herefter kan etableringsprojekter fortsætte enten som EU-finansierede vand- og klimaprojekter eller som nationalt finansierede kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter.
- Ansøgninger til forundersøgelser kan indsendes og opnå tilskud løbende efter først-til-mølle-princippet eller i opsamlingsrunder.
- Forundersøgelserne giver mulighed for fleksibilitet i forhold til, hvilke projektindsatser der kan undersøges, og det er muligt at gennemføre detailprojektering under forundersøgelsen.
- Arbejdet med en forundersøgelse kan først påbegyndes og få dækket udgifter hertil, efter at ansøgning er indsendt.
- Der er hektarkrav på 1 ha for forundersøgelser.
- Det er muligt at undersøge for naturtiltag i forundersøgelser.

Når forundersøgelsen er gennemført, og projektet går videre til etablering, er der to etableringsspor under ordningen. Spor 1 er tilgængeligt for offentlige ansøgere og bygger på den tidligere VKP-ordning, hvor det er muligt for de involverede lodsejere at benytte sig af jordfordeling, køb/salg af projektarealer, engangskompensation og kompensation for værditab. Spor 2 er tilgængeligt for offentlige og private ansøgere og bygger på den tidligere KLA-ordning, hvor der er mulighed for engangskompensation til lodsejerne efter faste satser.

2.1 Formålet med ordningen

Tilskud til vådområder og lavbundsprojekter (VLP) er en tilpasset videreførelse af de eksisterende tilskudsordninger for vand- og klimaprojekter (VKP) og klima-lavbund- og kvælstofvådområdeprojekter (KLA), og ordningen har til formål at understøtte indsatsen for et grønnere Danmark³ ved at genskabe mere naturlig hydrologi gennem udtagnings- og vådområdeprojekter, der skal:

- 1) forbedre vandmiljøet ved at reducere udledningen af kvælstof til fjorde og kystvande gennem kvælstofvådområdeprojekter,
- 2) bidrage til at reducere landbrugets drivhusgasudledning ved at udtage og omdanne kulstofrige landbrugsjorder til vådområder gennem lavbundsprojekter,
- 3) forbedre vandmiljøet i søer ved at reducere udledningen af fosfor hertil gennem fosforvådområdeprojekter, og
- 4) forbedre de fysiske forhold og bidrage til opfyldelse af miljømål for udvalgte vandløbsstrækninger gennem restaurering af ådale.

Udtagning og vådgøring af landbrugsarealer kan, ud over reduktionen af drivhusgas- eller næringsstofudledningerne, også forøge arealernes bufferkapacitet i forhold til store og pludselige vandmængder (klimatilpasning) samt have en positiv effekt i forhold til biodiversitet og visse naturtyper.

2.2 Indsatsområder (spor 1 og spor 2)

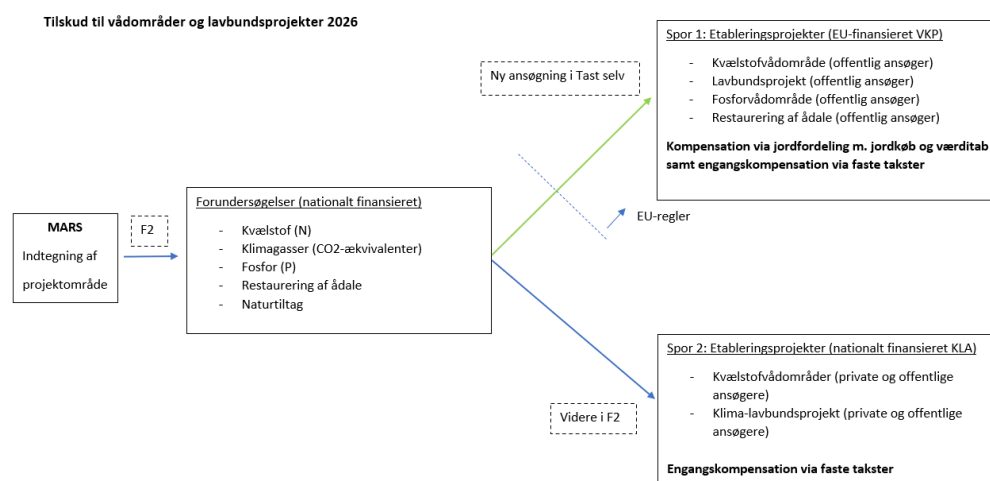
Vådområder og lavbundsprojekter (VLP) består af seks projektindsatser fordelt på to hovedindsatsområder:

- 1) Spor 1: Vand- og klimaprojekter (VKP) med følgende fire projektindsatser:
 - a. VKP-kvælstofvådområdeprojekter til fjernelse af kvælstof.
 - b. VKP-lavbundsprojekter til reduktion af drivhusgasudledning, til fjernelse af kvælstof og til forbedring af natur.
 - c. VKP-fosforvådområdeprojekter til fjernelse af fosfor.
 - d. VKP-projekter om restaurering af ådale til forbedring af fysiske forhold i vandløb, til fjernelse af kvælstof og til reduktion af drivhusgasudledning.
- 2) Spor 2: Kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (KLA) med følgende to projektindsatser:
 - a. KLA-lavbundsprojekter til reduktion af drivhusgasudledning.
 - b. KLA-kvælstofvådområdeprojekter til fjernelse af kvælstof.

³ Aftale om et Grønt Danmark og Aftale om Implementering af et Grønt Danmark - [Om Den Grønne Trepårt - og aftalerne om et Grønt Danmark - Ministeriet for Grøn Trepårt](#)

Du kan søge om tilskud til en forundersøgelse indenfor ét eller flere af de seks projektindsatsområder. Det er altså muligt at undersøge for flere forhold i samme forundersøgelse. Eksempelvis kan projekter, der opfylder beliggenhedskravet for kvælstofprojekter, også forundersøge muligheder for kulstofreduktion og udmunde i ét eller flere etableringsprojekter afhængig af forundersøgelserens resultater.

Når forundersøgelsen er afsluttet, kan du søge tilskud til etablering af de projekter, der med afsæt i forundersøgelsen lever op til etableringskriterierne – se nærmere i afsnit 3 Forundersøgelser, afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1) og afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2). Du skal være opmærksom på, at det kun er under spor 1, at der er mulighed for at benytte jordfordeling, opkøb og værditabskompensation til de involverede lodsejere.

2.3 Hvem kan søge?

Der vil fremadrettet være samme muligheder for at opnå tilskud indenfor de forskellige projektindsatser, som tilfældet er i dag.

Det vil sige:

- Kommuner kan søge tilskud til forundersøgelser og etablering af alle seks projektindsatser.
- Naturstyrelsen kan søge tilskud til forundersøgelser og etablering af de tre projektindsatser VKP-kvælstofvådområdeprojekter, VKP-lavbundsprojekter og VKP-fosforvådområdeprojekter.
- Private lodsejere, nationalparkfonde og fonde med almennyttige natur-, miljø- eller klimaformål kan søge tilskud til forundersøgelser og etablering af de to projektindsatser KLA-lavbundsprojekter og KLA-kvælstofvådområdeprojekter.

Det er muligt at være flere kommuner om et tværkommunalt projekt. I det tilfælde skal én kommune dog stå som ansøger og projektejer, mens øvrige kommuner står som medansøgere. Al dialog med styrelsen vedr. projektet skal foregå gennem ansøgerkommunen.

2.3.1 Særligt for private lodsejere

I nogle tilfælde kan kommunen være projektejer, hvis du ikke selv ønsker at være det. Kontakt gerne din kommune, inden du går i gang, og fortæl om dine planer. Det kan være, at der er muligheder for et samarbejde eller for at deltage i andre projekter i området. Overvej også, om

dine naboer kunne være interesserede i at være med i projektet. Større projekter er ofte billigere og mere effektive end mindre projekter, og naturen kan udvikle sig bedre i et større sammenhængende område.

Det er også muligt at være flere private lodsejere om et projekt. Vælger du at gennemføre projektet selv (uden deltagelse af kommunen), skal én af jer stå som ansøger og projektejer, og al dialog med styrelsen vedr. projektet skal varetages af

denne. Hvis ansøger og projektejer er en privat lodsejer, skal der samtidig med ansøgningen indsendes en fuldmagt fra de øvrige lodsejere i projektet.

Som privat lodsejer har du mulighed for at få hjælp til dit projekt af udtagningskonsulenterne. Derfor er det en god ide at tage kontakt til den lokale udtagningskonsulent inden du skal ansøge om et vådområde eller lavbundsprojekt. Udtagningskonsulenten kan til en start orientere dig om de forskellige muligheder for indsatser, og bl.a. rådgive dig om placering af projektet samt bistå med at skabe kontakt til relevante myndigheder. Udtagningskonsulenten er desuden i tæt dialog med kommuner og de lokale trepart, så dit projekt fra start bliver koordineret med de øvrige indsatser.

[Læs mere på udtagningskonsulenternes hjemmeside](#)

2.4 Finansiering af projekterne og ansøgningspuljer

Alle forundersøgelser finansieres med nationale midler, og der ydes tilskud efter først-til-mølle-princippet til forundersøgelser, der opfylder tilskudskriterierne, jf. afsnit 3 Forundersøgelser. Der kan altså løbende indgives ansøgninger til forundersøgelser og opnås tilskud, så længe der er bevillingsmidler i den afsatte ansøgningspulje.

Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (KLA-lavbundsprojekter og KLA-vådområdeprojekter) finansieres tilsvarende med nationale midler, og der ydes på samme måde tilskud efter først-til-mølle-princippet til KLA-etableringsprojekter, der opfylder etableringskriterierne, jf. afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2).

Etablering af vand- og klimaprojekterne VKP-lavbundsprojekter finansieres 100 pct. af EU via Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).

Etablering af vand- og klimaprojekterne VKP-kvælstofvådområdeprojekter, VKP-fosforvådområdeprojekter og VKP-projekter til restaurering af ådale finansieres med 80 pct. af EU via ELFUL og 20 pct. af nationale midler gennem Ministeriet for Grøn Trepert.

I 2026 vil der være to ansøgningsrunder, hvor det er muligt at søge VKP-etableringsprojekter med afsæt i en gennemført forundersøgelse, se nærmere i afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1). Der gives tilskud til de projekter, der opfylder etableringskriterierne, jf. afsnit 4.2. Hvis der ikke er bevillingsmidler til alle projekterne, der opfylder etableringskriterierne, vil der blive foretaget en prioritering som nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

2.5 Ansøgningsproces og ansøgningsfrister

Der kan løbende indgives ansøgninger om tilskud til forundersøgelser. De ansøgninger, der opfylder kriterierne for at modtage støtte, vil få tilskud efter først-til-mølle-princippet eller i opsamlingsrunder, så længe der resterer bevillingsmidler hertil.

Da alle forundersøgelser som noget nyt finansieres med nationale midler – og dermed er underlagt statsstøttereglerne – kan projektet først påbegyndes og få udgiftsdækning, når ansøgningen er indsendt til styrelsen.

Ansøgninger om tilskud til forundersøgelser skal indsendes via [MARS](#). MARS står for Multifunktionel Arealregistrering og er styrelsens it-værktøj til screening, planlægning og ansøgning af udtagningsprojekter, samt status på kvælstof-, udtagnings- og skovrejsningsindsatsen. Du finder vejledning og link til MARS på styrelsens hjemmeside.

Når forundersøgelsen er gennemført, kan du med afsæt heri søge om etablering til et vand- og klimaprojekt under spor 1 eller til et kvælstofvådområde- og lavbundsprojekt under spor 2. Hvis du har gennemført en forundersøgelse fra de hidtidige ordninger, kan du bruge denne (evt. med supplerende tiltag) til at søge om etablering efter afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1) eller afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2).

Ansøgninger om tilskud til etablering af vand- og klimaprojekter kan indgives i perioderne

- 12. august 2026 – den 30. september 2026, og
- 3. november 2026 – den 23. februar 2027

Ansøgninger om etablering af vand- og klimaprojekter under spor 1 indgivet efter ansøgningsfristen vil ikke blive behandlet.

Styrelsen kan dog i særlige tilfælde fravige ansøgningsfristerne for etablering af vand- og klimaprojekter under spor 1. Det betyder, at en ansøgning, der ikke er indsendt inden for en ansøgningsrunde, undtagelsesvist kan behandles, hvis ansøger kan dokumentere, at ansøger har været ude af stand til at overholde fristen på grund af en af de omstændigheder, der er nævnt i bekendtgørelsen.

Det kan være tilfældet, hvis fristoverskridelsen skyldes en it-fejl i et af styrelsens it-systemer eller et andet relevant, tilknyttet it-system. Det er ikke tilstrækkeligt, at ansøger selv har haft almindelige tekniske problemer, f.eks. lokale internetproblemer, problemer med egen computer eller manglende adgang til interne systemer. Fejlen skal have haft en sådan karakter, at ansøger reelt ikke har kunnet indsende ansøgningen rettidigt.

Force majeure eller ekstraordinære omstændigheder kan også begrunde, at styrelsen fraviger ansøgningsfristen. Ansøger skal sende skriftlig meddelelse til styrelsen senest 15 arbejdsdage fra det tidspunkt, hvor ansøger eller ansøgers stedfortræder igen er i stand til at give meddelelsen. Meddelelsen skal være vedlagt dokumentation for begivenheden.

Handlinger eller undladelser, der er foretaget i god tro, kan ligeledes efter omstændighederne begrunde, at styrelsen fraviger ansøgningsfristen. Det vil altid bero på en konkret vurdering, om betingelserne er opfyldt.

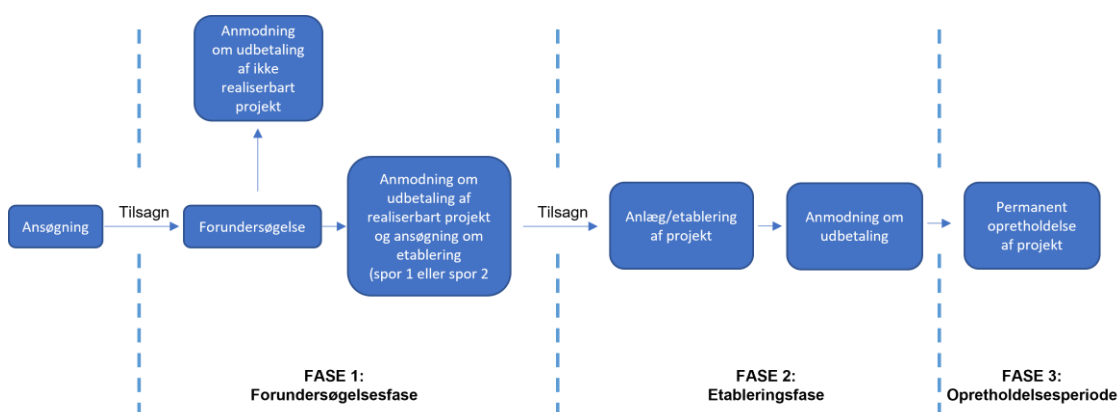
Det er ansøgers ansvar at dokumentere, at betingelserne for fravigelse af fristen er opfyldt. Styrelsen foretager altid en konkret vurdering. En fravigelse af ansøgningsfristen betyder ikke, at ansøger har krav på tilsagn om tilskud. Ansøgningen skal fortsat opfylde de almindelige krav til indhold, støtteberettigelse og prioritering for etablering af vand- og klimaprojekter.

Ansøgninger om etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2 kan indgives løbende og vil få tilskud efter først-til-mølle-princippet, så længe der resterer bevillingsmidler hertil.

2.6 Projektfaser

Et projekt under tilskudsordningen kan opdeles i tre faser, efter at der er ansøgt og givet tilsagn om tilskud. Du kan se opdelingen i diagrammet nedenfor.

Projektet opdeles i faserne: forundersøgelse, etablering og opretholdelse (efter etablering af projektet).

Figur 2.1 - Diagrammet viser et overblik over det samlede projektforløb.

Hvis det undervejs i forundersøgelsen viser sig, at projektet ikke kan opfylde betingelserne for etablering, skal du indstille yderligere undersøgelser og aktiviteter samt informere styrelsen om dette. Herefter kan du ansøge om udbetaling af udgifter til forundersøgelsen.

2.7 Det gode projekt

Vådområde- og lavbundsprojekter kan være meget forskellige, da projekterne indenfor ordningen har forskellige formål, størrelse, antal deltagende lodsejere og er tilpasset til det landskab, hvor det enkelte projekt bliver etableret. Alligevel er der nogle forhold, der kendetegner alle typer projekter, og som kan være nyttige at have fokus på ved gennemførelse af projektet. Dette afsnit beskriver nogle af disse forhold og er tænkt som inspiration i forbindelse med planlægning og gennemførelse af det gode projekt. Der er således ikke tale om regler, da de er fastsat i bekendtgørelsen for ordningen.

2.7.1 Lodsejerinddragelse

Et projekt kan ikke gennemføres uden frivilligt deltagende lodsejere, der mod kompensation bidrager med arealer til projektet. Lodsejerinddragelse kommer derfor til at spille en vigtig rolle i ethvert projekt. Herunder er der inspiration til, hvordan lodsejerinddragelse kan foregå på en hensigtsmæssig måde.

Forud for kontakt til lodsejerne bør du tage stilling til følgende spørgsmål:

- Hvilken metode vil du bruge til at inddrage lodsejerne, herunder om det skal være fælles opstartsmøder eller individuelle møder?

- Er det relevant og fordelagtigt med deltagelse af udtagningskonsulent, rådgiver, jordfordelingsplanlægger mm.?
- Projektets afgrænsning, og hvilke anlægstiltag der er mest oplagte i projektområdet.
- Hvilke oplysninger er der brug for i forhold til de mest oplagte anlægstiltag?
- Er der behov for at udarbejde et lodsejerkort, der dækker projektområdet og eventuelt tilstødende arealer?
- Bør der udarbejdes en lodsejerliste med kontaktoplysninger (tlf.nr. og eventuelt mail-adresse), så der er et godt overblik over lodsejere i projektområdet?

Mødet med lodsejer

Undersøgelsen af lodsejertilslutningen sker bedst ved tidlig inddragelse af lodsejerne, enten via fælles opstartsmøder eller et personligt møde med den enkelte lodsejer. Metodevalg kan afhænge af forudgående kendskab til lodsejerne i undersøgelsesområdet og den forventede kompleksitet i projektet. Ved at inddrage lodsejerne tidligt i projekteringen opnås lettere ejerskab af projektet, forståelse og tillid til projektet og projektere. Det medfører i sidste ende et større engagement hos lodsejerne.

Fælles opstartsmøder

Et væsentligt element ved fælles opstartsmøder er bl.a., at alle får samme informationer, at processen er åben og tryghedsskabende, foregår i en uformel atmosfære, og at møderne giver projektere mulighed for at indsamle oplysninger om drænforhold, tekniske anlæg, natur og vandløb mm.

Start mødet med en orientering om formålet med projektet, baggrunden for valg af det specifikke projektområde og præsentér en tidslinje som viser milepæle, herunder forundersøgelser og kommende etableringsfase. Fortæl, hvornår lodsejere forventes at skulle bekræfte endeligt, om de vil deltage i etableringsprojektet, som kan være flere år ude i fremtiden. Vær velorienteret i projektområdets landskabs- og driftsforhold, og gør det klart for lodsejerne, at der skal være en projekteringsfase med lodsejerinddragelse, og at der ikke skal træffes beslutning om endelig tilslutning til projektet, før den samlede forundersøgelse er færdig.

Undgå at præsentere et færdigt projekt, men beskriv mulige anlægstiltag og udfordringer i det specifikke undersøgelsesområde, dvs. det kommende projektområde. Ved at beskrive undersøgelsesområdet så faktisk som muligt bliver det muligt at anvende input og ideer fra lodsejere med fokus på løsninger, der kan opnås enighed om inden for projektområdet. Input fra lodsejerne, herunder viden om driftsforhold, dræn, vandløb, tekniske anlæg samt ideer og ønsker, der fremkommer på fællesmødet, inddrages så vidt muligt i den tekniske forundersøgelse.

Efter endt udarbejdelse af teknisk forundersøgelse præsenteres denne for lodsejerne på et nyt fællesmøde eller individuelt hos lodsejerne. En veludført teknisk forundersøgelse indeholder vurdering og anvendelse af viden, ideer og ønskerne fra lodsejerne, hvor det er teknisk muligt.

Individuelle møder

Individuelle møder med lodsejere har været anvendt i en årrække og anvendes stadig af mange projektere. Som ved fællesmøder er det vigtigt, at lodsejeren opnår størst mulig forståelse, ejerskab og tillid til projektet ved inddragelse tidligt i projektfasen. Der skal afsættes god tid til hvert enkelt møde, hvor formål, baggrund, tidslinje, undersøgelsesområde og mulige anlægstiltag bliver gennemgået.

2.7.2 Afgrænsning af projektområdet

Opmærksomhedspunkter ved afgrænsning af projektområdet

I dette afsnit er der nogle opmærksomhedspunkter ved fastsættelsen af projektafgrænsningen for vådområde- og lavbundsprojekter, som er baseret på et tidligere samarbejde mellem SGAV, SEGES og KL. Det er helt centralt, at et vådområde- og lavbundsprojekt ikke medfører

en forringelse af den eksisterende afvandingstilstand udenfor projektafgrænsningen. Dette er med henblik på at sikre, at der kan foregå en normal markdrift udenfor projektområdets afgrænsning, når projektet er færdigetableret. Arealerne udenfor projektafgrænsningen er desuden ikke omfattet af servitutbestemmelserne, og der kompenseres derfor ikke for arealerne, der støder op til projektområdet.

Der ønskes derfor en tilgang, der i bedst muligt omfang forudsiger konsekvenser af et vådområde- eller lavbundsprojekt. I praksis vil en række faktorer uden direkte kobling til vådområdeprojekter kunne påvirke afvandingsforhold i og omkring projektet, f.eks. ændret klima i form af stigende nedbør og øget vandføring.

Derfor anbefales følgende principper og opmærksomhedspunkter ved projektafgrænsningen:

- Udenfor projektområdet må der som følge af etablering af projektet ikke ske en forringelse af den nuværende afvandingstilstand. Hvis grundvandsstanden viser sig at være lavere end den anbefalede drænybde for jordtypen, kan projektgrænsen flyttes ind til dette punkt, hvor grundvandsstanden efter gennemførelse af projektet svarer til den anbefalede drænybde. For hovedparten af de dyrkede arealer er den anbefalede afvandingsdybde 1,2 meter. Ændring af projektgrænsen skal dog ske i løbet af projektperioden.
- Husk at inddrage mindre områder uden for det centrale projektområde, hvis disse også påvirkes af den forhøjede vandstand i projektområdet.
- Dokumenteret viden om eksisterende afvanding og hydrologiske forhold bør inddrages, f.eks. hvis der foreligger luftfotos af området under tidligere større regnhændelser, eller der foreligger data om overvågning af grundvandsstanden i området. Yderligere dokumentation kan baseres på dialog med lodsejere, deres lokalkendskab og erfaringer med projektarealerne. Ved projektgennemførelse skal eventuelle dræn og grøfter udenfor projektafgrænsningen sikres afløb i samme grad som hidtil.
- Det er projektejerens ansvar at give lodsejere et sagligt og oplyst grundlag for at deltage i projektets gennemførelse. Det kan f.eks. ske ved, at projektejer løbende orienterer lods ejere om projektets form og fremdrift.
- Det er projektejerens ansvar at sikre det tilstrækkelige grundlag for at fastsætte afgrænsningen for projektet, f.eks. ved opmålinger af terrænforhold, dræn og grøfter og vandløb. Hertil kommer vandføringsforhold, faktiske markskel og andet, som styrer dyrkningsmulighederne. Vær opmærksom på, at det ikke er muligt at få tilskud til anlæg med henblik på f.eks. overvågning af grundvandsstanden. Det vil desuden være u hensigtsmæssigt tidskrævende, da man for at sikre sig mod "unormale" udsving skal overvåge forholdene omkring projektområdet over mange år.
- Ved fastsættelse af projektafgrænsning kan projektejer udlægge en vis sikkerhedsmargin, hvor bredden afhænger af gradienten for grundvandsspejlet. Der anbefales en større sikkerhedsmargin for arealer med lille gradient (flade terræner) og mindre eller ingen sikkerhedsmargin ved større gradienter (kuperet/skrånende terræn).

Det er dermed projektejerens ansvar at sikre, at de projekterede og godkendte forhold, både indenfor og udenfor projektafgrænsningen, svarer til det gennemførte projekt.

Øvrige konsekvenser ved afgrænsning af projektområdet

Projektområdets afgrænsning har betydning for både tilskud til engangskompensation og lods ejernes mulighed for at søge om grundbetaling under undtagelsesbestemmelsen. Unøjagtigheder i afgrænsning af projektområdet kan derfor få økonomiske konsekvenser for lodsejer i projektet. Hvis der er tale om et EU-finansieret etableringsprojekt, kan det give problemer i forhold til hjemtagning af EU-midler til den projektjord, der er købt i jordfordelingen.

Da der på ejendomme med arealer indenfor projektområdet bliver tinglyst en servitut med bestemmelser om fastholdelse af vådområdet eller lavbundsprojektet, er det vigtigt, at projektgrænsen er præcis og bliver placeret korrekt, og at der er enighed om afgrænsningen hos

både lodsejer, jordfordelingsplanlægger (kun ved EU-finansierede etableringsprojekter) og projektejer.

Herunder er der beskrevet en række udfordringer i forhold til afgrænsning af projektområdet samt forslag til håndteringen af disse:

- *Projektområdets afgrænsning:* Projektejer skal i samarbejde med lodsejer så vidt muligt ar-
rondere projektgrænsen fornuftigt og sådan, at landbrugsdrift stadig er mulig udenfor pro-
jektområdet. Det kan betyde, at projektgrænsen skal lægges ud til markgrænsen eller an-
dre fysiske skel i marken. Projektgrænsen er permanent, og man bør derfor sikre, at den er
præcis og velovervejet.
- *Marken deles af projektgrænsen:* Hvis der ikke er et entydigt skel i marken, bør projektejer i
samarbejde med lodsejer anwise og markere projektgrænsen ude i marken. Det er ikke nok
at vise projektgrænsen på et kort, da det er afgørende, at lodsejere får en helt præcis for-
ståelse af projektgrænsen. Yderste konsekvens ved en manglende forståelse af projekt-
grænsens beliggenhed kan være, at lodsejer bliver politianmeldt for overtrædelse af servi-
tuttens bestemmelser. En tur i marken giver desuden projektejer mulighed for at gen-
nemgå og drøfte de tiltag, der skal ske på lodsejers arealer. Det er også en god mulighed
for at drøfte den fremtidige anvendelse af arealet, så lodsejer forstår, at der fremover ikke
må gødes, sprøjtes og tilskudsfordres m.m. jf. servitutens bestemmelser.
- *Markering af projektgrænsen:* Det anbefales at markere projektgrænsen, hvor der ikke er et
entydigt fysisk skel, så både lodsejer, forpagter, medarbejder, maskinstation m.m. kan se,
hvor projektgrænsen er i marken. Markering kan f.eks. ske med landmålerstokke, forsøgs-
pinde eller lignende.
- *Brug af GPS:* Hvis muligt logges den aftalte projektgrænse med GPS, som senere anven-
des i forbindelse med indtegningen af projektområdet i MARS. Derved er der sikkerhed for,
at den aftalte projektgrænse bliver afspejlet i MARS.
- *Matrikelskel stemmer ikke overens med de fysiske skel:* Hvis et matrikelskel ikke stemmer
overens med markgrænsen eller projektgrænsen, bør matriklen rettes til, så hele arealet
inden for projektområdet bliver omfattet af tinglysningen. Projektejer bør gennemgå alle
matrikelskel på arealer, hvor der af lodsejer bliver søgt om engangskompensation, og vur-
dere, om der skal ske tilretninger. Den matrikulære sag bør altid indeholde et standardaf-
snit, hvor landinspektøren berigtiger skel, som ikke svarer til de fysiske skel, f.eks. gamle
eller nye åslyng, som ikke stemmer overens med virkeligheden, særligt hvis det har betyd-
ning for tinglysningen af servitutbestemmelserne, eller hvis der ønskes engangskompen-
sation på arealet. Hvis der er matrikelskel, som af den ene eller anden grund ikke kan ret-
tes til, bør der med slutudbetalingen være en beskrivelse af disse forhold.
- *Benyt den samme projektgrænse:* Det er vigtigt, at projektgrænsen er den samme i alle sy-
stemer, så det er den samme projektafgrænsning i både MARS, IMK, dit eget GIS-system
og i det endelige tinglysningsrids. Derfor er det vigtigt, at du som projektejer søger om pro-
jektændring og uploader den senest gældende projektafgrænsning. Før slutudbetaling
skal det sikres, at den endelige projektgrænse er korrekt og svarer til den tinglyste.
- *Kort til lodsejer:* Aflever et eller flere kort til lodsejer, så lodsejeren kan se, hvor projekt-
grænsen er. Kortet bør vise projektgrænsen i detaljer, og om nødvendigt kan der evt. også
laves et oversigtskort. Lav evt. en lille mappe med relevante papirer, som overenskomst,
projektaftale, kort, faktaark m.m., som lodsejer kan have med til sin konsulent. Lodsejer kan
opfordres til at give informationerne videre til den landmand, der driver arealerne ved for-
pagtning.
- *Efter kendelsen (kun ved EU-finansierede etableringsprojekter):* Når jordfordelingskendelsen
er afsagt, skal projektejer ajourføre projektgrænsen i MARS og IMK. Samtidig bør de økono-
miske rammer afsat til jordkøb, jordfordeling og engangskompensation eventuelt justeres,
så det svarer til de faktiske udgifter til kompensation af lodsejerne. Dette har bl.a. betyd-
ning for hjemtagningen af EU-midler til køb af projektjord.

2.7.3 Detailprojektering

Det er muligt at søge om tilskud til en detailprojektering, og du kan vælge, om detailprojektet skal være en del af forundersøgelsen eller etableringsprojektet. En detailprojektering er en detaljeret beskrivelse af de anlægsarbejder, der skal gennemføres, og et udbudsmateriale, som kan danne grundlag for tilbudsgivning fra entreprenører.

Detailprojektering i forundersøgelsesprojekter

Vælger du at søge om tilskud til og gennemføre detailprojekteringen i forbindelse med forundersøgelsen, skal du foretage en vurdering af, om et evt. etableringsprojekt vil kunne gennemføres, og om det vil kunne leve op til kriterierne i bekendtgørelsen. Du skal foretage denne vurdering i forbindelse med gennemførelse af selve forundersøgelsen og inden påbegyndelse af detailprojekteringen. Vurderingen skal indgå i forundersøgelsesrapporten.

Hvis forundersøgelsen viser, at det påtænkte projekt ikke kan gennemføres indenfor tilskudsordningens rammer f.eks. på grund af økonomiske forhold, manglende effektivitet eller på grund af manglende opbakning fra lodsejere, vil detailprojekteringen ikke være tilskudsberettiget og bør derfor ikke gennemføres. Det betyder, at det kun er muligt at få dækket udgifter til detailprojektering i forbindelse med forundersøgelsesprojektet, hvis forundersøgelsesprojektet resulterer i et efterfølgende etableringsprojekt.

Hvis der søges om tilskud til detailprojektering i forbindelse med forundersøgelsen, vil det ikke være muligt at søge om tilskud til detailprojektering i etableringsfasen.

Detailprojekt i etableringsprojektet

Vælger du at søge tilskud til og gennemføre detailprojekteringen i forbindelse med etableringen, skal du være opmærksom på, at detailprojekteringen skal gennemføres i overensstemmelse med indholdet i det etableringsprojekt, der er givet tilsagn til.

Derudover skal du være opmærksom på, at såfremt en detailprojektering medfører ændringer i projektets oprindelige udformning jf. tilsagnet, skal disse projektændringer godkendes af SGAV. Du kan dog iværksætte ændring af projektet for egen regning og risiko. Se mere herom i afsnittet om projektændringer.

2.7.4 Myndighedstilladelser

I dette afsnit beskrives nogle af de myndighedstilladelser, som kan komme i spil, når der skal gennemføres et etableringsprojekt.

Det er vigtigt, så snart der er modtaget tilsagn om tilskud til et etableringsprojekt, at gå i gang med at indhente de nødvendige myndighedstilladelser for at gennemføre etableringsprojektet lovligt. Myndighedsarbejdet med at give de nødvendige tilladelser til projektet kan være omfattende og en tidskrævende proces.

Relevant lovgivning kan være (ikke udtømmende):

- Planloven: Tillæg til kommuneplanen og landzonetilladelse (§ 35)
- Miljøvurderingsloven: Screening for miljøvurdering af det konkrete projekt og screening for miljøvurdering af tillæg til kommuneplan.
- EU's habitatdirektiv og habitatbekendtgørelsen: Væsentlighedsvurdering i forhold til Natura 2000-områder og Bilag IV-arter (beskyttelseskrævende dyr og planter).
- Naturbeskyttelsesloven: § 3-dispensationer vedr. beskyttet natur (både beskyttede naturtyper og beskyttede vandløb), dispensation fra strandbeskyttelseslinje (§ 15), § 16-dispensationer vedr. sø- og åbeskyttelseslinje og § 19-dispensationer vedr. fortidsmindebeskyttelseslinjen.
- Vandløbsloven: Reguleringstilladelse (§ 17), restaureringstilladelse (§ 37), overkørselstilladelser (§ 47) og opstemningstilladelser (§ 48) og ændring af vandløbsregulativ (§ 12). Godkendelse efter vandløbsloven kan typisk først meddeles, når der foreligger godkendelse efter bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven, miljøbeskyttelsesloven, vandforsyningsloven og/eller fiskeriloven.
- Museumsloven: § 25 vedr. udtalelse fra museum og § 29a vedr. beskyttede sten- og jordddiger.

- Skovloven: Dispensation vedr. fredskovspligtige arealer.
- Fredninger: Ansøgning om dispensation fra fredningsbestemmelse eller ændring af en fredning.
- Jordforureningsloven: § 8-tilladelse til ændret anvendelse.
- Råstofloven: Dispensation vedr. udpegninger i råstofplanen.
- Lov om vandplanlægning: §§ 7 og 8 i indsatsbekendtgørelsen og § 4 i miljømålsbekendtgørelsen.
- Kystbeskyttelsesloven: Tilladelse til etablering af faste anlæg og/eller terrænændringer (§ 16a).
- Privatvejsloven: Nedlæggelse af private fællesveje samt private veje og stier (§ 12).
- Vejloven: Ekspropriation gennemføres efter reglerne i vejloven (og hjemles i naturbeskyttelsesloven mv.).
- Byggeloven: Byggetilladelse til etablering af broer mv.

3 Forundersøgelser

Med én indgang under denne nye ordning kan en forundersøgelse dække ét eller flere af de seks projektindsatsområder i ordningen. Dvs. både de fire VKP-indsatser under samlebetegnelsen vand- og klimaprojekter i spor 1 og de to KLA-indsatser under samlebetegnelsen kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter i spor 2.

Hensigten med den samlede indgang til forundersøgelser for alle projekter er blandt andet at give mulighed for fleksibilitet i forundersøgelserfasen. Det betyder f.eks., at der i forundersøgelser med arealer, hvor der er et kvælstofindsatsbehov, også kan undersøges for potentiel kulstofeffekt ved at tage supplerende jordprøver. Skulle et oprindeligt kvælstofvådområdeprojekt vise sig ikke at være tilstrækkeligt omkostningseffektivt i forhold til kvælstofreduktion, kan det måske med samme forundersøgelse ende som et lavbundsetableringsprojekt, hvis det i stedet opfylder kravene til omkostningseffektivitet for dette.

Forundersøgelsen kan påbegyndes *for egen regning og risiko*, når din ansøgning om tilskud til forundersøgelserprojektet er indsendt til styrelsen. Hvis du får tilsagn om tilskud, kan du få dækket tilskudsberettigede udgifter til arbejde, der er bestilt og udført efter ansøgningstidspunktet. Udgifter til arbejde, der er bestilt og udført **før** ansøgningstidspunktet, er ikke tilskudsberettigede.

Forundersøgelsen vil som udgangspunkt få fastsat en frist for gennemførelse på 2 år fra datoen for styrelsens tilsagn til forundersøgelsen. Der er mulighed for at søge om fristforlængelse.

Under VLP-ordningen har du som noget nyt mulighed for at forundersøge for visse naturtiltag, jf. afsnit 3.6 Naturtiltag.

3.1 Formål med et forundersøgelserprojekt

En forundersøgelse bliver udført forud for etablering af et vådområde- eller lavbundsprojekt. Forundersøgelsen skal dokumentere projektets potentiale og mulige konsekvenser samt tilvejebringe fyldestgørende information om de forhold, der er relevante for en efterfølgende ansøgning om et etableringsprojekt. Resultatet af forundersøgelsen dokumenteres i en ejendomsræssig og en teknisk forundersøgelserrapport.

Det er dit ansvar som projektejer, at den tekniske og ejendomsræssige forundersøgelserrapport indeholder den nødvendige dokumentation til det efterfølgende etableringsprojekt. Du skal derfor holde dig ajour på styrelsens hjemmeside for ordningen, så du sikrer anvendelse af de senest opdaterede beregningsark mv.

3.2 Supplerende forundersøgelser

Det er i nogle tilfælde muligt og relevant at søge om tilskud til en supplerende forundersøgelse, hvis den tidligere forundersøgelse ikke har de nødvendige oplysninger til at søge et etableringsprojekt.

I det omfang det er muligt, skal den supplerende forundersøgelse genbruge materiale fra det tidligere forundersøgelserprojekt, så der ikke sker finansiering af de samme projektudgifter flere gange. Ved ansøgning om en supplerende forundersøgelse skal der redegøres for nødvendigheden af de ansøgte midler, samt i hvilket omfang resultater fra tidligere forundersøgelser kan genbruges. Du skal i den forbindelse være opmærksom på, at administrationsgrundlaget kan have ændret sig, og det er dit ansvar som ansøger at sikre det nødvendige indhold i

forundersøgelserapporten. Du kan finde seneste versioner af hjælpebilag, herunder beregningsark mv., på styrelsens hjemmeside for ordningen.

3.3 Ansøgning

Med én indgang under ordningen kan ansøgninger om tilskud til forundersøgelser inden for alle seks projektindsatsområder indgives løbende til styrelsen via MARS. Se nærmere nedenfor og i ansøgervejledningen.

3.3.1 Ansøgningens indhold

En ansøgning om forundersøgelse skal indeholde følgende oplysninger:

- 1) Indtegnning af projektområdet i MARS, som kan tilgås via styrelsens hjemmeside.
- 2) Udfyldt ansøgningskema med oplysninger om ansøger, projektdata og lodsejerinformation, herunder
 - a. ansøgers navn, adresse samt CPR-nr. eller CVR-nr.,
 - b. kontaktoplysninger, og
- 3) Oplysning om, hvorvidt der til arealer i projektområdet er ansøgt om eller opnået tilskud efter andre tilskudsordninger.

Styrelsen kan kræve yderligere oplysninger fra ansøger til brug for vurderingen af, om der kan gives tilsagn om tilskud.

Projektområdet skal være sammenhængende eller bestå af delarealer inden for samme delopland. Hvis der søges et projekt med spredte delarealer inden for et delopland, er det vigtigt, at der i projektets beregninger tages højde for delarealernes beliggenhed i forhold til hinanden, så der ikke beregnes en for høj effekt som følge af overlap mellem direkte opland og vandløbsopland, særligt i forhold til overrisling eller oversvømmelse.

3.3.2 Indtegnning af projektområde i MARS

Ansøgningsarealet (projektområdet) skal indtegnes i ansøgningsmodulet i MARS, som du kan tilgå via styrelsens hjemmeside [MARS](#).

Du skal via ansøgningsmodulet i MARS logge ind med MitID eller med dit kommunale login, hvis du er kommunal ansøger. Du starter din ansøgning med at indtegne dit projektareal og vælge en sigende titel for projektet. Det er en god idé at vælge et sigende navn, da projekttitlen vil følge dit projekt frem til udbetalingen. Hvis du ansøger som lodsejer, skal du være opmærksom på, at du kun indtegner på dine egne arealer og/eller de arealer, du har fået fuldmagt til at søge på.

Styrelsen anvender, som udgangspunkt, det digitale matrikelkort og tingbogen for at fastslå ejerforhold, og du får tilsagn om tilskud med udgangspunkt i dette. Hvis markkortet og matrikelkortet ikke stemmer overens, skal du indtegne dit projekt efter det digitale matrikelkort. Når du trykker "Ansøg forundersøgelse" i MARS, vil du blive ledt videre til tilskudsordningens selvbetjeningsløsning. Her skal du igen logge ind med MitID eller med dit kommunale login, hvis du er kommunal ansøger. Hvis du som privat lodsejer søger på vegne af andre, skal du indhente fuldmagter fra de andre lodsejere i projektet og vedhæfte disse til ansøgningen.

MARS foretager automatisk en overlapsanalyse på det indtegnede projektareal, og resultatet af denne anvendes til automatisk udfyldning af din ansøgning i selvbetjeningsløsningen. Resultatet af overlapsanalysen gemmes i en pdf, som automatisk bliver vedhæftet din ansøgning.

Når alt er udfyldt automatisk fra overlapsanalysen, er der enkelte spørgsmål, som du selv skal udfylde. Du skal også huske at vedhæfte eventuel dokumentation og redegørelser, som du bliver bedt om. Ansøgningen er først færdig og gældende, når selvbetjeningsløsningen er udfyldt og sendt. Du vil kort tid efter indsendelse af ansøgningen modtage en kvittering med Digital Post. Kvitteringen indeholder en opsummering af ansøgningen samt et sagsnummer, som du kan henvise til, hvis du efterfølgende får behov for at kontakte styrelsen i forbindelse med din ansøgning.

Du kan læse mere om MARS på styrelsens hjemmeside om Grøn Trepert, hvor du finder webinarer, og faglige og tekniske vejledninger om MARS.

3.3.3 Særligt for private ansøgere

Hvis du ansøger som en privat virksomhed eller fond, skal du vedlægge en erklæring om, at virksomheden/fonden ikke er udelukket fra at opnå tilsagn om tilskud efter bekendtgørelsens § 3. Det betyder, at virksomheden/fonden skal erklære følgende i forbindelse med ansøgningen:

- At virksomheden/fonden ikke har et udestående tilbagebetalingskrav vedrørende tidligere tilskud.
- At virksomheden/fonden ikke har modtaget EU-støtte eller national støtte til samme støtteberettigede omkostninger som i projektet, der ansøges om.
- At virksomheden/fonden overholder artikel 2, stk. 2, i Rådets forordning (EU) nr. 269/2014 af 17. marts 2014 om restriktive foranstaltninger over for tiltag, der underminerer eller truer Ukraines territoriale integritet, suverænitet og uafhængighed, med senere ændringer.
- At projektet ikke er påbegyndt.
- At virksomheden/fonden ikke er en kriseramtvirksomhed.

Hvis du som privat ansøger sender en ansøgning på vegne af flere lodsejere, skal du vedlægge en fuldmagt fra de lodsejere, der deltager i projektet, samt en erklæring fra hver enkelt lodsejer om ovenstående punkter.

Kommuner og offentlige myndigheder er ikke omfattet af kravene i dette afsnit.

3.3.4 Særligt for kommuner og andre offentlige myndigheder

I de tilfælde, hvor en kommune eller en anden offentlig myndighed er ansøger/projektejer på vegne af private lodsejere eller med disses deltagelse i projektet, skal der for hver privat lodsejer indsendes en erklæring om, at virksomheden/fonden ikke er udelukket fra at opnå tilsagn om tilskud efter bekendtgørelsens § 3, jf. afsnittet ovenfor.

Du skal indsende erklæringen på det tidspunkt, hvor kommunen/den offentlige myndighed har afdækket den pågældende lodsejers interesse i at indgå i projektet, eller senest når du indsender ansøgning om tilskud til etableringsprojektet. Dette er en betingelse for tilsagnet og muligheden for at få støtte til vådområde- og lavbundsprojekter.

3.3.5 Særligt for store virksomheder

Hvis projektet omfatter støtte til store virksomheder, skal du som ansøger beskrive, hvordan situationen ville have været, hvis projektet skulle gennemføres uden støtte. Dette kaldes det kontrafaktiske scenarie. Formålet med en sådan beskrivelse er, at styrelsen kan vurdere, om støtten er nødvendig for, at projektet kan gennemføres.

For store virksomheder er det en betingelse for støtte under denne tilskudsordning, at beskrivelsen af det kontrafaktiske scenarie indsendes til styrelsen.

Store virksomheder defineres her som virksomheder, der har mindst 250 medarbejdere, en omsætning på mere end 50 mio. EUR eller en samlet balance på mere end 43 mio., jf. EUR (EU-forordning nr. 2022/2472 af 14. december 2022, bilag I).

Kommuner kan også blive betragtet som store virksomheder efter statsstøtteren. Dette vil være tilfældet, hvis kommunen er lodsejer i et projekt.

Når du på vegne af en stor virksomhed skal beskrive muligheden for at gennemføre projektet med og uden støtte under denne tilskudsordning, skal du vedlægge dokumentation, som kan bestå af følgende:

- 1) For kommuner og andre offentlige myndigheder:
 - a) Budget- og investeringsplaner
 - b) Beslutningsreferater fra råd og udvalg
 - c) Redegørelse for myndighedens handlemuligheder uden tilskud

- 2) For private virksomheder og fonde:
 - a) Budget-, forretnings- og investeringsplaner
 - b) Referater fra bestyrelsesmøder
 - c) Finansielle rapporter
 - d) Risikoanalyser
 - e) Ekspertudtalelser

Du kan finde en blanket til beskrivelse af det *kontrafaktiske scenarie* på styrelsens hjemmeside.

Hvis du søger på vegne af en privat virksomhed eller en fond, der opfylder definitionen af store virksomheder, skal du indsende en beskrivelse af det kontrafaktiske scenarie sammen med ansøgningen.

Hvis du søger på vegne af en kommune eller anden offentlig myndighed, der er lodsejer i projektet, skal du indsende en beskrivelse af det kontrafaktiske scenarie sammen med ansøgningen.

Hvis du søger på vegne af en kommune eller en anden offentlig myndighed, der ikke er lodsejer i projektet, gælder følgende: Du skal indsende beskrivelsen af det kontrafaktiske scenarie for eventuelle private lodsejere, der deltager i projektet og opfylder definitionen af store virksomheder, når kommunen/den offentlige myndighed har afdækket den pågældende lodsejers interesse i at indgå i projektet, eller senest når du indsender ansøgning om etableringsprojektet.

3.4 Kriterier og prioritering

Ansøgninger der opfylder kriterierne i bekendtgørelsens § 7 vil få tilskud efter først-til-mølleprincippet.

For at få tilskud til en forundersøgelse skal det samlede projektområde være mindst 1 hektar, og mindst ét af følgende krav til projektets placering skal være opfyldt:

- 1) Projektområdet er beliggende i et delopland med et resterende kvælstofindsatsbehov.

- 2) Projektområdet placeres sådan, at minimum 50 pct. af projektområdet er beliggende på kulstofrige lavbundsjorder med minimum 6 pct. organisk kulstofindhold.
- 3) Projektområdet er beliggende umiddelbart opstrøms en sø med et fosforindsatsbehov.
- 4) Projektområdet er beliggende ved et eller flere af de udvalgte vandområder.

Du kan finde mere information om placering af deloplande, fosforindsatsområder og udvalgte vandområder i bekendtgørelsen bilag og på ordningens side på kortportalen:

<https://kort.lbst.dk/825>

Styrelsen kan fravige kravet om minimumsstørrelse på 1 hektar efter en konkret vurdering. Styrelsen kan endvidere fravige kravet i nr. 3 om minimum 50 pct. overlap med tørvekortet, hvis du som ansøger kan sandsynliggøre, at tørvekortet er misvisende.

3.5 Forundersøgelsens indhold

En væsentlig del af forundersøgelsen er en afklaring af projektgrænserne. Projektgrænsen skal afspejle lodsejernes fremtidige udnyttelse af arealerne. Projektgrænsen skal derfor placeres, så lodsejeren kan udnytte arealerne uden for projektområdet på en hensigtsmæssig måde. Projektgrænsen skal således i videst muligt omfang tage højde for den fremtidige arrondering af arealet. Det er hensigtsmæssigt at lade projektgrænsen følge matrikelskel og/eller naturlige skel i landskabet. Så vidt muligt skal der prioriteres lange stræk med så få knæpunkter som muligt, for at projektgrænsen er nem at afsætte for landinspektøren og nem at håndtere for lodsejer og naboer til projektområdet. Se nærmere på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Forundersøgelsen består af en teknisk forundersøgelse og en ejendomsræssig forundersøgelse.

Formålet med den tekniske forundersøgelse er at udarbejde et beslutningsgrundlag, der gør det muligt at vurdere, om projektet kan gennemføres. Dette sker ved at undersøge og beskrive de nuværende forhold i projektområdet, udarbejde en forundersøgelse med projektforslag og budget, samt synliggøre effekterne og konsekvenserne af projektet i forhold til både natur-, miljø-, og klimamål.

Formålet med den ejendomsræssige forundersøgelse er at undersøge lodsejernes interesse i at deltage i projektet samt ejendomsræssige forhold.

Kravene til indholdet i henholdsvis den tekniske og ejendomsræssige del af forundersøgelsen er beskrevet i de følgende afsnit.

3.5.1 Teknisk forundersøgelse

En teknisk forundersøgelse skal indeholde følgende, der uddybes nærmere nedenfor:

- 1) En projektbeskrivelse, der viser, hvordan projektet lever op til de kriterier, der er fastsat i bekendtgørelsens §§ 6 og 7.
- 2) Oplysninger om projektets beliggenhed og afgrænsning.
- 3) Kort over eksisterende og fremtidige afvandingsforhold, oplande og projektområde.
- 4) Beskrivelse af projektområdets tilstand på ansøgningstidspunktet, herunder jordbundsforhold, hydrologi, afvandingsforhold, arealanvendelse, og oplandsafgrænsning.
- 5) Beskrivelse af anlægsarbejder, herunder eventuelle afværgeforanstaltninger, i forbindelse med projektets gennemførelse og et budget herfor. Beskrivelsen skal ledsages af et kort, der viser anlægstiltag.
- 6) Beskrivelse af projektets konsekvenser, herunder for vandstands- og afvandingsforhold, samt arealanvendelse og tekniske anlæg.

- 7) Beregning af projektets effekt i forhold til kvælstof, fosfor, CO₂-ækvivalenter eller målopfyldelse for vådområdet, samt redegørelser for beregningerne. Dette gælder de effekter, der vurderes relevante i forhold til projektets formål på tidspunktet for forundersøgelsen.
- 8) Oversigt over, hvilke myndighedstilladelser og -dispensationer etableringen af projektet kræver, og en vurdering af muligheden for at opnå disse.
- 9) En udtalelse fra det ansvarlige arkæologiske museum.

Nuværende forhold, projektforslag, konsekvenser og effekter skal være fyldestgørende beskrevet for projektmrådet, og det skal fremgå hvilke datagrundlag, der er anvendt til beregninger og opgørelser.

Til beskrivelsen af de nævnte forhold er der en række kortbilag, som også skal udarbejdes som en del af forundersøgelsen. På styrelsens hjemmeside kan du finde de nødvendige faglige vejledninger og beregningsark til brug for forundersøgelsen.

Det er vigtigt, at forundersøgelsen er grundigt udarbejdet, således at der ikke er betydelige forskelle mellem forundersøgelsen og projekteringen i etableringsfasen.

Projektbeskrivelse

Projektbeskrivelsen skal indeholde en redegørelse for, hvordan projektet lever op til betingelserne for etablering efter bekendtgørelsens kapitel 3 eller 4. Projektbeskrivelsen skal således altid redegøre for, at projektet:

- opfylder kriterierne i bekendtgørelsens § 6 eller § 7 om projektets beliggenhed og placering,
- ikke medfører forøget fosforudledning, der har en væsentlig negativ effekt på omgivelser,
- fremmer naturlig hydrologisk tilstand i projektmrådet, og
- er omkostningseffektivt.

Det betyder, at du skal beskrive, hvilke anlægsarbejder du påtænker, og at du skal redegøre for, hvilke afværgeforanstaltninger du vil igangsætte, og forklare, hvorfor de er nødvendige. Du skal desuden gøre rede for, hvordan en negativ effekt fra fosforudledning undgås, og hvordan en naturlig hydrologisk tilstand genskabes gennem dit projekt.

Projektets afgrænsning skal beskrives. I forbindelse med afgrænsningen af projektet skal der tages hensyn til de ændrede afvandingsforhold, matrikelgrænser og opdeling af marker med henblik på den efterfølgende markdrift og ejerskabsforhold. Anlægselementer, der sikrer, at projektmrådet bliver vådere (dvs. sikrer effekten), skal være inden for projektgrænsen.

Projektbeskrivelsen skal indeholde et budgetoverslag, en tidsplan og en beregning af projektets omkostningseffektivitet.

Omkostningseffektivitet

Projektets omkostningseffektivitet beregnes som følger:

For kvælstofvådområdeprojekter:

$$\text{Omkostningseffektivitet} = \frac{\text{samlet sum af projektomkostninger (kr.)}}{\text{Projektets forventede N reduktion (kg N)}}$$

For lavbundsprojekter:

$$\text{Omkostningseffektivitet} = \frac{\text{samlet sum af projektomkostninger (kr.)}}{\text{Projektets forventede CO}_2 \text{ reduktion (ton CO}_2\text{)}}$$

For fosforvådområdeprojekter:

$$\text{Omkostningseffektivitet} = \frac{\text{samlet sum af projektomkostninger (kr.)}}{\text{Projektets forventede P reduktion (kg P)}}$$

For projekter til restaurering af ådale:

$$\text{Omkostningseffektivitet} = \frac{\text{samlet sum af projektomkostninger (kr.)}}{\text{længden af vandområdet (km)}}$$

Samlet sum af projektomkostninger (kr.) dækker over:

- Udgifter til forundersøgelse.
- Forventede udgifter til etablering af projektet, herunder anlægsarbejde, løn til eget arbejde, konsulentydelse mv.
- Forventede udgifter til jordkøb, jordfordeling, værditabskompensation og engangskompensation.
- Forventede indtægter ved salg af projektjord fratrækkes den samlede sum af projektomkostninger.

Der er kun udgifter til jordkøb, jordfordeling og værditabskompensation samt indtægter ved salg af jord i vand- og klimaprojekter. I kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter indgår disse derfor ikke i den samlede sum af projektomkostninger.

Hvis der i forbindelse med gennemførelse af projektet er egenfinansiering af tilskudsberettigede udgifter, tæller dette med i projektets omkostningseffektivitet, jf. nærmere afsnit 7.5 Egen- og medfinansiering af projekter.

Projekter, der har en omkostningseffektivitet, der overstiger følgende beløbsgrænser, anses som udgangspunkt ikke for omkostningseffektive:

- VKP-kvælstofvådområdeprojekt: 5.100 kr. pr. kg kvælstof
- VKP-lavbundsprojekt: 20.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalenter.
- VKP-fosforvådområdeprojekt: 16.500 kr. pr. kg fosfor.
- VKP-projekt til restaurering af ådale: 1.200.000 kr. pr. km vandområde.
- KLA-lavbundsprojekt: 8.533 kr. pr. ton CO₂-ækvivalenter.
- KLA-kvælstofvådområdeprojekt: 1.700 kr. pr. kg kvælstof.

Styrelsen kan dog fravige ovenstående beløbsgrænser efter en konkret vurdering, hvis projektet vil have en betydelig effekt i forhold til formålet med indsatsen. Styrelsen vil eksempelvis lægge vægt på, om projektet fremmer naturlig hydrologi i projektområdet, bidrager med markant effekt i forhold til at reducere udledningen af N og CO₂, tilbageholder fosfor, og om overskridelse af beløbsgrænsen kan forklares, for eksempel som følge af nødvendige afværgeforanstaltninger eller jordpriser.

Projektarealets tilstand

Oplysningerne i den tekniske forundersøgelse om projektarealets tilstand på ansøgningstidspunktet indebærer en redegørelse for følgende forhold:

- Topografi f.eks. ved Danmarks højdemodel.
- Jordbundsforhold f.eks. ved jordbundskort og lavbundskort (Kulstof 2022-kort).
- Nuværende arealanvendelse med angivelse i hektar og opgjort i omdrift, permanent græs og natur.
- Tekniske anlæg inden for projektområdet, herunder borer, veje, ledninger mv.
- Plangrundlag, herunder relevante udpegninger, beskyttelseslinjer, beskyttet natur og kultur mv.
- Oplande, herunder beskrivelse af vandløbsopland, direkte opland og drænet direkte opland.
- Vandbalance, herunder redegørelse for nedbør, fordampning og nettonedbør.
- Dræningsforhold, herunder vandløb, dræn, grøfte, brønde og pumper mv. samt om oplysninger kommer fra lodsejeroplysninger, drænarkiv eller opmåling.
- Afvandingsforhold med arealangivelser i hektar fra 0-1,25 m med ækvidistance 0,25 m, beregnes som udgangspunkt på baggrund af årsmiddel, sommermiddel, vintermiddel samt ved ekstremhændelse.

Redegørelsen skal kun indeholde oplysninger af relevans for projektet.

Projektets effekt

Den tekniske forundersøgelse skal indeholde en række beregninger og redegørelser for projektets forventede effekter, som oplistes nedenfor. Beregningerne indgår i styrelsens vurdering af projektet, herunder omkostningseffektiviteten.

Beregningsark, der skal anvendes, samt diverse vejledninger, og kort og data (GIS) kan findes på styrelsens hjemmeside under de enkelte projekttyper: <https://sgavmst.dk/tilskud>

Beregning af kvælstofreduktion

- Redegørelse for oversvømmelse i ha/døgn samt omsætningsrate for det oversvømmede areal.
- Redegørelse for hydraulisk belastning og kvælstofomsætning i pct. for det overrislede areal.
- Redegørelse for areal, middeldybde, rumfang og vandtilførsel ved sødannelse.
- Sker afstrømningen fra projektområdet gennem nedstrømsliggende søer, skal der tages højde for N-retentionen i søerne. Se vejledning til beregning af N-retention i søer nedstrøms projektområdet på styrelsens hjemmeside for ordningen.

Beregning af fosforudledning

- Vurdering af risikoen for negativ effekt på nedstrømsliggende recipienter (søer og kystvande) ved udledning af fosfor fra projektområdet.

Beregning af drivhusgas-reduktion

- Styrelsen har udarbejdet en beregningsmetode til estimering af drivhusgasemissionen ved udtagning af kulstofrige lavbundsjord i samarbejde med Aarhus Universitet (Beregningsark CO₂-effekt). Til beregning af lavbundsprojektets drivhusgasreduktion indgår oplysninger om arealets kulstofindhold, arealanvendelse og om, hvor stort et areal (bufferarealer) der pga. nærliggende grøfter, dræn og vandløb har en reduceret drivhusgasreduktionseffekt.

- Aarhus Universitet har udarbejdet en teknisk rapport, der nærmere beskriver, hvordan aktiv udtagning skal foretages (Bestemmelse af drivhusgasemissionen fra lavbunds-jorde Version 3.0, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 384 2020). Rapporten beskriver også, hvilke supplerende målinger der evt. bør gennemføres ved etableringen af områderne, krav til analyser, tolkning af analyser, og hvordan analyseresultater skal indberettes. Den tekniske rapport og beregningsmetode findes på styrelsens hjemmeside for ordningen.
- Til beregning af drivhusgasemissionen kan anvendes de seneste tilgængelige GLR-kort. Kortgrundlag og GIS-filer til brug ved bestemmelse af drivhusgasreduktion henvises til Aarhus Universitet (AU), som har opdateret kortet over kulstofrige jorder i Danmark. Kortet har navnet Kulstof2022 og vil blive brugt i administrationen af tilskudsordningen for vådområder og lavbundsprojekter.
- Identifikation af andelen af projektarealet, som ligger inden for Kulstof 2022-kortet (>6 pct. organisk kulstofindhold). Kortet findes som et kortlag i IMK og MARS. Den tekniske rapport fra Aarhus Universitet beskriver nærmere, hvordan du skal opgøre projektets arealer inden for jordklasser (organisk kulstofindhold). Du kan læse rapporten fra AU, der omhandler det nye kort [her](#).
- Redegørelse for jordklassifikation for projektarealer beliggende uden for Kulstof 2022-kortet, herunder jordens indhold af organisk kulstof, henvises til den tekniske rapport fra Aarhus Universitet. Såfremt der laves supplerende kulstofprøver, bør der i forundersøgelsen fremgå følgende redegørelser: en redegørelse for valg af prøvesteder (repræsentative for området, henvisning til prøvetagnings- og analysemetode, vedhæftede analyseresultater samt kort over prøvesteder, en redegørelse for blivende drænende elementer, såsom søer, grøfter og vandløb, samt en redegørelse for andelen og placeringen af arealer, hvor der ikke sker aktiv udtagning, som f.eks. arealer, der i forvejen har et permanent vandspejl over tærren, eller arealer, hvor der ikke laves tiltag, der medvirker til hævnning af vandstanden i projektområdet.
- Information om supplerende kulstofprøver og effektberegninger findes i vejledningen "Bestemmelse af drivhusgasemissionen fra lavbunds-jorde_vers_3" som du finder på styrelsens hjemmeside under "Beregningsark". Bemærk, at vejledningen fortsat er målrettet det tidligere Tekstur2014 kort, og at vejledningen fortsat henviser til kortet Prøvepkt_2015.
- Med Kulstof2022 kortet findes der ikke forhåndsudpegede prøvepunkter for supplerende kulstofprøver, som der gjorde i tilknytning til Tekstur2014 kortet. Når der skal tages supplerende kulstofprøver som supplement til Kulstof2022 kortet, kan de supplerende kulstofprøver f.eks. tages inden for områder med 3-6 % tørveindhold, jf. Kulstof2022 kortet. Prøvetagningspunkterne bør udlægges, så de er repræsentative for områderne i forhold til arealanvendelse og jordbundsforhold. Der skal som udgangspunkt udtages 1 prøve pr. hektar.
- Ud over ændringerne i kortgrundlaget, skal prøvetagningen og den efterfølgende beregning af et areals kulstofindhold foregå efter proceduren beskrevet i vejledningen (se afsnit "Jordbundsclassificering af jorder udenfor Tekstur2014-kortet" med tilhørende eksempler).

Der skal kun medtages redegørelser og beregninger af relevans for projektet.

Projektets konsekvenser

En beskrivelse af projektets konsekvenser indebærer en redegørelse for følgende forhold i den tekniske forundersøgelse:

- Afvandingsforhold med arealangivelser i hektar fra 0-1,25 m med ækvidistance 0,25 m, beregnes som udgangspunkt på baggrund af årsmiddel, sommermiddel, vintermiddel samt ved ekstremhændelse. Hvis ikke alle afvandingskort inddrages, skal der redegøres herfor.
- Tekniske anlæg herunder boringer, veje, ledninger mv.

- Vurdering af projektets påvirkning af yngle- og rasteområder for beskyttede arter omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og 5.
- Vurdering af, om projektet vil kunne forhindre målopfyldelse for målsatte overfladevandområder, jf. bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster, eller forhindre gennemførelse af indsatser fastlagt i indsatsprogrammet for gældende vandområdeplaner, jf. bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

Myndighedstilladelser

I den tekniske forundersøgelse skal du redegøre for projektets behov for myndighedstilladelser, og der skal gives en vurdering af muligheden for at opnå de nødvendige tilladelser.

Etablering af et projekt kan forudsætte en række myndighedstilladelser efter f.eks. miljøvurderingsloven, planloven, naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven og habitatbekendtgørelsen m.fl. Det er vigtigt at være opmærksom på, at et tilsagn om tilskud til et projekt ikke erstatter de nødvendige myndighedstilladelser. De nødvendige myndighedstilladelser skal foreligge og fremsendes til styrelsen ved anmodning om udbetaling af tilskud til etablering af projektet. Det skal bemærkes, at der i henhold til udstykningslovens regler skal være indhentet de nødvendige afgørelser og afklaringer vedr. bl.a. projektområdets anlægsarbejder og drift, inden der kan gennemføres en jordfordelingskendelse. Se supplerende vejledning derom på styrelsens hjemmeside [Jordfordeling](#).

Som led i forundersøgelsen skal der altid indhentes og indsendes en udtalelse fra det lokale kulturhistoriske museum med henblik på afdækning af, om projektet kan indebære en risiko for ødelæggelse af væsentlige fortidsminder.

Herudover vil følgende myndighedstilladelser ofte være relevante. Der er ikke tale om en udtømmende liste, og det er ansøgers ansvar at afdække behovet for myndighedstilladelser i det konkrete projekt.

Miljøvurdering (VVM)

Vådområde- og lavbundsprojekter skal anmeldes til VVM-screening, og visse projekter kan være VVM-pligtige og dermed kræve en miljøtilladelse. Forundersøgelsen spiller her en væsentlig rolle som beslutningsgrundlag for de myndigheder, som skal træffe afgørelse efter VVM-reglerne, og forundersøgelsesrapporten bør derfor vedlægges en VVM-ansøgning.

Naturbeskyttelse

I projekter, der potentielt kan påvirke eller inkludere beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, yngle- eller rasteområder for Bilag IV-arter eller Natura 2000-arealer med naturtyper og/eller artslevesteder på udpegningsgrundlaget, bør der ske tidlig dialog omkring naturhensyn og myndighedstilladelser.

Forundersøgelsen bør for beskyttede arter og naturtyper beskrive, om projektet vil have en gavnlige effekt eller en negativ påvirkning af arterne og naturtyperne. I forbindelse med forundersøgelsen vil det ofte være hensigtsmæssigt at opdatere viden om udstrækning og tilstand af de beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelsesloven § 3, inden for projektområdet.

Ammoniakfølsom natur i lavbundsprojekter

For søer, moser og lignende, heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der er dannet, efter at der på arealet er etableret et lavbundsprojekt (aftalt fra 1. januar 2014 eller derefter), gælder naturbeskyttelseslovens § 3 ikke for tilstandsændringer som

følge af ammoniakdeposition fra husdyrbrug jf. § 4 i bekendtgørelse om beskyttede naturtyper (BEK nr. 695 af 3. juni 2023, naturtypebekendtgørelsen).

Projektets tinglysningsdato vil blive lagt til grund for vurderingen af, om en evt. naturtype er dannet, efter at lavbundsprojektet er etableret.

Vær opmærksom på, at jf. § 4, stk. 4, i naturtypebekendtgørelsen gælder ovenstående undtagelse ikke for ammoniakfølsomme naturtyper, der er opført i bilag 3, pkt. D, i bekendtgørelse om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug, hvis naturtyperne er beliggende inden for et Natura 2000-område og er omfattet af udpegningsgrundlaget.

Vandmiljø

Ved projektstyring er det vigtigt at være opmærksom på myndighedsbehandling jf. bekendtgørelse nr. 1669 af 8. december 2025 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter (indsatsbekendtgørelsen) og bekendtgørelse nr. 1670 af 8. december 2025 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster (miljømålsbekendtgørelsen).

Det kan f.eks. være, hvis et overfladevandområde ændrer fysisk karakter fra et vandløb til en sø, eller i de tilfælde, hvor et målsat vandområde påvirkes af et projekt, således at der sker forringelse af tilstanden, eller at miljømålet om god økologisk tilstand ikke forventes at kunne opnås.

Såfremt der skal søges om fravigelse af miljømål, skal dette ske efter miljømålsbekendtgørelsen.

Hvis det målsatte vandområde, som påvirkes af etableringen, har fastlagte foranstaltninger som anført i indsatsbekendtgørelsen, er det nødvendigt at søge om fritagelse for disse foranstaltninger, inden der kan træffes afgørelse om fravigelse af miljømål for vandområdet.

Det er nødvendigt at forholde sig til samtlige indsatser, som er udpeget i de vandområder, som projektet berører. Der gælder udpegede indsatser i den gældende vandområdeplan (VP3-II og VP3 2021-2027) og de videreførte indsatser fra tidligere vandområdeplaner (VP1 2009-2015 og VP2 2015-2021). Alle indsatser er vist i indsatsbekendtgørelsen. Du skal redegøre for status på vandløbsindsatserne, samt hvorvidt det fortsat vil være muligt at gennemføre vandløbsindsatser efter gennemførelse af projektet. Projektet må ikke forhindre muligheden for gennemførelse af fastlagte vandløbsindsatser. Såfremt projektet vurderes at kunne medføre målopfølgelse, og de fastlagte vandløbsindsatser derfor ikke er nødvendige, skal du ansøge styrelsen om fritagelse for gennemførelse af vandløbsindsatserne.

Det er derfor vigtigt, at du orienterer dig grundigt i vejledningen til indsatsbekendtgørelsen, da nogle typer af projekter kan kræve anvendelse af indsatsbekendtgørelsen, henholdsvis miljømålsbekendtgørelsen.

Fisk og smolt

Etablering af projekter, hvor vandløb genslynges, eller hvor vedligeholdelsen af vandløbet ophører/minimeres, skaber mere varierede fysiske forhold og kan forbedre levestederne for fisk i form af bedre skjulemuligheder m.v. Udlæggelse af grus for at hæve vandløbsbunden kan have samme effekt som udlægning af gydegrus og kan derfor være med til at øge bestanden af bl.a. havørred, da gydemulighederne bliver forbedrede.

Omfatter etablering af et projekt gendannelse af en tidligere drænet sø på vandløbet eller permanent oversvømmelse af engområder, kan det have en negativ effekt på ørredbestanden på den tidligere vandløbsstrækning. I den forbindelse skal kommunen, hvis det vurderes relevant i det givne projektområde, vurdere, hvordan projektområdet vil påvirke smolt i vandløbet i forhold til vandløbets målsætning. DTU Aqua har lavet en række anbefalinger for, hvordan smolt-dødelighed kan minimeres i forbindelse med etablering af permanente søer. Læs mere herom på <https://www.fiskepleje.dk/vandloeb/restaurering/vaadomraade>.

Kort og bilag

Der skal i den tekniske forundersøgelse suppleres med kortmateriale.

Nedenstående kortmateriale betragtes som obligatorisk og skal indgå i forundersøgelsesrapporten eller vedlægges som selvstændige bilag. Hvis nogle af nedenstående kort ikke er relevante, er det vigtigt, at der i forundersøgelsen er redegjort for, hvorfor de ikke er medtaget.

- Kort over anlægsarbejder samt afværgeforanstaltninger (projekttiltag).
- Kort over overrislingsområder, vandløbsoversvømmelse og sødannelse.
- Kort over oplande, herunder vandløbsopland, direkte opland og drænet, direkte opland.
- Kort over dræningsforhold.
- Kort over fosforprøvefelter.
- Kort over nuværende afvandingsforhold, opgjort med ækvidistance 0,25 m i dybde 0-1,25 m.
- Kort over fremtidige afvandingsforhold, opgjort med ækvidistance 0,25 m i dybde 0-1,25 m.
- Beregning af projektets kvælstofeffekt (Excel-fil)
- Beregning af projektets fosforudledning (Excel-fil)
- Beregning af projektets CO₂-effekt (Excel-fil)
- Beregning af projektets NP-Vekselkurs og nedstrøms søer (Excel-fil)
- Hvis der for lavbundsprojekter foretages supplerende prøvetagning til Kulstof 2022-kortet, skal der vedlægges dokumentation for jordklassifikation, herunder:
 - o Et kort, der viser fordelingen af jordklasser for den del af projektarealet, der ligger uden for Kulstof 2022-kortet.
 - o Et kort, der viser lokalisering af jordprøvepunkter, hvis der indgår analyse af jordprøver til dokumentation af jordens indhold af organisk kulstof, jf. den tekniske rapport fra Aarhus Universitet.

3.5.2 Ejendomsmæssig forundersøgelse

Den ejendomsmæssige forundersøgelse skal afdække lodsejernes interesse i at deltage i projektet.

Den endelige gennemførelse af projektet afhænger af, at lodsejerne ønsker at deltage. Tidlig inddragelse kan øge forståelse, ejerskab og tillid til projektet og bidrage til værdifulde projektoplysninger om f.eks. drænoforhold, jagtinteresser, drift- og naturforhold m.m., der både kan anvendes i den tekniske forundersøgelse og i den ejendomsmæssige forundersøgelse.

Formålet med den ejendomsmæssige forundersøgelse, er:

- at indsamle viden om og beskrive lodsejerforholdene i projektområdet,
- at danne et grundlag for at vurdere, om der er lodsejeropbakning til at etablere projektet, og
- at tilvejebringe oplysninger om eventuelle ønsker og krav, som lodsejerne har for at deltage i projektet.

Den ejendomsmæssige forundersøgelse skal derfor indeholde følgende:

- Projektets lodsejertilslutning, herunder angivelse af om lodsejerne i projektet ønsker jordfordeling, opkøb af projektjord, kompensation for værditab, tilskud til fastholdelse af arealer i vand- og klimaprojekter, erstatningsjord eller engangskompensation efter faste satser.
- Kort over projektområdets ejerforhold med angivelse af de ejendomme og arealer, der indgår i projektet.
- Kort over projektområdets arealanvendelse på markniveau med hektarangivelse.

Det er altså en central del af den ejendomsmæssige forundersøgelse, at der tages stilling til lodsejernes kompensationsønsker i projektet. Dette skyldes blandt andet, at det kun er projekter, der ønskes etableret efter bekendtgørelsens kapitel 3 (vand- og klimaprojekter – VKP), der kan benytte jordfordeling mv. som lodsejerkompensation, mens projekter efter bekendtgørelsens kapitel 4 (kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter – KLA) alene giver mulighed for engangskompensation til lodsejerne.

Hvis projektet ønskes etableret efter kapitel 3 og indeholder ønsker fra lodsejerne om jordfordeling, opkøb af projektjord, kompensation for værditab, tilskud til fastholdelse af arealer i vand- og klimaprojekter eller erstatningsjord, skal den ejendomsmæssige forundersøgelse suppleres med følgende indhold:

- Angivelse af behovet for jordfordeling og opkøb af projektjord i projektet og budget for dette. Budgettet skal være afstemt med styrelsen.
- Oplysning om lodsejernes individuelle ønsker om jordfordeling.
- Projektets samlede økonomi mht. lodsejernes ønsker for salg af projektjord, tilskud til fastholdelse af arealer i vand- og klimaprojekter eller modtagelse af kompensation for værditab.
- Lodsejernes ønsker i forhold til erstatningsjord.
- Beskrivelse af ejendommenes driftsform.

Den ejendomsmæssige forundersøgelse bør også indeholde en stillingtagen til de matrikulære forhold, og om der er overensstemmelse mellem de matrikulære forhold og de fysiske forhold. Projektbudgettet skal kunne rumme eventuelle matrikulære berigtigelser, da de matrikulære forhold kan have betydning for kompensation til lodsejerne.

3.6 Naturtiltag

Med delaftalen om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel⁴ er der bl.a. afsat midler til natur i den nationalt finansierede del af ordningen for vådområder og lavbundsprojekter med henblik på at skabe mere og bedre natur og biodiversitet.

Derfor kan der som noget nyt i forundersøgelsen inkluderes undersøgelser af placering af de i bekendtgørelsens bilag 1 oplyste naturtiltag indenfor projektområdet, hvis projektet har minimum 50 pct. overlap med kortbilaget "Målrkning af biodiversitetsindsatsen" på kortportalen - <https://kort.lbst.dk/825>.

⁴ Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel, 3. december 2025 - [Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel.pdf](#)

Du kan undersøge for placering af naturtiltag på hele projektområdet, hvis projektet opfylder overlapskravet på 50 pct. Der er således ikke krav om, at placeringen af naturtiltagene sker inden for overlappet.

Du kan undersøge for følgende naturtiltag i forundersøgelsen:

- Etablering af nye lavvandede småsøer.
- Etablering af levesteder aht. organismer tilknyttet vand ved at udlægge sten, stendynger eller ved at etablere jorddiger nær eksisterende eller nyetablerede søer.
- Etablering af levesteder aht. insekter eller andet, der ikke er direkte tilknyttet vand, ved at udlægge sten, stendynger eller ved at etablere jorddiger.
- Udlægning af dødt ved eller kvas nær eksisterende udyrkede arealer (maksimalt 1 km afstand) af hensyn til bier.
- Bevarelse af større solitærtræer eller vedplanter.
- Etablering af skovbryn i forlængelse af eksisterende skov eller krat (evt. ved naturlig tilgroning).
- Arrondering ud fra et naturhensyn på arealer i tilknytning til eller maksimalt 300 m fra eksisterende habitatnatur, § 3-natur med høj naturværdi eller forekomster af habitatarter (jf. habitatdirektivets bilag II og IV), evt. med fjernelse af topjord.

Det er altså kun de her oplyste tiltag, som der ydes tilskud til under forundersøgelsen.

Du skal i din ansøgning om tilskud til forundersøgelse angive, om du ønsker at undersøge for naturtiltag i projektet, hvorefter styrelsen foretager en vurdering af, om projektet opfylder kravet om 50 pct. overlap med kortbilaget.

Tilskuddet til undersøgelse for naturtiltag ydes som et fast tilskud på 40.000 kr. pr. projekt. Det er kun de faktiske omkostninger til naturtiltag i projektet, der kan dækkes af tilskuddet. Faktiske udgifter skal dokumenteres med faktura og anden betalingsdokumentation. Det fastsatte tilskud på 40.000 kr. må ikke overskrides.

3.7 Forpligtelser i løbet af projektperioden

Når du har ansøgt og fået tilsagn om tilskud til en forundersøgelse og er blevet tilsagnshaver, følger der en række forpligtelser af bekendtgørelsen.

Som tilsagnshaver skal du således:

- Gennemføre projektet i overensstemmelse med tilsagnet, herunder afslutte projektet inden for fristen i tilsagnet, hvis der ikke er givet fristforlængelse.
- Overholde og dokumentere overholdelse af lov om indhentning af tilbud på visse offentlige og offentligt støttede kontrakter (tilbudsloven og udbudsloven), jf. afsnit 8 Udbud og indhentelse af tilbud.
- Have et særskilt regnskab for alle transaktioner med tilknytning til projektet, opbevare disse oplysninger i 10 år og efter anmodning udlevere oplysningerne til styrelsen.

Som privat tilsagnshaver skal du, ud over at overholde tilbudsloven og udbudsloven, indhente to sammenlignelige tilbud for varer eller tjenesteydelser over 300.000 kr. og vælge det tilbud, der bedst afspejler forholdet mellem pris og kvalitet. De to tilbud, samt din begrundelse for valg af tilbud, skal indsendes til styrelsen i forbindelse med anmodning om udbetaling.

Der kan fastsættes yderligere forpligtelser i tilsagnet.

Hvis det undervejs i forundersøgelsen viser sig, at projektet ikke kan opfylde betingelserne for etablering, skal du indstille yderligere undersøgelser og aktiviteter samt informere styrelsen om dette.

3.8 Behandling af ansøgning

Under behandlingen af ansøgninger om forundersøgelser kontrollerer styrelsen, om alle nødvendige oplysninger indgår i ansøgningen, og om ansøgningen overholder kriterierne for at få støtte.

Hvis der er behov for supplerende oplysninger til ansøgningen, vil styrelsen kontakte dig via Digital Post. Hvis en ansøgning er særlig mangelfuld, kan styrelsen ikke behandle den, og du vil modtage et afslag uden videre behandling.

Der kan gives afslag på en ansøgning, hvis styrelsen vurderer, at:

- ansøgningen ikke indeholder de nødvendige oplysninger,
- du som ansøger ikke opfylder kravene for at være tilskudsberettiget,
- projektarealet ikke lever op til projektkriterierne,
- ansøgningen ikke opnår prioritering i henhold til den økonomiske ramme, eller
- udgifterne ikke er tilskudsberettigede.

Gives der afslag på en ansøgning, sender styrelsen et afslagsbrev via Digital Post med en begrundelse og en henvisning til lovgrundlaget, der gælder for afslaget.

Hvis projektet får tilsagn, sender styrelsen et tilsagnsbrev via Digital Post, hvoraf det fremgår, hvad der er gældende for tilsagnet.

3.9 Gennemført forundersøgelse

Når forundersøgelsen er gennemført, skal du indsende forundersøgelsesrapporten til styrelsen. Styrelsen foretager en natur- og miljøfaglig vurdering af forundersøgelsesrapporten med henblik på at afklare, om rapporten er fyldestgørende, og om projektet er egnet til etablering.

Hvis projektet opfylder kriterierne for etablering, er det vigtigt, at du indsender en etableringsansøgning hurtigst muligt, så fremdriften i projektet sikres. Dette skyldes blandt andet, at forundersøgelser over tid kan blive forældede og have brug for supplerung, og at lodejerkredsen i projekten kan ændre sig løbende.

3.10 Overgang til etablering

Hvis forundersøgelsen viser, at projektet er omkostningseffektivt og i øvrigt overholder betingelserne for realisering, kan du ansøge om tilskud til etableringsprojektet samt ansøge om udbetaling af dine afholdte, støtteberettigede udgifter til forundersøgelsen.

Du skal i den forbindelse tage stilling til, om projektet ønskes etableret under spor 1 som et vand- og klimaprojekt (VKP) eller under spor 2 som et kvælstofvådområde- lavbundsprojekt (KLA). Se nærmere om overgang til etablering og ansøgningsproces i henholdsvis afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1) og afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2). Det er vigtigt at være opmærksom på, at det alene er under spor 1 (vand- og klimaprojekter), at der er mulighed for jordfordeling, køb/salg og

Vejledning om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter

værditabskompensation. Under spor 2 (kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter) kan lods-
ejere alene få engangskompensation efter faste satser.

Hvis forundersøgelsen viser, at projektet ikke kan realiseres, skal dette oplyses til styrelsen, og
du kan samtidig anmode om udbetaling af dine afholdte, støtteberettigede udgifter til forun-
dersøgelsen.

4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1)

Når du har gennemført en forundersøgelse, kan du søge om etablering af projektet som et vand- og klimaprojekt under ordningens spor 1, hvis du søger på vegne af en kommune eller Naturstyrelsen. Er du privat ansøger, er det alene muligt at søge tilskud til etablering af et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt under spor 2, jf. afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2).

4.1 Ansøgning

Ansøgning om tilskud til et etableringsprojekt skal indsendes via Tast selv. Du kan fremsøge ansøgningsskemaet på vores selvbetjeningsløsning ved at søge på 'vand- og klimaprojekter'. I skemaet er det muligt at ansøge alle fire VKP-indsatser, men du vælger altid en indsats, når du ansøger om etablering af et projekt.

Ansøgning om et etableringsprojekt skal indeholde følgende:

- Udfyldt ansøgningsskema med oplysninger om: ansøger, projekt, IMK, økonomi, tilskudsopgørelse, projektdata og oplysninger til EU.
- Indtegning af projektområdet i Internet Markkort (IMK). Når du ansøger om et vand- og klimaprojekt i Tast selv, skal du huske at uploade det indtegnede projektområde i MARS til IMK i stedet for at indtegne et nyt projektområde i IMK. Se nærmere i ansørgvejledningen.
- Teknisk forundersøgelserapport med tilhørende kort og bilag.
- Ejendomsrættelig forundersøgelserapport.
- To direkte sammenlignelige tilbud for udgifter over 100.000 kr. til dokumentation for rimelige priser.
- Oplysning om, hvorvidt projektet eller dele heraf er omfattet af udbudsloven eller tilbudsloven.
- Aktivitetsbeskrivelse for dine ansattes arbejde i projektet.
- Aktivitetsbeskrivelse for konsulentbistanden i projektet.

Hvis du søger om etablering af et vand- og klimaprojekt, skal du samtidig oplyse om de nødvendige økonomiske rammer til kompensation af de lodsejere, som deltager frivilligt i projektet. Disse oplysninger kan bl.a. baseres på den ejendomsrættelige forundersøgelse. Det er muligt for styrelsen at berigtige dine oplysninger om de økonomiske rammer til lodsejerkompensation, såfremt det vurderes, at de angivne økonomiske rammer ikke er tilstrækkelige til at gennemføre projektet. Det vil ske via en høringsprocedure i forbindelse med sagsbehandling af ansøgning om tilsagn til et etableringsprojekt.

To direkte sammenlignelige tilbud skal kun indsendes med ansøgningen, hvis det er muligt på ansøgningstidspunktet. Tilbud til f.eks. anlægsarbejdet og detailprojektering kan først indhentes senere i projektperioden, men skal indsendes til styrelsen, inden anlægsarbejdet udføres. Du indsender de indhentede tilbud ved en ansøgning om ændring af projektet, hvor du eventuelt samtidig kan ændre budgettet, så budgettet passer med de indhentede tilbud.

Det er ikke muligt at vedhæfte bilag i ansøgningsskemaet. I stedet for skal du sende alle bilag som f.eks. beregninger, tilladelser, rapporter mv. via e-mail til adressen vkp@sgav.dk eller via

Digital Post. Du skal angive projektets journalnummer i mailens emnefelt, når du fremsender e-mailen, så det er muligt at sammenholde bilag med ansøgningen.

I hele ansøgningsperioden er det muligt at foretage opdateringer til kladden og i de ansøgningskemaer, som eventuelt måtte være sendt ind via Tast selv i den igangværende ansøgningsrunde.

Den sidst indsendte version af ansøgningskemaet inden ansøgningsfristen er den ansøgning, der bliver brugt i sagsbehandlingen, og som styrelsen lægger til grund for afgørelsen om tilsagn om tilskud.

Når du har indsendt din ansøgning via Tast selv, bliver der sendt et kvitteringsbrev automatisk lige efter.

4.1.1 Lønkategorier

Når du søger om tilsagn om tilskud til etablering af vand- og klimaprojekter, er det vigtigt, at du beskriver medarbejdernes arbejdsopgaver i projektet så detaljeret, at opgaverne kan placeres inden for de tre lønkategorier og samtidig kan relateres til de konkrete aktiviteter i projektbeskrivelsen.

Projektet inddeles i arbejdsplaner eller delaktiviteter, f.eks.: 1) planlægge undersøgelse, 2) gennemføre undersøgelse, 3) behandle resultater, 4) rapportere.

For hver arbejdsplan skal du uddybe de konkrete arbejdsopgaver. Og for hver arbejdsplan skal du fordele arbejdsopgaverne i de tre lønkategorier. Du skal desuden angive det tilhørende timeantal for hver lønkategori og timesatsen. Styrelsen bruger oplysningerne til at vurdere, om opgaverne er placeret i den rigtige lønkategori, dvs. til at vurdere om priserne er rimelige.

Du kan ikke angive et timeantal og en timesats i en arbejdsplan uden også at beskrive medarbejdernes arbejdsopgaver detaljeret.

Ved ansøgning om tilsagn er det ikke nødvendigt at angive navne på alle deltagende medarbejdere. Du skal dog oplyse navne på nøglepersoner i projektet.

Beskrivelsen af arbejdsopgaver for hver lønkategori og for hver arbejdsplan, skal som udgangspunkt laves på medarbejderniveau. Hvis et projekt omfatter mange medarbejdere (to eller flere) inden for samme lønkategori, der udfører samme type af opgaver i projektet, kan de grupperes i samme arbejdsbeskrivelse.

Hver medarbejder, der modtager løn i projektet, skal placeres inden for én af tre kategorier, alt efter hvilken type arbejde medarbejderen udfører i projektet. Du skal derfor vurdere, hvilke typer af opgaver hver medarbejder løser i projektet, da det er opgavetyperne (og ikke den faktiske løn, uddannelse eller stillingsbetegnelse), der bestemmer, hvilken lønkategori en given medarbejder skal placeres i.

Til hver kategori er der knyttet en timesats, som er den maksimale timeløn, der kan godkendes som tilskudsberettiget inden for kategorien (både på tilsagns- og udbetalingstidspunkt). Der kan dog kun udbetales til den faktiske timeløn for en medarbejder. Hvis en medarbejder er placeret i lønkategori to, hvor den maksimale timesats er 480 kr., kan der kun udbetales til en timeløn på 390 kr., hvis medarbejderens faktiske timeløn er 390 kr.

TABEL - Lønkatogrier og maksimale timesatser

Lønkatogri	Maksimal timesats (kr.)
1. Almindeligt ledelsesarbejde samt projektledelse.	710
2. Arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau inden for naturvidenskab, ingeniørarbejde, økonomi, administration, jura, samfundsvideuskab	480
3. Til arbejde, der ikke er omfattet af lønkatogri 1 og 2.	360

4.2 Kriterier for støtteberettigelse

I ansøgningen om tilskud til et etableringsprojekt skal du angive de relevante natur- og miljøfaglige oplysninger, bl.a. ud fra den tekniske forundersøgelsesrapport. Styrelsen vurderer disse oplysninger, inden du får tilsagn eller afslag til projektet. I dette afsnit er de natur- og miljøfaglige kriterier til de fire indsatsler sammenfattet og kort beskrevet.

4.2.1 Kriterier for støtteberettigelse til etablering af kvælstofvådområder

Kvælstofvådområdeprojekter skal opfylde de her beskrevne kriterier for at opnå støtte under ordningen.

Projektet skal bidrage med en kvælstofreduktion i et kystvand-delopland, hvor der er et resterende kvælstofindsatsbehov. Deloplande med et kvælstofindsatsbehov fremgår af bilag 1 til bekendtgørelsen.

Hvis projektet efter en konkret vurdering bidrager til at håndtere et resterende kvælstofindsatsbehov i praksis, kan styrelsen fravige kravet om et resterende kvælstofindsatsbehov i det pågældende delopland opgjort i bilag 1 til bekendtgørelsen, hvor projektet er beliggende, således at projektet alligevel kan opnå tilsagn om tilskud for at understøtte god økologisk tilstand i området.

Projektet skal fremme en naturlig hydrologisk tilstand i projektområdet. Det betyder, at den naturlige hydrologiske tilstand så vidt muligt genoprettes uden medvirken af større tekniske tiltag, f.eks. ved ophør med afvanding via pumpning og/eller ved lukning af dræn og grøfter. Dog vil det være muligt at arbejde med nødvendige afværgeforanstaltninger i forhold til naboarealer, der ikke indgår i projektet.

Projektet må ikke føre til en forøget fosforudledning, der har en væsentlig negativ effekt på omgivelserne. Styrelsen foretager en vurdering af projektets udledning af fosfor i forhold til den nedstrømsliggende recipients følsomhed (sø eller kystvand). Vurderingen foretages på baggrund af den tekniske forundersøgelse, fosforregnearket og NP-vekselkursen, se nærmere beregningsark mv. på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Vurderingen tager hensyn til påvirkning af nedstrøms beliggende søer og kystvande. Som ansøger har du ansvaret for at redegøre for og konsekvensberegne projektets fosforudledning eller -tilbageholdelse. Hvis projektet udleder fosfor, må der ifølge dette kriterie ikke ske en negativ påvirkning af projektets omgivelser, og der skal redegøres for brugen af fosforafværgetiltag, jf. fosforvirkemiddelkataloget på styrelsens hjemmeside.

Projektet skal være omkostningseffektivt. Kriteriet fastsætter, at de samlede omkostninger til etablering af projektet i kr. pr. kg. kvælstof ikke må overstige maksimumomkostningen for etablering af kvælstofvådområder.

Maksimumomkostningen for vurdering af projektets omkostningseffektivitet er 5.100 kr. pr. kg. kvælstof. Dog kan et projekt overskride maksimumomkostningen, hvis projektet efter en konkret vurdering anses for at have en betydelig effekt i forhold til formålet med vådområdeindsatsen. Bemærk, at hvis der er behov for at fravige kriteriet, skal der indsendes en redegørelse for dette til brug for styrelsens vurdering af, om der er tale om en betydelig effekt.

4.2.2 Kriterier for støtteberettigelse til etablering af lavbundsprojekter

Lavbundsprojekter skal opfylde de her beskrevne kriterier for at opnå støtte under ordningen.

Projektet bidrager til en nettoreduktion af drivhusgasser. Styrelsen vurderer dette kriterie ud fra den nyeste viden om udbredelsen af tørvejord med et kulstofindhold. Vurderingen foretages ud fra den tekniske forundersøgelse, CO₂-regnearket, nyeste tilgængelige tørvekort og evt. supplerende jordprøver i forhold til kulstofindhold og fosfor.

Projektet skal fremme en naturlig hydrologisk tilstand i projektområdet. Det betyder, at den naturlige hydrologiske tilstand så vidt muligt genoprettes uden medvirken af større tekniske tiltag, f.eks. ved ophør med afvanding via pumpning og/eller ved lukning af dræn og grøfter. Dog vil det være muligt at arbejde med nødvendige afværgeforanstaltninger i forhold til naboarealer, der ikke indgår i projektet.

Projektet må ikke føre til en forøget fosforudledning, der har en væsentlig negativ effekt på omgivelserne. Styrelsen foretager en vurdering af projektets udledning af fosfor i forhold til den nedstrømsliggende recipients følsomhed (sø eller kystvand). Vurderingen foretages på baggrund af den tekniske forundersøgelse, fosforregnearket og NP-vekselkursen, se nærmere beregningsark mv. på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Vurderingen tager hensyn til påvirkning af nedstrøms beliggende søer og kystvande. Som ansøger har du ansvaret for at redegøre for og konsekvensberegne projektets fosforudledning eller -tilbageholdelse. Hvis projektet udleder fosfor, må der ifølge dette kriterie ikke ske en negativ påvirkning af projektets omgivelser, og der skal redegøres for brugen af fosforafværgetiltag, jf. fosforvirkemiddelkataloget på styrelsens hjemmeside.

Projektet bidrager til at fremme naturens kvalitet og til at skabe sammenhængende og robuste naturområder. Der lægges vægt på, om projektet vil have en positiv effekt på eksisterende eller potentielle naturområder og dermed medvirke til at øge naturens kvalitet. Lavbundsprojekter kan også sammenkoble naturområder og medvirke til at gøre dem robuste. Robuste naturområder kan f.eks. fremmes, når lavbundsprojektet etableres i tilknytning til eller grænser op til eksisterende Natura 2000-områder.

Projektet skal være omkostningseffektivt. Kriteriet fastsætter, at de samlede omkostninger til etablering af projektet i kr. pr. ton CO₂-ækvivalenter ikke må overstige maksimumomkostningen for etablering af lavbundsprojekter, jf. bilag 3. Maksimumomkostningen for vurdering af projektets omkostningseffektivitet er 20.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalenter svarende til fire gange den vejledende referenceværdi på 5.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalenter. Dog kan et projekt overskride maksimumomkostningen, hvis projektet efter en konkret vurdering anses for at have en betydelig effekt i forhold til formålet med lavbundsprojektindsatsen. Bemærk, at hvis der er behov for at fravige kriteriet, skal der indsendes en redegørelse for dette til brug for styrelsens vurdering af, om der er tale om en betydelig effekt.

4.2.3 Kriterier for støtteberettigelse til etablering af fosforvådområder

Fosforvådområdeprojekter skal opfylde de her beskrevne kriterier for at opnå støtte under ordningen.

Projektområdet er beliggende umiddelbart opstrøms en sø med behov for reduktion af fosforbelastning, som fremgår af bilag 3 i bekendtgørelsen. Projektområdet bør ligge tæt på den

nedstrøms sø med indsatsbehov med henblik på at opnå den største effekt af projektets fosforreduktion til søen. Effekten falder i takt med øget afstand til søen.

Projektet skal være omkostningseffektivt. Kriteriet fastsætter, at de samlede omkostninger til etablering af projektet i kr. pr. kg. fosfor ikke må overstige maksimumomkostningen for etablering af fosforvådområder. Maksimumomkostningen for vurdering af projektets omkostningseffektivitet er 16.500 kr. pr. kg fosfor. Dog kan et projekt overskride maksimumomkostningen, hvis projektet efter en konkret vurdering anses for at have en betydelig effekt i forhold til formålet med vådområdeindsatsen, jf. bekendtgørelsens § 15, stk. 3. Bemærk, at hvis der er behov for at fravige kriteriet, skal der indsendes en redegørelse for dette til brug for styrelsens vurdering af, om der er tale om en betydelig effekt.

4.2.4 Kriterier for støtteberettigelse til etablering af projekter om restaurering af ådale

Projekter om restaurering af ådale skal opfylde de her beskrevne kriterier for at opnå støtte under ordningen.

Projektet er beliggende i et eller flere af de vandområder, der fremgår af bilag 4 i bekendtgørelsen. Projektet skal sikre en mere naturlig dynamik i vandløbet gennem naturlig udvikling og fysisk genslyngning af vandløbet samt en ekstensivering af landbrugsdriften og genskabelse af naturlig hydrologi i ådalen, herunder lukning af dræn. Målet er at genskabe naturlige hydrologiske processer, der ikke er påvirket af menneskelig aktivitet. Eventuelt inddragede landbrugsarealer vil efter projektets gennemførelse blive pålagt permanent tinglysning som naturarealer.

Projektet bidrager til at forbedre den økologiske tilstand og sikre det fastlagte miljømål i vandområdet ved at genskabe sammenhængen mellem vandløb og de vandløbsnære arealer gennem genopretning af de fysiske forhold i vandløbet og dets ådal.

Projektet må ikke føre til en forøget fosforudledning, der har en væsentlig negativ effekt på omgivelserne. Styrelsen foretager en vurdering af projektets udledning af fosfor i forhold til den nedstrømliggende recipients følsomhed (sø eller kystvand). Vurderingen foretages på baggrund af den tekniske forundersøgelse, fosforregnearket og NP-vekselkursen, se nærmere beregningsark mv. på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Vurderingen tager hensyn til påvirkning af nedstrøms beliggende søer og kystvande. Som ansøger har du ansvaret for at redegøre for og konsekvensberegne projektets fosforudledning eller -tilbageholdelse. Hvis projektet udleder fosfor, må der ifølge dette kriterie ikke ske en negativ påvirkning af projektets omgivelser, og der skal redegøres for brugen af fosforafværgetiltag, jf. fosforvirkemiddelkataloget på styrelsens hjemmeside.

Projektet skal være omkostningseffektivt. Kriteriet fastsætter, at de samlede omkostninger til etablering af projektet i kr. pr. km vandområde ikke må overstige maksimumomkostningen for restaurering af ådale, jf. bekendtgørelsens bilag 5. Hvis der inkluderes flere vandområder i én ansøgning, tages der udgangspunkt i projektets samlede omkostningseffektivitet baseret på summen af de enkelte vandområders referenceværdi.

Maksimumomkostningen for vurdering af projektets omkostningseffektivitet er 1.200.000 kr. pr. km vandområde. Dog kan et projekt overskride maksimumomkostningen, hvis projektet efter en konkret vurdering anses for at have en betydelig effekt i forhold til formålet med indsatsen, jf. bekendtgørelsens § 15, stk. 3. Bemærk, at hvis der er behov for at fravige kriteriet, skal der indsendes en redegørelse for dette til brug for styrelsens vurdering af, om der er tale om en betydelig effekt.

Projektet vil have klima-, fosfor- og kvælstofeffekter. Klimaeffekten beregnes på projektniveau og registreres for projektet i alt (ton CO₂-ækvivalenter i alt for projektet) og som

arealeffektivitet (ton CO₂-ækvivalenter pr. ha pr. år). Kvælstofeffekten beregnes på projektniveau og registreres for projektet i alt (ton N i alt for projektet) og som arealeffektivitet (kg N pr. ha pr. år). Biodiversitetseffekten og vandmiljøeffekten i vandløbene opgøres ud fra kilometer målsat vandløb, hvori indsatsen er gennemført. Styrelsen er ansvarlig for denne opgørelse samt for at følge den samlede effekt af indsatsen i forhold til målsætninger om bedring af fysiske vandløbsforhold i vandplanlægningen.

4.3 Prioritering af etableringsprojekter

Når fristen for en ansøgningsrunde er udløbet, prioriterer styrelsen de indkomne ansøgninger i forhold til den afsatte økonomi, dvs. ansøgningspuljen. Hvis der efter ansøgningsfristen alene er ansøgt for beløb, der samlet set ikke overstiger ansøgningspuljen, vil alle ansøgninger, der opfylder kriterierne, få tilsagn.

4.3.1 Kvælstofvådområder

Kvælstofvådområdeprojekter prioriteres efter beliggenhed i delopland, dvs. det resterende kvælstofindsatsbehov i det pågældende delopland, og omkostningseffektivitet, det vil sige ud fra, hvad det koster at fjerne ét kg kvælstof (kr. pr. kg N).

Kvælstofvådområdeprojekter prioriteres i følgende rækkefølge:

- 1) Projekter, der er omkostningseffektive og beliggende i et delopland med et særligt højt kvælstofindsatsbehov, jf. bekendtgørelsens bilag 1, prioriteres forud. Projekterne prioriteres indbyrdes efter bedste omkostningseffektivitet i form af kr. pr. kg N pr. år.
- 2) Projekter, der er omkostningseffektive og beliggende i et delopland med et kvælstofindsatsbehov, jf. bilag 1, prioriteres forud. Projekterne prioriteres indbyrdes efter bedste omkostningseffektivitet i form af kr. pr. kg N pr. år.

Hvis flere projekter har samme omkostningseffektivitet og beliggenhed, prioriteres disse efter størrelsen af kvælstofreduktion, sådan at projektet med størst reduktionspotentiale prioriteres højest.

Omkostningseffektiviteten beregnes på grundlag af udgifter til forundersøgelserprojektet og de budgetterede udgifter til etablering af projektet, fratrukket forventede indtægter ved salg af projektjord.

Den maksimale omkostning til vurdering af, om projektet er omkostningseffektivt, er 5.100 kr. pr. kg kvælstof.

4.3.2 Lavbundsprojekter

Etablering af lavbundsprojekter bliver prioriteret efter tre kriterier, der hver tildeles point med forskellig vægtning. De tre kriterier er: 1) projektets omkostningseffektivitet, 2) projektets beliggenhed i forhold til deloplande med kvælstofindsatsbehov og 3) projektets nærhed til kortlagte habitatnaturtyper eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder.

Det første kriterie er projektets omkostningseffektivitet, der vægtes med 40 pct. Omkostningseffektiviteten beregnes som kr. pr. ton CO₂-ækvivalent reduktion. I opgørelse af projektets omkostninger indgår udgifter til forundersøgelserprojektet og de budgetterede udgifter til etablering af projektet, fratrukket forventede indtægter ved salg af projektjord.

Projekter, der har en omkostningseffektivitet, der overstiger 20.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalent, anses som udgangspunkt ikke for omkostningseffektive. Styrelsen kan dog imødekomme projekter med en omkostningseffektivitet over 20.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalent, hvis det vurderes, at projektet vil have en betydelig effekt henset til formålet med indsatsen.

Det andet kriterie er projektets beliggenhed, der vægtes med 35 pct. Projektets beliggenhed skal ses i forhold til, om der er et kvælstofindsatsbehov i deloplandet. Dette fremgår af bilag 2 til bekendtgørelsen.

Det tredje kriterie er projektets effekt i forhold til at fremme naturens kvalitet og til at skabe sammenhængende og robuste naturområder, og det vægtes med 25 pct. Ved dette kriterie lægges vægt på artslevesteder på udpegningsgrundlaget eller projektets nærhed til Natura 2000-områder med kortlagte naturtyper. Jo bedre projektets lokalisering understøtter fremme af naturkvalitet, sammenhæng og robusthed, desto bedre.

De tre prioriteringskriterier kan hver tildeles 0-2 point (2 = højst/bedst). Derefter vægtes pointene, jf. de angivne procenttal og efter ovenstående beskrivelse. Styrelsen benytter nedenstående skema ved prioritering af ansøgninger om etablering af lavbundsprojekter. Hvis flere ansøgninger opnår samme antal point, prioriteres ansøgningerne efter bedste omkostningseffektivitet.

Prioriteringskriterium	POINT			Vægtning Pct.	Total Point
	0	1	2		
1. Omkostningseffektivitet. Kr. pr. ton CO ₂ -ækv.	> 20.000	20.000 - 10.000	< 10.000	40 pct.	
2. Beliggenhed i delopland med kvælstofindsatsbehov	Delopland uden indsatsbehov	Delopland med indsatsbehov	Delopland med særligt højt indsatsbehov	35 pct.	
3. Nærhed til kortlagte habitatnaturtyper eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget kortlagt indenfor de Natura 2000-områder, der er listet i bekendtgørelsens bilag 4.	> 300 meters afstand	100 - 300 meters afstand	< 100 meters afstand	25 pct.	
SAMLET POINTSUM					

4.3.3 Fosforvådområder

Fosforvådområdeprojekter bliver prioriteret efter bedste omkostningseffektivitet. Det vil sige, at prioriteringen sker ud fra, hvad det koster at fjerne ét kg fosfor (kr. pr. kg P pr. år). Hvis flere projekter har samme omkostningseffektivitet, sker prioriteringen efter størrelsen af fosforreduktionen således, at projektet med størst reduktionspotentiale prioriteres højest.

For etableringsansøgninger beregnes omkostningseffektiviteten på grundlag af udgifter til forundersøgelingsprojektet og de budgetterede udgifter til etablering af projektet, fratrukket forventede indtægter ved salg af projektjord.

Projekter, der har en omkostningseffektivitet, der overstiger 16.500 kr. pr. kg fosfor pr. år, anses som udgangspunkt ikke for omkostningseffektive. Styrelsen kan dog imødekomme projekter med en omkostningseffektivitet over 16.500 kr. pr. kg fosfor pr. år, hvis det vurderes, at projektet vil have en betydelig effekt i forhold til formålet med indsatsen.

4.3.4 Restaurering af ådale

Restaurering af ådale bliver prioriteret efter bedste omkostningseffektivitet. Det vil sige, at prioriteringen sker ud fra, hvad det koster at restaurere 1 km vandområde (kr. pr. km vandområde). Hvis flere projekter har samme omkostningseffektivitet, prioriteres disse ud fra vandområdets længde, således at projektet med størst effekt prioriteres højest.

For etableringsansøgninger beregnes omkostningseffektiviteten på grundlag af udgifter til forundersøgelingsprojektet og de budgetterede udgifter til etablering af projektet, fratrukket forventede indtægter ved salg af projektjord.

Projekter, der har en omkostningseffektivitet, der overstiger 1.200.000 kr. pr. km vandområde, anses som udgangspunkt ikke for omkostningseffektive. Styrelsen kan dog imødekomme projekter med en omkostningseffektivitet over 1.200.000 kr. pr. km vandområde, hvis det vurderes, at projektet vil have en betydelig effekt henset til formålet med indsatsen.

4.4 Forpligtelser i løbet af projektperioden

Forpligtelser er krav, der skal overholdes i løbet af projektperioden og dermed i forbindelse med gennemførelse af projektet. Overholdelse af forpligtelserne bliver kontrolleret, inden der sker slutudbetaling af projektudgifterne.

I løbet af projektperioden er du forpligtet til følgende:

- At gennemføre projektet i overensstemmelse med dit tilsagn, herunder den anførte projektbeskrivelse i ansøgningskemaet og eventuelt senere godkendte ændringer af projektet. Læs mere i afsnit 4.4.1 nedenfor.
- At have et særskilt regnskabssystem eller en passende regnskabskode. Læs mere om dette i afsnit 4.4.2 nedenfor.
- At indhente de nødvendige tilladelser og dispensationer til projektet fra offentlige myndigheder, inden du indsender ansøgning om udbetaling. Læs mere i afsnit 4.4.3 nedenfor.
- At overholde udbudsloven og tilbudsloven, samt sikre dokumentation herfor, jf. afsnit 8 Udbud og indhentelse af tilbud.
- Der skal inden påbegyndelse af etableringen af et vådområde- eller lavbundsprojekt indsendes to direkte sammenlignelige tilbud for udgifter over 100.000 kr., hvis tilbuddene ikke er indsendt sammen med ansøgning om tilsagn om tilskud.
- At indsende udbetalingsanmodningen rettidigt med de påkrævede oplysninger og bilag. Det vil sige, at anmodningen skal være modtaget i styrelsen senest 6 måneder efter den dato, hvor projektet senest skal være afsluttet. Datoen for, hvornår projektet senest skal være afsluttet, er angivet i tilsagnet eller i senere godkendte ændringer.
- At indsende en slutredegørelse inden slutudbetaling, der dokumenterer, at projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet. Læs mere i afsnit 4.4.4 nedenfor.
- At overholde kravene til skiltning. Se nærmere beskrivelse af skilteregler i afsnit 4.4.5 nedenfor.
- At sikre, at der ved etablering af projektet bliver tinglyst en servitut på samtlige arealer inden for det endelige projektareal og senest inden datoen for slutudbetaling. Læs mere i afsnit 4.4.7 nedenfor.

Styrelsen kan fastsætte yderligere forpligtelser i tilsagnet, herunder at:

- data fra tidligere undersøgelser i tilknytning til projektområdet skal genbruges så vidt muligt, og
- servitutter for projektområdet skal indeholde nærmere anførte bestemmelser, f.eks. om afvandingsforholdene og vedligeholdelse af anlæg.

Det vil fremgå specifikt af tilsagnsbrevet, hvis der fastsættes yderligere forpligtelser i tilsagnet.

4.4.1 Projektet skal gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet

At projektet skal gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet, betyder eksempelvis, at når styrelsen giver tilsagn om tilskud til etablering af et kvælstofvådområde, skal projektet reducere kvælstofudledningen til vandmiljøet. Det betyder også, at projektet skal gennemføres som beskrevet i projektbeskrivelsen vedr. de budgetterede udgiftsposter, den af styrelsen godkendte natur- og miljøfaglige vurdering og tilsagnsbrevet fra styrelsen.

Hvis projektet ændrer sig undervejs i projektperioden, er det vigtigt, at du ansøger om ændring af projektet og får godkendt ændringen hos styrelsen. Ved slutudbetaling bliver ansøgning om slutudbetaling vurderet i forhold til det senest godkendte tilsagn, herunder eventuelt senest godkendte ændringer af projektet.

4.4.2 Særskilt regnskabssystem eller særlig regnskabskode

Du skal sikre, at de projektrelaterede udgifter enten bliver bogført med en særlig kode i regnskabssystemet eller på særskilte konti i et separat regnskabssystem, der omfatter samtlige transaktioner vedrørende projektet. Alle fakturaer skal kunne genfindes entydigt på denne konto.

Hvis du har haft projektudgifter, før du har indsendt ansøgning om tilskud, er det vigtigt, at der bliver oprettet et produktnummer i tidsregistreringssystemet og en regnskabskode på et tidligt tidspunkt, så udgifter og timeforbrug kan registreres på disse konti. Det er et krav, at du kan dokumentere tydelig projekttilknytning til alle udgifter i projektet.

4.4.3 Tilladelser fra offentlige myndigheder

Gennemførelse af et vand- og klimaprojekt kræver en række myndighedstilladelser. Du skal oplyse, hvilke tilladelser eller dispensationer det drejer sig om, i ansøgningsskemaet, når du ansøger om tilskud til et vand- og klimaprojekt.

Det er vigtigt at komme hurtigst muligt i gang med at indhente de nødvendige tilladelser og inden jordfordelingskendelsen. Nogle projekter kræver myndighedsafgørelser, som er særligt komplekse eller tidskrævende, hvorfor det anbefales, at du som projektejer tidligt danner dig et overblik over omfanget og laver en plan for processen med at afklare og indhente disse. Dette kan med fordel ske før eller parallelt med projektets tidlige fase, hvor jordfordelingsplanlæggerne forhandler med de deltagende lodsejere. Herved spares der tid, og der skabes størst mulig sikkerhed for, at det ansøgte projekt kan realiseres.

Et effektivt projektføreløb sikres ved, at du som projektejer har opdateret viden om projektområdet inden opstart af forhandling med lodsejerne i forbindelse med jordfordelingen, f.eks. om drænforhold, lokale pumpelaug, tilstedeværelse af fredede eller sjældne arter samt udstrækning og tilstand af beskyttede naturtyper. Tilstand og udstrækning af beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelsesloven § 3, er f.eks. et nødvendigt grundlag for at kunne vurdere arealets markedsverdi og lodsejers mulige kompensation for værditab, ligesom det kan have betydning for, hvilke projektiltag der efterfølgende kan placeres på arealerne.

En tidlig gennemførelse af en screening efter miljøvurderingsloven (VVM-screening) er i den forbindelse et godt værktøj til at skabe overblik over projektets forventede konsekvenser og kompleksitet, bl.a. med hensyn til behovet for en række andre nødvendige myndighedsafgørelser. Screeningen kan også i nogle tilfælde hjælpe med at afdække behov for justeringer af projektgrænsen eller af de forventede projektiltag, inden forhandlingen med lodsejerne går i gang.

Det skal bemærkes, at der i henhold til udstykningslovens regler skal være indhentet de nødvendige afgørelser og afklaringer vedr. bl.a. projektområdets anlægsarbejder og drift, inden der kan gennemføres en jordfordelingskendelse. Se supplerende vejledning derom på styrelsens hjemmeside [Jordfordeling](#).

I forbindelse med ansøgning om udbetaling af tilskud skal du sende alle indhentede tilladelser til projektet fra offentlige myndigheder. Det kan være i form af kopi af de nødvendige dele af tilladelsen. Tilskuddet kan ikke udbetales før denne dokumentation foreligger, da styrelsen kun foretager en slutudbetaling af projektudgifter, hvis projektet er lovligt gennemført.

4.4.4 Anmodning om udtalelse om etableret vand- og klimaprojekt

Inden du ansøger om slutudbetaling af de afholdte projektudgifter, skal styrelsen give en natur- og miljøfaglig vurdering af det gennemførte projekt. Dette er bl.a. for at sikre, at projektet er gennemført i overensstemmelse med de effektberegninger, der ligger til grund for tilsagnet. Hvis projektet ikke får en positiv udtalelse fra styrelsen, er det muligt at foretage en efterfølgende ændring af projektet med henblik på, at projektet gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet. Dette er vigtigt at få på plads inden ansøgning om slutudbetaling, da det herefter ikke er muligt at ændre projektets indhold eller budget.

Når etableringsprojektet er gennemført, og anlægsarbejdet er afsluttet, skal du derfor anmode styrelsen om en udtalelse om projektet. Dertil skal du anvende skemaet "Skema til anmodning om styrelsens udtalelse om gennemført etableringsprojekt", som findes på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen. Du skal indsende anmodningen til styrelsen på e-mail: vkp@sgav.dk.

Styrelsen tjekker ud fra den indsendte dokumentation, om anlægsarbejder og afværgeforanstaltninger mv. er gennemført i overensstemmelse med det givne tilsagn og de miljø- og naturfaglige kriterier, der var gældende i bekendtgørelsen på tilsagnstidspunktet.

Ud over dette skema skal du udarbejde og vedlægge en slutredegørelse.

Slutredegørelsen skal indeholde følgende:

- En redegørelse for det afsluttede projekt med beskrivelse af de udførte anlægsarbejder samt af eventuelle afvigelser i forhold til tilsagnet og begrundelse for disse afvigelser.
- Oversigtskort over den endelige projektafgrænsning, nye og reetablerede vandløbsstrækninger, arealer der periodevist oversvømmes, samt arealer der anvendes til overrisling, etablerede søer, gennemførte anlægsarbejder, gennemførte afværgeforanstaltninger samt markeringer på kortet af, hvor før- og efter-billederne er taget.
- Fotodokumentation: Før- og efterbilleder, der illustrerer projektets gennemførelse.

Det er vigtigt, at du overholder de fastsatte krav til indholdet af slutredegørelsen. Styrelsen bruger slutredegørelsen i forbindelse med den administrative kontrol af det gennemførte projekt og særligt til en vurdering af de tilskudsberettigede udgifter relateret til selve anlægsarbejdet.

4.4.5 Information til offentligheden om tilskud fra EU

Det er et krav i EU-reglerne, at offentligheden skal informeres om, at projektet får tilskud fra EU. At informere på denne måde kaldes i bekendtgørelsen for "skiltning".

I det følgende kan du læse mere om:

- de forskellige former for skiltning,
- kravene til, hvornår og hvordan der skal skiltes,
- hvor du kan finde de skabeloner, logoer og den tekst, som skal bruges,
- hvordan du dokumenterer, at du har skiltet korrekt, og
- at styrelsen nedsætter tilskuddet, hvis der ikke er skiltet korrekt.

Skiltning med information om, at projektet får tilskud fra EU, kan ske på forskellige måder:

- På et officielt websted
- På en officiel profil på et socialt medie.
- Der skal skiltes på dokumenter og kommunikationsmateriale.
- Hvis projektet er af en vis beløbsstørrelse, skal der være et fysisk skilt.

Hvor lang tid skal der skiltes?

Der skal skiltes fra det tidspunkt, hvor projektet bliver påbegyndt, og indtil projektets tilskud er slutudbetalt. For fysisk skiltning betyder det, at der skal skiltes, når projekt påbegyndes fysisk, og øvrig skiltning skal ske senest 3 måneder efter tilsagnsdato.

Hvis tilsagnsbeløbet forhøjes, sådan at beløbsgrænsen på 3.600.000 kr. (læs mere om beløbsgrænse nedenfor) først nås ved forhøjelsen, skal den fysiske skiltning ske fra dette tidspunkt.

Skiltning på officielle websteder og officielle profiler på sociale medier

Hvis kommunen eller Naturstyrelsen har et officielt websted eller en officiel profil på et socialt medie, skal der på disse platforme informeres om, at projektet modtager tilskud fra EU.

Det er ikke et krav, at du skal have et officielt websted eller en officiel social medieprofil.

Der skal skiltes på officielle websteder og officielle sociale medieprofiler senest 3 måneder efter tilsagnsdatoen, og indtil slutudbetalingen er modtaget.

Hvornår er et websted eller en profil på et socialt medie en officiel platform? En kommunes eller Naturstyrelsens hjemmeside vil altid betragtes som et officielt websted. Du kan informere om projektet eksempelvis på en "om os" side eller i et fastgjort opslag. Du må gerne bruge emojis, fotos eller lignende.

En social medieplatform kan eksempelvis være Facebook, X, Instagram eller TikTok. Oversigten over sociale medieplatforme er ikke udtømmende, og reglerne gælder, uanset hvilke former for sociale medier der er tale om.

Er der derimod tale om en personlig social medieprofil, som du udelukkende bruger som privatperson, skal du ikke skilte på denne.

På et officielt websted eller en officiel profil på en social medieplatform skal der skiltes uanset projektets størrelse, ved at du:

- Informerer om projektet, herunder projektets titel, mål og resultater, samt ved at du giver en kort beskrivelse af projektet.
- Fremhæver tilskuddet fra Den Europæiske Union.

Beskrivelsen kan eksempelvis inkludere informationer om, hvad formålet med projektet er, hvor stort det skal være, og hvor lang tid det forventes at tage. Der skal også informeres om projektets forventede mål og resultater.

Skiltningen skal endvidere oplyse titlen på projektet. Vær opmærksom på, at den projekttitel, som fremgår af skiltningen, skal være identisk med den projekttitel, som fremgår af ansøgningsskemaet.

At fremhæve tilskuddet fra Den Europæiske Union betyder, at det tydeligt skal fremgå af skiltningen, at tilskuddet til projektet er fra EU. Du kan fremhæve tilskuddet fra EU ved blot at skrive, at projektet modtager tilskud fra EU.

For at gøre det nemmere at leve op til skiltekravene har styrelsen udarbejdet en skilteskabelon, som indeholder alle de nødvendige elementer. Hvis disse skabeloner bliver anvendt, bliver alle formkrav opfyldt. Skilteskabelonerne finder du på styrelsens hjemmeside.

Der skal skiltes på dokumenter og kommunikationsmateriale

Uanset projektets størrelse skal der informeres om, at der modtages tilskud fra EU, på dokumenter og kommunikationsmateriale, der vedrører gennemførelsen af projektet, og som er beregnet til offentligheden eller deltagerne i projektet.

Materiale, som er beregnet til offentligheden, kunne eksempelvis være nyhedsbreve, pjecer, brochurer, vejledninger eller lignende. Materiale, som er beregnet til deltagerne i projektet, kunne eksempelvis være interne rapporter, interne vejledninger, dagsordener og materiale, der bliver sendt til de berørte lodsejere. Der skal dog ikke være skiltning på mailkorrespondance.

Skiltning på dokumenter og kommunikationsmateriale sker ved, at du:

- Informerer om projektet, herunder projektets titel, mål og resultater, samt ved at du giver en kort beskrivelse af projektet.
- Fremhæver tilskuddet fra Den Europæiske Union.
- Viser EU-logoet.

Beskrivelsen af projektet skal oplyse om, hvad formålet med projektet er, hvor stort det skal være, og hvor lang tid det forventes at tage. Der skal også informeres om projektets forventede mål og resultater.

Skiltning skal endvidere oplyse titlen på projektet. Vær opmærksom på, at den projekttitel, som fremgår af skiltningen, skal være identisk med den projekttitel, som fremgår af ansøgningskemaet.

At fremhæve tilskuddet fra Den Europæiske Union betyder, at det tydeligt skal fremgå af skiltningen, at projektet modtager tilskud fra EU.

EU-logoet skal fremgå af skiltningen og skal stemme overens med de krav, som er fastsat i EU-forordning 2022/129, bilag II. Du kan finde disse formkrav i bekendtgørelsens bilag 6.

Vær særligt opmærksom på, at der ved siden af EU-logoet skal tilføjes enten "Finansieret af Den Europæiske Union" eller "Medfinansieret af Den Europæiske Union". Bemærk, at det alene er lavbundsprojekterne, der er "Finansieret af Den Europæiske Union". De øvrige indsatser er medfinansierede med 80 pct.

Skiltning på dokumenter og kommunikationsmateriale skal opretholdes, indtil der er modtaget slutudbetaling.

For at gøre det nemmere at leve op til skiltekravene har styrelsen udarbejdet en skilteskabelon, som indeholder alle de nødvendige elementer. Hvis disse skabeloner bliver anvendt, bliver alle formkrav opfyldt. Skilteskabelonerne finder du på styrelsens hjemmeside.

Fysisk skiltning

Hvis de samlede offentlige udgifter overstiger 3.600.000 kr. for etableringsprojektet, skal der skiltes fysisk i form af varige skilte eller tavler. De samlede offentligt udgifter til projektet inkluderer alle udgifter til gennemførelse af etableringsprojektet, dvs. løn til eget arbejde, anlægsudgifter, konsulentydelse, udgifter til kompensations af lodsejere, herunder jordkøb, jordfordeling og engangskompenation.

Hvad er de samlede offentlige udgifter? Med samlede offentlige udgifter menes der tilskud eller anden finansiering fra:

- nationale, regionale eller lokale offentlige myndigheders budget,
- EU-fondene Den Europæiske Garantifond for Landbruget (EGFL) og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL),
- offentligretlige organers budget eller
- sammenslutninger af offentlige myndigheders eller offentligretlige organers budget.

Fysisk skiltning kan bestå af skilte, tavler, en plakat eller en elektronisk skærm.

En tavle skal ikke forstås som et whiteboard eller en tavle, man skriver på med kridt, men derimod som et billboard. Tavlen skal altså have en betydelig størrelse og skal kunne ses på afstand. Et skilt skal have en lignende størrelse, men behøver ikke nødvendigvis have samme karakter som en tavle.

At skiltene og tavlerne skal være af varig karakter betyder, at de skal være lavet af holdbart materiale, eksempelvis træ, plast eller metal, eller en skærm beregnet til udendørs brug. Et lamineret stykke papir eller en plakat, som er sat op bag en plastramme, er altså ikke tilstrækkelig. At skiltene eller tavlerne skal være varige indebærer også, at placeringen skal være fast. For eksempel kan en tavle opsættes på en søjle, eller et skilt kan skrues fast på en facade. Det vigtigste er, at skiltet ikke uden videre kan flyttes.

Der skal som minimum opsættes to skilte eller tavler eller et skilt og en tavle. Det er vigtigt, at placeringen af skiltet eller tavlen er i umiddelbar tilknytning til projektet.

For at overholde kravene til fysisk skiltning skal skilte eller tavler:

- Opsættes på et sted, som er tydeligt synligt for offentligheden.
- Være læsbare.
- Være vind- og vejrbestandige.
- Informere om projektet, herunder projektets titel, mål og resultater samt indeholde en kort beskrivelse af projektet.
- Fremhæve tilskuddet fra Den Europæiske Union.
- Vise EU-logoet.

Synligt for offentligheden betyder, at skiltningen skal være placeret et sted, som er offentligt tilgængeligt, eksempelvis ud til en vej eller sti. Skiltningen må altså ikke placeres på steder, der er aflåste, hvor man skal have et adgangskort for at komme ind, eller hvor der kun er adgang for offentligheden i åbningstiden eller lignende.

At være læsbar betyder, at den information, som fremgår af skiltningen, skal være skrevet med en tydelig skrift og i en skriftstørrelse, som gør det muligt at læse teksten. Skiltningen er ikke læsbar, hvis baggrunden gør, at man ikke kan se teksten på grund af skriftfarven, eksempelvis hvis baggrunden er blå, og skriftfarven er lyseblå, eller hvis skriftstørrelsen er meget lille og kun kan ses på tæt hold.

Vind- og vejrbestandig betyder, at det materiale, som skiltet eller tavlen, plakaten eller den elektroniske skærm er lavet af, altid skal kunne stå imod danske vejrforhold. Skiltningen må derfor ikke sættes op på en måde, hvor det let vil kunne blæse væk, eksempelvis ved hjælp almindeligt tape på en husmur. Materialet skal i sig selv kunne modstå vind, vand og vejr, og det er derfor ikke nok, at der sættes et almindeligt stykke papir eller pap op, selvom det måtte være opsat under et halvtag.

Du skal informere offentligheden om projektet. Det betyder, at skiltningen skal indeholde en kort beskrivelse af, hvad formålet med projektet er, hvor stort det skal være, og hvor lang tid det forventes at tage. Der skal også informeres om projektets forventede mål og resultater.

Skiltningen skal endvidere oplyse titlen på projektet. Vær opmærksom på, at den projekttitel, som fremgår af skiltningen, skal være identisk med den projekttitel, som fremgår af ansøgningsskemaet.

At fremhæve tilskuddet fra Den Europæiske Union betyder, at det tydeligt skal fremgå af skiltningen, at projektet modtager tilskud fra EU. Fremhæv eksempelvis tilskuddet fra EU ved at skrive det beløb, som der er givet tilsagn om tilskud til, eller ved at skrive, at projektet modtager tilskud fra EU.

EU-logoet skal fremgå af skiltningen, og det skal stemme overens med de krav, som er fastsat i EU-forordning 2022/129, bilag II. Du finder disse formkrav i bekendtgørelsens bilag 6.

Vær særligt opmærksom på, at der ved siden af EU-logoet skal tilføjes enten "Finansieret af Den Europæiske Union" eller "Medfinansieret af Den Europæiske Union". Bemærk, at det alene er lavbundsprojekterne, der er "Finansieret af Den Europæiske Union". De øvrige indsatser er medfinansierede med 80 pct.

For at gøre det nemmere for dig at leve op til skiltekravene har styrelsen udarbejdet en skilteskabelon, som indeholder alle de nødvendige elementer. Hvis du bruger skilteskabelonen, bliver alle formkrav opfyldt.

Vær desuden opmærksom på, at skiltningen ikke må indeholde andre informationer end dem, som fremgår ovenfor. Der må eksempelvis ikke tilføjes en sætning, som giver skiltningen karakter af at være en reklame og dermed en risiko for at være i strid med naturbeskyttelseslovens § 21 om forbud mod opsætning af reklame- og propagandaskiltning i det åbne land.

Find logoer og tekst

Du kan finde de nødvendige logoer, tekst og skilteskabeloner på styrelsens hjemmeside. Der er både skabeloner til fysiske skilte, elektronisk skiltning samt logoer til officielle websteder og officielle sociale medieprofiler.

Dokumentation

For at få udbetalt tilskuddet skal det dokumenteres, at der er skiltet korrekt.

For et officielt websted eller en officiel profil på en social medieplatform skal du dokumentere korrekt skiltning ved at:

- indsende to skærbilleder med synlig datopåtegning, der viser:
 - skiltningens indhold. Det skal være muligt at læse den tekst, der står på skiltningen, samt at se hvilke logoer, der er på skiltningen.
 - skiltningens placering på webstedet og/eller den sociale medieprofil.
- oplyse adressen på webstedet og/eller brugernavnet på den sociale medieprofil.

Dokumentation for skiltningen i kommunikations- og informationsmaterialet skal ske ved:

- selve publikationen i elektronisk form,
- fotos eller scan af publikationen, eller
- angivelse af webstedet.

Dokumentation for den fysiske skiltning sker ved at indsende to fotos, herunder:

- ét foto tæt på, hvor man kan se og læse skiltningens indhold. Det skal være muligt at læse den tekst, der står på skiltningen, samt at se, hvilke logoer der er på skiltningen, og
- ét foto langt fra, hvor man kan se placeringen af skiltningen, herunder hvilken vej skiltningen vender. Det skal være muligt at se, om skiltningen er synlig for offentligheden.

Husk, at skiltning også bliver kontrolleret i forbindelse kontrolbesøg, da skiltningen skal oprettholdes, indtil du har modtaget slutudbetaling fra styrelsen.

Nedsættelse af tilskud, hvis der ikke er skiltet korrekt

Hvis reglerne for skiltning ikke er overholdt, kan det resultere i en sanktion i form af, at tilskuddet bliver nedsat.

Styrelsen kan nedsætte tilskuddet med op til 1 procent, dog ikke med mere end 50.000 kr. Styrelsen trækker beløbet fra tilskuddet, inden der sker slutudbetaling.

4.4.6 Information til offentligheden om tilskud fra nationale midler

Det er ikke et krav til de nationale tilskudsmidler, at offentligheden skal informeres om, at projektet er finansieret med nationale tilskudsmidler. Der er således ikke krav til offentliggørelse af tilskuddet på hjemmeside, sociale medier eller ved fysisk skiltning på stedet.

4.4.7 Tinglysning af servitut

Efter at projektet er gennemført, skal arealerne permanent henligge som et område, hvor der er gennemført et vand- og klimaprojekt. Dette skal du sikre ved, at der bliver tinglyst en servitut på samtlige ejendomme med arealer inden for projektområdet. Styrelsen skal være anført som påtaleberettiget.

Tinglysning skal ske inden datoen for slutudbetaling af tilskud. Når servituten er tinglyst, skal du indsende dokumentation til styrelsen. Dokumentationen skal være tinglysningssvaret fra Tinglysningssretten.

Det er bl.a. vigtigt at få tinglyst servituten inden udbetaling, da lodsejere, der f.eks. har valgt at beholde deres projektarealer og vælger engangskompensation via et arealtilskud, får tilskuddet ud fra de restriktioner, der fremgår af den tinglyste servitut.

For de projektarealer, hvor lodsejer har valgt kompensation for værditab, vil styrelsen i forbindelse med jordfordelingskendelsen tinglyse en servitut. I dette tilfælde vil servituten også indeholde en dato for ekstensivering af arealet.

Servituten skal indeholde følgende bestemmelser:

- 1) Arealer i projektområdet skal henligge permanent som vådområde eller lavbundsområde eller naturområde og fastholdes som græs- eller naturarealer med naturlig vandstand i overensstemmelse med tilsagnet og må ikke ændres på en måde, der kan påvirke opfyldelsen af projektets forudsatte effekt.
- 2) Arealerne kan kun anvendes til opsætning af vedvarende energi-anlæg, hvis dette er foreneligt med projektets effekter, og forudsat at anlægget er opsat senest i 2032.
- 3) Arealerne må ikke omlægges.
- 4) Arealerne må ikke tilføres gødning, bortset fra den gødning, der efterlades af græssende husdyr.
- 5) Arealerne må ikke tilføres jordforbedringsmidler.
- 6) Arealerne må ikke tilføres plantebeskyttelsesmidler.
- 7) Der må på arealerne ikke plantes skov, herunder energi-, lav- eller stævningskov.
- 8) Arealerne er ikke omfattet af rydningspligt.
- 9) Arealerne må ikke anvendes til dyrkning af afgrøder, herunder ikke anvendes til frøproduktion og til dyrkning af energiafgrøder, prydvækster, pyntegrønt og juletræer, hvilket dog ikke er til hinder for, at græs og anden plantevækst på arealerne kan anvendes til græsning, slæt, røorskær, høst af biomasse eller lignende.

- 10) Der må ikke tilskudsfordres på arealerne. Tilskudsfordring af kalve under 6 måneder i kalveskjul og halm til strøelse er dog tilladt. Mineraler betragtes ikke som tilskudsfoeder.
- 11) Aktiviteter, bortset fra afgræsning, som ejere og forpagtere iværksætter eller tillader på den del af arealerne, der ligger nærmere end 5 meter fra åbne vandløb, søer over 100 m² og kystlinjer, skal udføres på en måde, der ikke medfører erosion af nævnte del af arealerne. Afstanden regnes fra vandløbets eller søens øverste kant eller, for så vidt angår kystlinjer, fra årets normale højeste vandstandslinje.
- 12) Kontrolmyndigheden skal have adgang til projektområdet i forbindelse med kontrol.
- 13) Der skal være den adgang til projektområdet, der er nødvendig for at kunne opfylde bestemmelser vedrørende vedligeholdelse af anlæg, jf. § 29.
- 14) Den, som styrelsen bemyndiger dertil, skal have adgang til arealer i projektområdet i forbindelse med målinger af effekten af projektet på vandmiljøet, naturen og klimaet, herunder til at tage jord- og vandprøver.
- 15) Arealerne skal indgå i et samlet projekt for området, hvis en offentlig myndighed etablerer et af følgende projekter:
 - a) Projekter, som omfatter etablering af kvælstofvådområde, fosforvådområde, naturlige vandstandsforhold, lavbundsområde eller restaurering af ådale under Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).
 - b) Kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering under Den Europæiske Hav-, Fiskeri- og Akvakulturfond (EHFAF) eller den nationale tilskudsordning til vandløbsrestaurering.
 - c) Nationalt finansierede klima-, lavbunds-, kvælstofvådområde- og fosforvådområdeprojekter.

Vær opmærksom på, at et-årsreglen i naturtypebekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 695 af 3. juni 2023) ikke gælder, da servitutens bestemmelser bliver tinglyst på ejendommen med henblik på at sikre vådområde- eller lavbundsprojektets permanente karakter, herunder forbuddet mod omlægning.

De tinglyste bestemmelser i servituten er ikke til hinder for, at der sker en naturlig tilgroning med træer og buske i projektområdet efter projektets afslutning. De nationale regler om rydningspligt gælder ikke for projekter under ordningen.

[Læs mere om rydningspligten på styrelsens hjemmeside](#)

Styrelsen kan i tilsagnet fastsætte yderligere betingelser for tilsagnet, herunder at servitutter for projektarealet skal indeholde nærmere anførte bestemmelser ud over de bestemmelser, der er anført ovenfor. Det kan være bestemmelser om afvandingsforholdene, vedligeholdelse af anlæg og plantedækket mv.

Du finder en skabelon til tinglysning af deklaration på arealer med et vand- eller klimaprojekt på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Særligt om omlægning af projektarealer

Forbuddet mod omlægning af arealerne går på projektområdets arealanvendelse. Når projektet er gennemført og der er tinglydt en servitut på alle ejendomme med arealer indenfor projektområdet, må arealanvendelsen ikke ændres fra at være vådområde eller lavbundsprojekt. Typisk sker der en ændring i arealanvendelsen i forbindelse med gennemførelse af projektet fra at være et landbrugareal i omdrift til at være et vådområde eller lavbundsprojekt. Forbuddet mod omlægning skal sammen med de øvrige servitutbestemmelser sikre, at den nye tilstand og arealanvendelse opretholdes permanent.

Særligt om lavskov

Lavskov er en fællesbetegnelse for arealer med træarter, der drives landbrugsmæssigt med henblik på stævning. Det kan f.eks. være energipil, poppel eller en blanding af træarter. Lavskov er støtteberettiget til grundbetaling, såfremt træerne stævnes senest 10 år efter etablering eller seneste stævning.

Pil plantes ofte på lavbundsletter, og det kan derfor ikke undgås, at der fra tid til anden er disse afgrøder i vand- og klimaprojekterne. Der må ikke etableres ny skov eller energi-, lav- eller stævningskov på projektarealet. Det forhindrer dog ikke, at en bestående beplantning kan blive stående. Projektejer kan også vælge at fjerne beplantningen. Det er op til projektejeren at vurdere, hvad der giver mest mening i det enkelte projekt.

Hvis arealet med lavskov opretholdes, må lodsejeren ikke længere dyrke lavskoven, hvilket i praksis betyder, at der ikke tilføres gødning eller sprøjtes. Der må dog gerne høstes biomasse af arealer, hvilket også er et krav for at opretholde grundbetaling på arealet. En evt. høst skal ske så skånsomt som muligt.

5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2)

Når du har gennemført forundersøgelsen, kan du søge om etablering af projektet som et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt under ordningens spor 2. Denne del af ordningen giver mulighed for etableringstilskud til både offentlige og private ansøgere. Du skal dog være opmærksom på, at det under spor 2 kun er muligt at få lodsejerkompensation i form af faste engangssatser. Ønsker du at benytte jordfordeling i projektet, skal du søge om etablering af projektet under spor 1, jf. afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1).

5.1 Ansøgning

Ansøgning om tilskud til et etableringsprojekt kan indsendes løbende til styrelsen gennem MARS. Se nærmere i ansøgervejledningen.

Ansøgningen skal indeholde følgende:

- En opdateret indtegning af projektområdet i MARS.
- Et udfyldt ansøgningsskema med oplysninger om ansøger, projektdata og information om berørte lodsejere.
- En fyldestgørende forundersøgelsesrapport med tilhørende kort og andet materiale.
- Erklæringer fra de virksomheder, der modtager støtte i projektet, om at disse ikke er omfattet af gruppen kriseramte virksomheder og virksomheder, der ikke har tilbagebetalt ulovlig statsstøtte.
- Eventuelle fuldmagter.

Hvis projektet omfatter støtte til store virksomheder, skal du til ansøgningen vedlægge en beskrivelse af det kontrafaktiske scenarie, hvilket betyder, at du også skal gøre rede for muligheden for at etablere projektet uden tilskud. Du kan læse mere om det kontrafaktiske scenarie i afsnit 3.3.5.

Se nærmere afsnit 3.3.3, afsnit 3.3.4 og afsnit 3.3.5 vedrørende kriseramte virksomheder, virksomheder, der ikke har tilbagebetalt ulovlig statsstøtte og store virksomheders beskrivelse af det kontrafaktiske scenarie.

5.2 Kriterier og prioritering

Styrelsen træffer afgørelse om tilsagn om tilskud til gennemførelse af projektet (etablering), hvis projektet:

- 1) ikke medfører forøget fosforudledning, der har en væsentlig negativ effekt på omgivelser,
- 2) fremmer naturlig hydrologisk tilstand i projektområdet, og
- 3) er omkostningseffektivt.

Et KLA-kvælstofvådområdeprojekt, der har en omkostningseffektivitet på mere end 1.700 kr. pr. kg kvælstof, anses som udgangspunkt ikke som omkostningseffektivt.

Et KLA-lavbundsprojekt, der har en omkostningseffektivitet på mere end 8.533 kr. pr. ton CO₂ ækvivalenter, anses som udgangspunkt ikke som omkostningseffektivt.

Styrelsen kan dog fravige ovenstående beløbsgrænser efter en konkret vurdering, hvis projektet vil have en betydelig effekt i forhold til formålet med klima-lavbunds- eller kvælstofindsatsen. Styrelsen vil eksempelvis lægge vægt på, om projektet fremmer naturlig hydrologi i projektområdet, bidrager med markant effekt i forhold til at reducere udledningen af N og CO₂, tilbageholder fosfor, og om overskridelse af beløbsgrænsen kan forklares, for eksempel som følge af nødvendige afværgeforanstaltninger eller jordpriser.

KLA-kvælstofvådområdeprojekter skal bidrage med en kvælstofreduktion i et kystvand-delopland, hvor der er et resterende kvælstofindsatsbehov. Deloplande med et kvælstofindsatsbehov fremgår af bilag 1 til bekendtgørelsen.

Hvis projektet efter en konkret vurdering bidrager til at håndtere et resterende kvælstofindsatsbehov i praksis, kan styrelsen fravige kravet om et resterende kvælstofindsatsbehov i det pågældende delopland opgjort i bilag 1 til bekendtgørelsen, hvor projektet er beliggende, således at projektet alligevel kan opnå tilsagn om tilskud for at understøtte god økologisk tilstand i området.

Ansøgninger, der opfylder etableringskriterierne, jf. ovenfor, får tilsagn efter først-til-mølle-princippet, så længe der er bevillingsmidler tilbage i ansøgningspuljen. Ansøgninger kan således indgives løbende, så snart den pågældende forundersøgelse er gennemført, og der foreligger en fyldestgørende forundersøgelsesrapport.

5.3 Forpligtelser i løbet af projektperioden

Forpligtelser er krav, der skal overholdes i løbet af projektperioden og dermed i forbindelse med gennemførelse af projektet. Overholdelse af forpligtelserne bliver kontrolleret, inden der sker slutudbetaling af projektudgifterne.

I løbet af projektperioden er du forpligtet til følgende:

- At gennemføre projektet i overensstemmelse med dit tilsagn, herunder den anførte projektbeskrivelse i ansøgningsskemaet og eventuelt senere godkendte ændringer af projektet. Læs mere i afsnit 5.3.1 nedenfor.
- At have et særskilt regnskabssystem eller en passende regnskabskode. Læs mere om dette i afsnit 5.3.2 nedenfor.
- At indhente de nødvendige tilladelser og dispensationer til projektet fra offentlige myndigheder, inden du indsender ansøgning om udbetaling. Læs mere i afsnit 5.3.3 nedenfor.
- At overholde udbudsloven og tilbudsloven, samt sikre dokumentation herfor, jf. afsnit 8 Udbud og indhentelse af tilbud.
- At indsende udbetalingsanmodningen rettidigt med de påkrævede oplysninger og bilag. Det vil sige, at anmodningen skal være modtaget i styrelsen senest 6 måneder efter den dato, hvor projektet senest skal være afsluttet. Datoen for, hvornår projektet senest skal være afsluttet, er angivet i tilsagnet eller i senere godkendte ændringer.
- At indsende en slutredegørelse inden slutudbetaling, der dokumenterer, at projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet. Læs mere i afsnit 5.3.4 nedenfor.

- At sikre, at der ved etablering af projektet bliver tinglyst en servitut på samtlige arealer inden for det endelige projektareal og senest inden datoen for slutudbetaling. Læs mere i afsnit 5.3.5 nedenfor.

Styrelsen kan fastsætte yderligere forpligtelser i tilsagnet, herunder at:

- data fra tidligere undersøgelser i tilknytning til projektområdet skal genbruges så vidt muligt, og
- servitutter for projektområdet skal indeholde nærmere anførte bestemmelser, f.eks. om afvandringsforholdene og vedligeholdelse af anlæg.

Det vil fremgå specifikt af tilsagnsbrevet, hvis der fastsættes yderligere forpligtelser i tilsagnet.

5.3.1 Projektet skal gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet

At projektet skal gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet, betyder eksempelvis, at når styrelsen giver tilsagn om tilskud til etablering af et kvælstofvådområde, skal projektet reducere kvælstofudledningen til vandmiljøet. Det betyder også, at projektet skal gennemføres som beskrevet i projektbeskrivelsen vedr. de budgetterede udgiftsposter, den af styrelsen godkendte natur- og miljøfaglige vurdering og tilsagnsbrevet fra styrelsen.

Hvis projektet ændrer sig undervejs i projektperioden, er det vigtigt, at du ansøger om ændring af projektet og får godkendt ændringen hos styrelsen. Ved slutudbetaling bliver ansøgning om slutudbetaling vurderet i forhold til det senest godkendte tilsagn, herunder eventuelt senest godkendte ændringer af projektet.

5.3.2 Særskilt regnskabssystem eller særlig regnskabskode

Du skal sikre, at de projektrelaterede udgifter enten bliver bogført med en særlig kode i regnskabssystemet eller på særskilte konti i et separat regnskabssystem, der omfatter samtlige transaktioner vedrørende projektet. Alle fakturaer skal kunne genfindes entydigt på denne konto.

Det er et krav, at du kan dokumentere tydelig projekttilknytning til alle udgifter i projektet.

5.3.3 Tilladelser fra offentlige myndigheder

Gennemførelse af et projekt kræver en række myndighedstilladelser. Du skal oplyse, hvilke tilladelser eller dispensationer det drejer sig om, i ansøgningskemaet, når du ansøger om tilskud til et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt.

Det er vigtigt at komme hurtigst muligt i gang med at indhente de nødvendige tilladelser. Nogle projekter kræver myndighedsafgørelser, som er særligt komplekse eller tidskrævende, hvorfor det anbefales, at du som projektejer tidligt danner dig et overblik over omfanget og laver en plan for processen med at afklare og indhente disse.

Et effektivt projektføreløb sikres ved, at du som projektejer har opdateret viden om projektområdet, f.eks. om drænforhold, lokale pumpelaug, tilstedeværelse af fredede eller sjældne arter samt udstrækning og tilstand af beskyttede naturtyper. Tilstand og udstrækning af beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelsesloven § 3, kan f.eks. have betydning for, hvilke projekttag der efterfølgende kan placeres på arealerne.

En tidlig gennemførelse af en screening efter miljøvurderingsloven (VVM-screening) er i den forbindelse et godt værktøj til at skabe overblik over projektets forventede konsekvenser og kompleksitet, bl.a. med hensyn til behovet for en række andre nødvendige myndighedsafgørelser.

I forbindelse med ansøgning om udbetaling af tilskud skal du sende alle indhentede tilladelser til projektet fra offentlige myndigheder. Det kan være i form af kopi af de nødvendige dele af tilladelsen. Tilskuddet kan ikke udbetales før denne dokumentation foreligger, da styrelsen kun foretager en slutudbetaling af projektudgifter, hvis projektet er lovligt gennemført.

5.3.4 Slutredegerelse

Når etableringsprojektet er gennemført, og du anmoder om slutudbetaling, skal du vedlægge en slutredegerelse for projektet, der viser, at projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet og eventuelle ændringer hertil undervejs. Styrelsen tjekker, om det gennemførte projekt er udført i overensstemmelse med tilsagnet. Det vil sige, at anlægsarbejder og afværgeforanstaltninger mv. er gennemført i overensstemmelse med de miljø- og naturfaglige kriterier, der var gældende i bekendtgørelsen på tilsagnstidspunktet.

Slutredegerelsen skal indeholde følgende:

- En redegørelse for det afsluttede projekt med beskrivelse af de udførte anlægsarbejder samt eventuelle afvigelser i forhold til tilsagnet og begrundelse for disse afvigelser.
- Oversigtskort over den endelige projektafgrænsning, nye og reetablerede vandløbsstrækninger, arealer der periodevist oversvømmes, samt arealer der anvendes til overrisling, etablerede søer, gennemførte anlægsarbejder, gennemførte afværgeforanstaltninger samt markeringer på kortet af, hvor før- og efter-billederne er taget.
- Fotodokumentation: Billeder, der illustrerer projektet før og efter etablering, inklusiv georeferering af fotodokumentationen.

Det er vigtigt, at du overholder de fastsatte krav til indholdet af slutredegerelsen. Styrelsen bruger slutredegerelsen i forbindelse med den administrative kontrol af det gennemførte projekt og særligt til en vurdering af de tilskudsberettigede udgifter relateret til selve anlægsarbejdet.

5.3.5 Tinglysning af servitut

Efter at projektet er gennemført, skal arealerne permanent henligge som et område, hvor der er gennemført et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt. Dette skal du sikre ved, at der bliver tinglyst en servitut på samtlige ejendomme med arealer inden for projektområdet. Styrelsen skal være anført som påtaleberettiget.

Tinglysning skal ske inden datoen for slutudbetaling af tilskud. Når servituten er tinglyst, skal du indsende dokumentation herfor til styrelsen. Dokumentationen skal være tinglysningsvaret fra Tinglysningsretten. Hvis du er privat ansøger, foranlediger styrelsen tinglysning af servituten, og du skal således ikke selv stå for tinglysning eller indsende dokumentation herfor.

Servituten skal indeholde følgende bestemmelser:

- 1) Arealer i projektområdet skal henligge permanent som vådområde eller lavbundsområde eller naturområde og fastholdes som græs- eller naturarealer med naturlig vandstand i overensstemmelse med tilsagnet og må ikke ændres på en måde, der kan påvirke opfyldelsen af projektets forudsatte effekt.
- 2) Arealerne kan kun anvendes til opsætning af vedvarende energi-anlæg, hvis dette er foreneligt med projektets effekter, og forudsat at anlægget er opsat senest i 2032.
- 3) Arealerne må ikke omlægges.
- 4) Arealerne må ikke tilføres gødning, bortset fra den gødning, der efterlades af græssende husdyr.
- 5) Arealerne må ikke tilføres jordforbedringsmidler.
- 6) Arealerne må ikke tilføres plantebeskyttelsesmidler.
- 7) Der må på arealerne ikke plantes skov, herunder energi-, lav- eller stævningskov.

- 8) Arealerne er ikke omfattet af rydningspligt.
- 9) Arealerne må ikke anvendes til dyrkning af afgrøder, herunder ikke anvendes til frøproduktion og til dyrkning af energiafgrøder, prydvækster, pyntegrønt og juletræer, hvilket dog ikke er til hinder for, at græs og anden plantevækst på arealerne kan anvendes til græsning, slæt, rørsvær, høst af biomasse eller lignende.
- 10) Der må ikke tilskudsfores på arealerne. Tilskudsfoeding af kalve under 6 måneder i kalveskjul og halm til strøelse er dog tilladt. Mineraler betragtes ikke som tilskudsfoeder.
- 11) Aktiviteter, bortset fra afgræsning, som ejere og forpagtere iværksætter eller tillader på den del af arealerne, der ligger nærmere end 5 meter fra åbne vandløb, søer over 100 m² og kystlinjer, skal udføres på en måde, der ikke medfører erosion af nævnte del af arealerne. Afstanden regnes fra vandløbets eller søens øverste kant eller for så vidt angår kystlinjer fra årets normale højeste vandstandslinje.
- 12) Kontrolmyndigheden skal have adgang til projektområdet i forbindelse med kontrol.
- 13) Der skal være den adgang til projektområdet, der er nødvendig for at kunne opfylde bestemmelser vedrørende vedligeholdelse af anlæg, jf. § 29.
- 14) Den, som styrelsen bemyndiger dertil, skal have adgang til arealer i projektområdet i forbindelse med målinger af effekten af projektet på vandmiljøet, naturen og klimaet, herunder til at tage jord- og vandprøver.
- 15) Arealerne skal indgå i et samlet projekt for området, hvis en offentlig myndighed etablerer et af følgende projekter:
 - a) Projekter, som omfatter etablering af kvælstofvådområde, fosforvådområde, naturlige vandstandsforhold, lavbundsområde eller restaurering af ådale under Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).
 - b) Kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering under Den Europæiske Hav-, Fiskeri- og Akvakulturfond (EHFAF) eller den nationale tilskudsordning til vandløbsrestaurering.
 - c) Nationalt finansierede klima-, lavbunds-, kvælstofvådområde- og fosforvådområdeprojekter.

Vær opmærksom på, at et-årsreglen i naturtypebekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 695 af 3. juni 2023) ikke gælder, da servitutens bestemmelser bliver tinglyst på ejendommen med henblik på at sikre vådområde- eller lavbundsprojektets permanente karakter, herunder forbuddet mod omlægning.

De tinglyste bestemmelser i servituten er ikke til hinder for, at der sker en naturlig tilgroning med træer og buske i projektområdet efter projektets afslutning. De nationale regler om rydningspligt gælder ikke for projekter under ordningen.

Styrelsen kan i tilsagnet fastsætte yderligere betingelser for tilsagnet, herunder at servitutter for projektarealet skal indeholde nærmere anførte bestemmelser ud over de bestemmelser, der er anført ovenfor. Det kan være bestemmelser om afvandingsforholdene, vedligeholdelse af anlæg og plantedækket mv.

Du finder en skabelon til tinglysning af deklaration på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Særligt om omlægning af projektarealer

Forbuddet mod omlægning af arealerne går på projektområdets arealanvendelse. Når projektet er gennemført og der er tinglydt en servitut på alle ejendomme med arealer indenfor projektområdet, må arealanvendelsen ikke ændres fra at være vådområde eller lavbundsprojekt. Typisk sker der en ændring i arealanvendelsen i forbindelse med gennemførelse af projektet fra at være et landbrugareal i omdrift til at være et vådområde eller lavbundsprojekt. Forbuddet mod omlægning skal sammen med de øvrige servitutbestemmelser sikre, at den nye tilstand og arealanvendelse opretholdes permanent.

6 Kompensation af lodsejere i projekterne

Det er frivilligt for lodsejerne, som ejer jord indenfor projektgrænsen, om de vil lade deres arealer indgå i projektet. Der gælder forskellige kompensationsmuligheder for lodsejere i projektet alt efter, om projektet etableres som et vand- og klimaprojekt under spor 1 eller som et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt under spor 2.

I vand og klima-projekter under spor 1 er der således mulighed for:

- 1) Jordfordeling og køb af projektjord, jf. lov om jordfordeling og offentligt køb og salg af fast ejendom til jordbrugsmæssige formål m.m. (jordfordelingsloven).
- 2) Værditabskompensation jf. værditabsbekendtgørelsen.
- 3) Engangskompensation, jf. bekendtgørelse om tilskud til fastholdelse af arealer i vand- og klimaprojekter.

I kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2 er der alene mulighed for engangskompensation efter faste satser.

6.1 Jordfordeling (spor 1)

Jordfordeling er en metode, der med fordel kan benyttes, når flere arealer skal skifte ejer samtidig.

Den projektansvarlige beder styrelsen som jordfordelingsmyndighed om at starte en jordfordeling.

En jordfordeling er kendetegnet ved:

- At handler sker via en jordfordelingsoverenskomst
- At deltagelse er frivillig
- At mange handler på samme tid
- At jordfordelingsplanlæggeren forhandler aftalen på plads med den enkelte lodsejer.

I en jordfordeling skal mange brikker falde på plads. Når styrelsens jordfordelingsplanlæggere går i gang med opgaven, kontaktes alle de lodsejere, der kan have interesse i at deltage i en jordfordeling i området.

En jordfordelingsproces tager typisk 1-3 år. En tommelfingerregel er, at jo flere ejendomme og små jordlodder, der indgår i projektet, jo længere tid må man forvente, at det tager.

I forbindelse med opstart af jordfordelingsprocessen gennemføres en vurderingsforretning. I vurderingsforretningen gennemgår et lokalt lodsejerudvalg sammen med to vurderingssagkyndige alle projektarealer. De takserer arealerne forholdsmæssigt i forhold til hinanden og i forhold til den bedste landbrugsjord i lokalområdet. Denne vurdering bruges, når arealerne skal handles, eller der skal gives værditabskompensation.

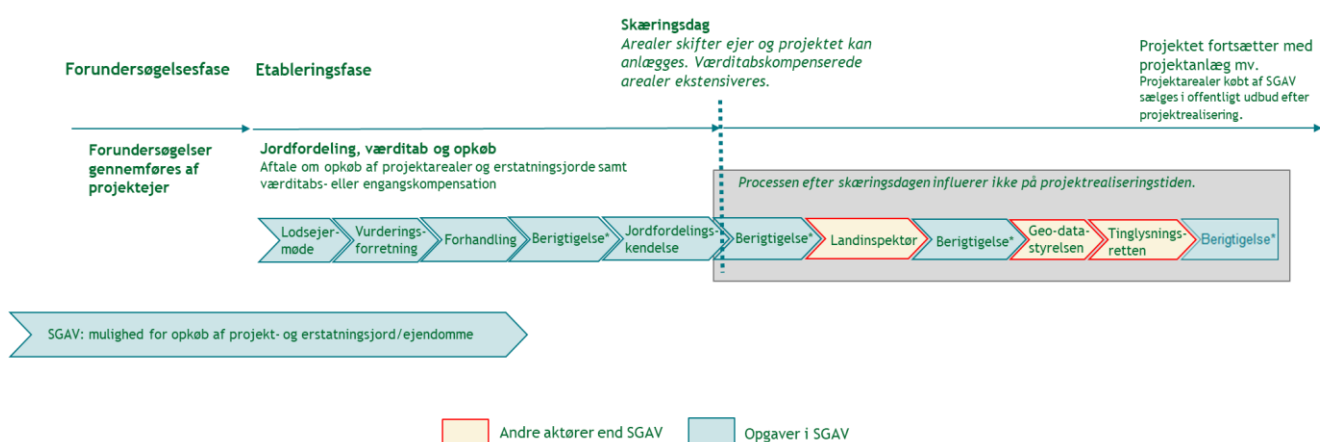
Handlerne i en jordfordeling stadfæstes ved, at Jordfordelingskommissionen afsiger en jordfordelingskendelse. Ved kendelsen godkendes alle køb og salg på én gang. Handlerne træder i kraft på jordfordelingens skæringsdag. Kommissionen ledes af en dommer, og den består

desuden af et kreditsagkyndigt medlem (indstillet af Erhvervsministeriet), et medlem udpeget af Landbrug & Fødevarer og et medlem udpeget af Kommunernes Landsforening. Det er en myndighedsopgave, som ligger hos styrelsen, at sørge for, at en jordfordeling forelægges Jordfordelingskommissionen, samt at sikre ejerforholdene og økonomien.

Styrelsen sørger for jordfordelingsplanlægning, tinglysning, matrikulær berigtigelse, kontakten med landinspektør mm.

En jordfordeling startes ofte op på et indledende møde, der er offentligt. På mødet præsenteres projektet, der orienteres om formålet med jordfordelingen, og der redegøres for, hvordan jordfordelingen skal hjælpe med at realisere projektet.

Jordfordelingsproces inkl. opkøb og berigtigelse

*Berigtigelse er en myndighedskontrol af selve jordfordelingen. SGAV er sekretariat for jordfordelingskommissionen.

Det er vigtigt, at der i ansøgningen om etablering af projektet er reserveret økonomi til selve jordfordelingen. Du kan med fordel benytte styrelsens skabelon hertil, som du kan finde på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen. Det er ikke nok at reservere penge til jordkøbet og/eller værditabskompensation. Der skal også reserveres penge til den udgift, der er forbundet med jordfordelingsplanlæggerens arbejde med bl.a. at vurdere arealerne, gennemføre jordkøb, landinspektørarbejde, tinglysning mm.

Kontakt styrelsen, Natur- og Landbrugsudvikling, på e-mail: naturoglandbrugsudvikling@sgav.dk for en vurdering af, hvad udgifterne til den samlede jordfordeling kan forventes at blive for det konkrete projekt. Husk at gøre dette, inden du indsender ansøgning om etablering i Tast selv. SGAV har udarbejdet et skema til udfyldelse ved anmodning om et jordfordelingsbudget, som du med fordel kan bruge. Skemaet ligger på tilskudsguiden.

6.2 Kompensation i vand- og klimaprojekter under spor 1

Lodsejere, der frivilligt indgår i et vand- og klimaprojekt, kan vælge en eller flere af følgende måder at blive kompenseret på:

- Salg af projektjord til styrelsen.

- Kompensation for værditab.
- Tilskud til engangskompensation (arealstøtteordning med 5-årigt tilsagn).

Lodsejerne kan uanset valg af kompensation ønske mulighed for køb af erstatningsjord i forbindelse med jordfordelingen.

6.2.1 Køb og salg af projektjord

Hvis lodsejeren ikke ønsker at beholde sin jord i projektområdet, kan lodsejer sælge sin jord. Styrelsen kan købe arealet i en jordfordeling sammen med projektarealer fra øvrige lodsejere i projektområdet, eller også handles projektjorden direkte mellem lodsejerne i jordfordelingen. Det er styrelsen, der forhandler salgsprisen med lodsejeren, og som indgår aftalen som en jordfordelingsoverenskomst. Når der via opkøb eller projektaftaler er skabt rådighed over arealet i projektområdet, kan du gennemføre anlægsarbejdet og færdiggøre projektet. Når projektet er gennemført, vil styrelsen sælge de erhvervede projektarealer ved et offentligt udbud. Arealerne sælges med en tinglyst servitut med bestemmelser om, at arealerne er permanent våd- eller lavbundsområde.

6.2.2 Tilbud om erstatningsjord

Uanset om lodsejeren vælger at sælge eller beholde sit projektareal, er det muligt for lodsejeren at ønske erstatningsjord uden for projektområdet.

Erstatningsjorden handles enten direkte mellem lodsejere i jordfordelingen eller mellem styrelsen og lodsejerne i de tilfælde, hvor styrelsen har erhvervet erstatningsjord på forhånd for nationale midler uden EU-finansiering.

Køb og salg af erstatningsjord indgår ikke i projektøkonomien for vand- og klimaprojekter (VKP). Styrelsens udgifter i forbindelse med køb og salg af erstatningsjord skal i princippet gå lige op. Der er således ikke mulighed for, at styrelsen dækker et tab på ejendomskøb via erstatningsjordskontoen, f.eks. hvis køber og sælger ikke kan blive enige om prisen.

6.2.3 Værditabskompensation

Kompensation for værditab er en metode, der kan anvendes til at kompensere deltagende lodsejere, der indgår i vand- eller klimaprojekter (VKP). Lodsejer kan beholde ejerskabet til arealer og få udbetalt kompensation for tabt markedsværdi i forbindelse med afsigelse af jordfordelingskendelse. Lodsejer får kompensation for det værditab, der opstår, når jorden i et projekt ekstensiveres og eventuelt gøres vådere. Værditabet på et areal beregnes af styrelsen for hvert enkelt jordstykke.

Styrelsen fastsætter værditabet på baggrund af en lang række faktorer, f.eks. jordbundsforhold, arrondering, adgangsforhold, markstørrelse, lokal efterspørgsel på jord, lovgivningsmæssige bindinger og forventninger til anvendelsesmuligheder efter projektanlæg. Til at fastslå arealets værdi anvendes en vurderingsforretning, som gennemføres i forbindelse med opstart af jordfordelingsprocessen, samt oplysninger om det forventede anlægsarbejde i projektet.

Til fastsættelse af værditabet skal styrelsen bruge informationer om det planlagte anlægsarbejde i projektet, og om hvordan det forventes at påvirke arealets vandstand og anvendelsesmuligheder, efter at projektet er anlagt. Det har f.eks. betydning for arealets anslåede værditab, om lodsejer kan forvente at have mulighed for at afgræsse eller tage høslæt på arealet, efter at projektet er anlagt. Styrelsen vil indhente oplysninger om projektets anlægsarbejde og de forventede anvendelsesmuligheder efter projektanlæg hos projektejer, herunder projektets konsekvenskort. Som projektejer skal du derfor være opmærksom på, om der, inden jordfordelingskendelsen afsiges, foretages projektaendringer og justering af projektgrænsen, og at konsekvenskortet skal være opdateret, før det er muligt at indgå projektaftaler om kompensation for værditab med lodsejer.

Styrelsen udbetaler kompensationen direkte til lodsejer i forbindelse med afsigelse af jordfordelingskendelse. Før styrelsen kan udbetale kompensationen for arealets værditab, skal lodsejer have indgået en projektaftale med projektejer, hvor lodsejer forpligter sig til at deltage i projektet og accepterer, at der tinglyses en varig ekstensiveringsdeklaration. Det vil bl.a. fremgå af projektaftalen og deklARATIONEN, at lodsejer accepterer, at projektarealet ikke må omlægges, gødskes eller sprøjtes, og at lodsejer skal acceptere den efterfølgende projektetablering. Derudover vil det fremgå, at arealet skal ekstensiveres fra en dato kort efter jordfordelingskendelsen. Udbetaling af værditab dækkes via styrelsens jordkøbsramme, som også anvendes, når styrelsen køber arealer inden for vand- og klimaprojekter. Det fremgår af ansøgningsskemaet, hvor du skal reservere økonomi til kompensation som værditab.

Værditabkompensation i projekter uden jordfordeling

Hvis alle lodsejere i et projekt ønsker værditabkompensation, og der samtidig ikke indgår handel f.eks. med erstatningsjord, foretages der ikke en jordfordelingskendelse. I disse tilfælde udbetales værditabet efter en model, der kan sammenlignes med en skødehandel. I projekter uden jordfordeling skal lodsejer også indgå en projektaftale med projektejer, før styrelsen kan udbetale kompensationen.

Vær opmærksom på, at projektaftalens gyldighed skal være bundet op på, at alle lodsejere i projektet underskriver en projektaftale.

6.2.4 Engangskompensation

Lodsejere, der deltager i vand- og klimaprojekter og som vælger at beholde projektarealerne, kan også vælge kompensation via engangskompensation.

[Du kan læse mere om engangskompensation på styrelsens tilskudsguide for engangskompensation.](#)

6.3 Kompensation i kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2

Hvis du etablerer dit projekt som et kvælstofvådområde- eller lavbundsprojekt under spor 2, er der mulighed for at yde kompensation til de involverede lodsejere som en engangskompensation efter faste satser.

Engangskompensationen til lodsejere dækker det økonomiske tab, der opstår, når arealerne i projektområdet permanent omlægges til vådområde, lavbundsområde eller naturområde.

Der kan gives kompensation til følgende arealer med hver sin sats: omdrift, permanent græs og natur.

For at opnå kompensation er det en betingelse, at arealet i perioden fra den 1. januar 2017 til og med den 31. december 2021 (referenceperioden) har haft en arealanvendelse, der er omfattet af en eller flere af afgrødekoderne i bilag 8 til bekendtgørelsen eller en eller flere tidligere anvendte afgrødekoder, der er afløst af afgrødekoder i bilag 8. Afgrødekoderne kan findes på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

Ud fra de indmeldte afgrødekoder i styrelsens Internetmarkkort (IMK) kategoriseres markernes arealanvendelse som enten omdrift, permanent græs eller natur med dertilhørende kompensationssats. Hvis der i referenceperioden ikke er registreret afgrødekoder, eller hvis der er fejl i de registrerede afgrødekoder, skal lodsejerne, i forbindelse med høring om kompensation,

indsende dokumentation for arealanvendelsen, inden der gives endeligt tilsagn, og inden projektet etableres.

Satserne for engangskompensationen er fastsat på baggrund af beregninger udført af Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet (IFRO).

Arealanvendelse 2017-2021	Engangskompensation (kr./ha)
Omdrift	82.500,-
Permanent græs	35.500,-
Natur	4.500,-

6.4 Lodsejers mulighed for grundbetaling til projektarealer

Når en lodsejer deltager frivilligt i et vådområde- eller udtagningsprojekt, vil arealerne inden for projektområdet være underlagt særlige forpligtelser og begrænsninger efter etablering.

Der er i grundbetalingsordningen mulighed for at opretholde grundbetaling til tidligere landbrugsarealer, efter artikel 4, stk. 4, litra c, i), (Forordning (EU) 2021/2115), på de arealer, der ikke længere overholder støttebetingelserne til grundbetaling som følge af projekter, der medvirker til implementering af enten vandramme-, habitat- eller fuglebeskyttelsesdirektivet.

Det er styrelsen, der vurderer, om et projekt er direktivimplementerende i forhold til vandramme-, habitat- og/eller fuglebeskyttelsesdirektiverne.

[Styrelsens retningslinjer for vurdering af direktivimplementering i forbindelse med grundbetaling.](#)

Kvælstofvådområdeprojekter skal bidrage med en kvælstofreduktion til et delopland med indsatsbehov, jf. vandområdeplanerne. Kvælstofvådområdeprojekter vil derfor altid være vandrammedirektivimplementerende og dermed have mulighed for at opretholde grundbetaling.

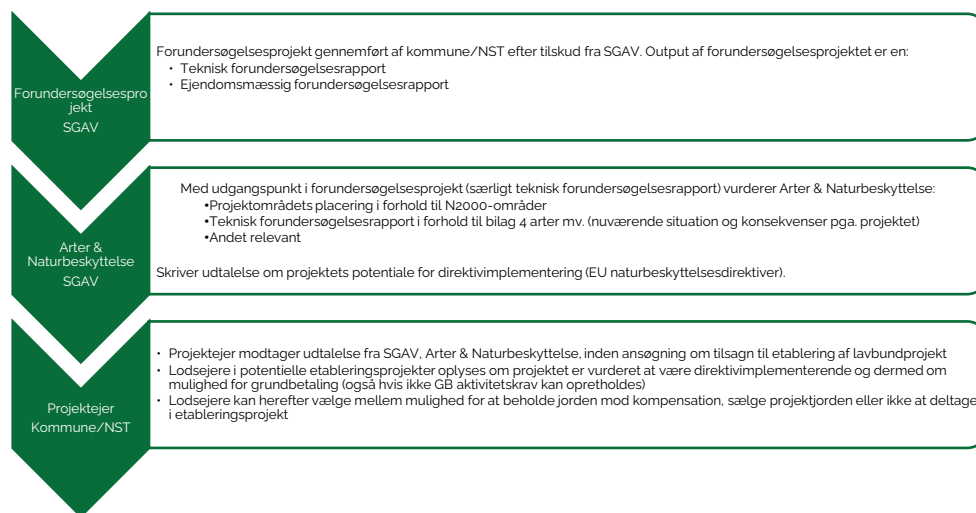
For lavbundsprojekter, der bidrager med en kvælstofreduktion til et delopland med indsatsbehov, jf. vandområdeplanerne, er der også mulighed for at opretholde grundbetaling.

Lavbundsprojekter, der ligger uden for delopland med indsatsbehov, jf. vandområdeplanerne, er ikke vandrammedirektivimplementerende, og kan derfor ikke opretholde grundbetaling efter artikel 4, stk. 4, litra c, i), medmindre lavbundsprojekterne medvirker til at implementere habitat- eller fuglebeskyttelsesdirektiverne.

Der er aftalt en procedure for håndtering af lavbundsprojekter, der ikke er vandrammedirektivimplementerende. Dette sker med henblik på, at du som projektejer kan få en ikke bindende forhåndsvurdering af, om projektet eventuelt implementerer et af EU's naturbeskyttelsesdirektiver (habitat- eller fuglebeskyttelsesdirektiverne). Dermed vil det være muligt at informere de frivilligt deltagende lodsejere inden ansøgning om etableringsprojektet, om det er sandsynligt, at der forsat kan søges om grundbetaling til projektarealet. Forhåndsvurderingen sker bl.a. ud fra den færdige tekniske forundersøgelserapport, der skal sendes til Arter & Naturbeskyttelse, Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø.

Forhåndsvurderingen foretaget af Arter & Naturbeskyttelse er ikke bindende, og vurderingen beror alene på materiale fra den gennemførte forundersøgelse. Hvis det endelige projekt kommer til at afvige fra det beskrevne projektforslag og konsekvensvurdering mv., kan den

endelige vurdering af projektets direktivimplementering være med et andet udfald end forhåndsvurderingen. Det er stadig den endelige vurdering af det færdige projekt, der er gældende.

Procedure for vurdering af lavbundsprojekt i forhold til EU-naturbeskyttelsesdirektiver.

Arealer med tilsagn om tilskud til en arealstøtteordning om fastholdelse af lavbundsprojekter (engangskompensation) kan dog opretholde grundbetalingen, også selvom tilsagnet er givet til arealer i lavbundsprojekter, der udelukkende leverer en drivhusgaseffekt. Dette gælder dog kun i den femårige tilsagnsperiode for engangskompensation, hvorefter mulighed for grundbetaling (efter de nuværende tilskudsmuligheder) bortfalder. Det betyder, at en lodsejer, der beholder sin jord i projektområdet til et lavbundsprojekt, har mulighed for grundbetaling i den femårige tilsagnsperiode. Herefter bortfalder denne mulighed.

Det er styrelsen, der udbetaler grundbetaling til projektarealer.

For mere information om grundbetaling til projektarealer henvises til styrelsens hjemmeside om 'Grundbetaling og tilskudsberettigede arealer'.

[Grundbetaling til projektarealer er beskrevet i Vejledning om grundbetaling og tilskudsberettigede arealer.](#)

7 Tilskudsberettigede udgifter

Styrelsen giver tilskud til 100 procent af de tilskudsberettigede udgifter. De tilskudsberettigede udgifter fremgår af afsnit 7.1 og afsnit 7.2 nedenfor.

Du skal dokumentere alle udgifter på udbetalingstidspunktet. Det er vigtigt, at du som tilsagnshaver på et tidligt tidspunkt orienterer dig i forhold til de krav, der gælder for udbetaling og anmodning herom, da der er en række væsentlige dokumentationskrav forbundet hermed.

I udbetalingsvejledningen kan du læse mere om kravene til dokumentation af de enkelte typer af udgifter.

Bemærk, at du skal have et særskilt regnskabssystem eller en passende regnskabskode. Du skal sikre, at de projektrelaterede udgifter enten bogføres med en særlig kode i dit regnskabssystem eller på særskilte konti i et separat regnskabssystem, der omfatter samtlige transaktioner vedrørende projektet. Samtlige fakturaer skal kunne genfindes entydigt på denne konto.

7.1 Udgifter, som du kan få tilskud til

Alle udgifter, der søges tilskud til, skal være:

- Nødvendige for at gennemføre projektet og
- Direkte relateret til projektaktiviteterne og til gennemførelse af projektet

Tilskudsberettigede udgifter ved forundersøgelserprojekter

- Løn til tilsagnshavers personale.
- 15 pct. overhead i vand- og klimaprojekter under spor 1 og 18 pct. overhead i kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2 (kun offentlige ansøgere).
- Konsulentbistand (honorarer til arkitekter, ingeniører og anden ekspertbistand).
- Undersøgelser (tekniske og ejendomsræssige).
- Information og møder.
- Detailprojektering (hvis etableringstilsagn kan opnås efterfølgende)
- Undersøgelse af naturtiltag, hvis projektet har 50 pct. overlap med kortbilaget "Målrætning af biodiversitetsindsatsen".

Tilskudsberettigede udgifter ved etableringsprojekter

- Løn til tilsagnshavers personale.
- 15 pct. overhead i vand- og klimaprojekter under spor 1 og 18 pct. overhead i kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter under spor 2 (kun offentlige ansøgere).
- Konsulentbistand (honorarer til biologer, ingeniører og anden ekspertbistand).
- Undersøgelser (f.eks. arkæologiske forundersøgelser).

- Information og møder.
- Køb af tjenesteydelser, varer og anlægsarbejde, herunder entreprenørydelser og etablering af afværgeforanstaltninger.
- Tinglysning af servitut.

Styrelsen kan godkende **andre udgifter** end de ovennævnte som tilskudsberettigede som for eksempel kørsel af eget personale. Det er en betingelse for godkendelse, at udgifterne er nødvendige for at gennemføre projektet og direkte relaterede til projektaktiviteterne.

7.2 Hvornår er en udgift støtteberettiget

Du skal være opmærksom på, at der gælder forskellige regler for, hvornår du kan få dækket udgifter i projektet alt efter, om der er tale om en forundersøgelse (kun udgifter **efter** ansøgning er indsendt), etablering under spor 1 (udgifter **før** ansøgning er indsendt) eller etablering under spor 2 (kun udgifter **efter** ansøgning er indsendt, se nærmere straks nedenfor).

7.2.1 Forundersøgelser

Søger du om tilsagn om tilskud til forundersøgelser, er det alene projektudgifter til ydelser, der er bestilt eller afholdt, efter at ansøgningen om tilskud er indsendt til styrelsen, som er tilskudsberettigede. Disse udgifter er imidlertid på *egen regning og risiko*, inden tilsagnet er givet af styrelsen, da udgifterne kun dækkes, hvis der opnås tilsagn til forundersøgelsen.

Det er ikke muligt at få tilskud til udgifter afholdt *før* indsendelse af ansøgning, da det er en statsstøtteretlig betingelse, at projektet ikke må påbegyndes forud for indsendelse af ansøgning.

7.2.2 Etablering af projekter under spor 1

Projektudgifter afholdt, inden der er meddelt tilsagn om tilskud, er tilskudsberettigede, hvis du har afholdt udgiften efter 1. januar 2023. Det betyder, at der f.eks. er mulighed for at få dækket udgifter til det opsøgende arbejde i projektområdet eller arbejdet med at forberede ansøgningen, der måtte være udført, inden der er givet tilsagn om tilskud til projektet.

De afholdte udgifter inden meddelt tilsagn fra styrelsen er på egen regning og risiko, da det først er, når tilsagnet er givet, at de enkelte udgiftsposter er godkendt.

7.2.3 Etablering af projekter under spor 2

Søger du om tilsagn om tilskud til et etableringsprojekt under spor 2, er det alene projektudgifter til ydelser, der er bestilt eller afholdt, efter at ansøgningen om tilskud er indsendt til styrelsen, som er tilskudsberettigede. Disse udgifter er imidlertid på *egen regning og risiko*, inden tilsagnet er givet af styrelsen, da udgifterne kun dækkes, hvis der opnås tilsagn til etableringsprojektet.

Det er ikke muligt at få tilskud til udgifter afholdt *før* indsendelse af ansøgning, da det er en statsstøtteretlig betingelse, at projektet ikke må påbegyndes forud for indsendelse af ansøgning.

7.2.4 Løn til tilsagnshavers personale

Som tilsagnshaver kan du få tilskud til løn til eget personale.

Tilsagnshaveres personale kan udføre projektarbejde i projektperioden, og udgifterne hertil kan indgå som tilskudsberettigede udgifter. Ved tilsagnshavers personale forstås medarbejdere, som allerede er ansat hos tilsagnshaver, og nye medarbejdere, som ansættes hos tilsagnshaver for en tidsbegrænset periode i forbindelse med det konkrete projekt.

Du kan som kommunal tilsagnshaver eller som Naturstyrelsen f.eks. bruge medarbejdere i egen entreprenøraftdeling til at udføre opgaver i projektet. Dette betragtes som udgifter til tilsagnshavers personale.

7.2.5 Undersøgelser

Du kan få tilskud til udgifter til undersøgelser, hvis de er nødvendige for projektets gennemførelse. Undersøgelser kan for eksempel være jordprøver (kulstof, fosfor m.m.) undersøgelser af drænforhold m.v., som er nødvendige at gennemføre i en forundersøgelse.

7.2.6 Information og møder

Hvis du har behov for at leje lokaler i forbindelse med information og møder uden for egne lokaler for at gennemføre aktiviteterne i projektet, kan du få tilskud til dette. Tilskudsberettigede udgifter til leje af lokaler omfatter rene lejeudgifter og ikke udgifter til f.eks. indkvartering og forplejning i forbindelse hermed. Kun udgifter til leje af lokaler i projektperioden er tilskudsberettigede. I forbindelse med møder afholdt for lodsejere med henblik på oplysning om projektet og understøttelse af den frivillige deltagelse i projektet, er det muligt at få tilskud til forplejning.

7.2.7 Konsulentytelser

Hvis du søger om tilskud til konsulentbistand, skal timeantallet og timeprisen fremgå af din ansøgning om tilsagn om tilskud, og du skal beskrive, hvilken opgave konsulenten skal udføre.

Konsulentens udgifter til rejser, kørsel, fortæring og repræsentation skal være indeholdt i konsulentens timepris, da de ellers vil blive trukket ud af tilskudsgrundlaget før udbetaling.

Udgiften til konsulentbistand kan udgøre en timepris på maksimalt 1.500 kr.

Fakturaen for konsulentbistanden skal være tilstrækkelig detaljeret til, at styrelsen kan afgøre, om den er i overensstemmelse med tilsagnet og projektbeskrivelsen samt vedrører projektet. Antal timer, timepris og udførte opgaver skal fremgå af fakturaen.

7.2.8 Entreprenør- og anlægsarbejde

Du kan få tilskud til det entreprenør- og anlægsarbejde, der er nødvendigt for at gennemføre projektet. Dette omfatter som udgangspunkt arbejde inden for projektområdet. Det er dog også muligt at få dækket nødvendigt arbejde uden for projektområdet, f.eks.:

- Udgifter til at fjerne jord fra projektområdet.
- Anlægsarbejde som f.eks. kapning af dræn, flytning af dræn eller ændring af dræn uden for projektområdet.
- Afværgeforanstaltninger, der er nødvendige for projektets gennemførelse, eksempelvis:
 - Et dige i udkanten af projektområdet, der skal sikre, at de omkringliggende ejendomme og arealer ikke bliver oversvømmet.
 - Et areal lige uden for projektområdet, der hæves for at sikre, at de omkringliggende ejendomme og arealer ikke bliver oversvømmet.
 - Etablering og bortskaffelse af en midlertidig vejadgang til projektområdet.
 - Etablering af grøfter til afledning af vandet.

Udgifter, der er nødvendige for at gennemføre projektet og er direkte relateret til projektaktiviteterne, sikrer, at projektet lever op til formålet med at reducere udledningen af kvælstof eller drivhusgasser. Det kan også være afværgeforanstaltninger, som f.eks. etablering af et dige, hvor projektet ikke kan gennemføres, uden at diget etableres som en nødvendig afværgeforanstaltning. Udgiften til etablering af diget vil derfor også være tilskudsberettiget.

Vær opmærksom på, at udgifter til konkrete målinger af vand- og klimaprojekters effekt ikke er en nødvendig udgift for projektets gennemførelse.

7.2.9 Rejseudgifter

Styrelsen kan kun yde tilskud til rejseomkostninger til tilsagnshaver og tilsagnshavers personale.

7.2.10 Detailprojektering

Du har *for egen regning og risiko* mulighed for at påbegynde detailprojektering allerede under forundersøgelsen. Hvis dit projekt efterfølgende opnår et tilsagn om etablering, vil du få dækket udgifterne til detailprojektering i forundersøgelsen.

7.2.11 Naturtiltag

Tilskud til naturtiltag ydes som et fast beløb på 40.000 kr. pr. projekt. Beløbet må ikke overskrides, og det er kun de faktiske omkostninger til naturtiltag, der dækkes af tilskuddet.

7.3 Ikke-tilskudsberettigede udgifter

I dette afsnit kan du se, hvilke udgifter der ikke er tilskudsberettigede.

- Udgifter, hvortil der gives andre EU-tilskud.
- Udgifter, hvortil der er modtaget tilskud fra anden offentlig myndighed.
- Udgifter til køb af brugt udstyr og materiel.
- Udgifter til leje og leasing af udstyr og materiel.
- Udgifter til reparation af udstyr.
- Udgifter til moms, medmindre denne endeligt bæres af tilsagnshaver.
- Finansierings- og pengeinstitutomkostninger.
- Advokat- og revisionsomkostninger.
- Udgifter i form af naturalydelse.
- Udgifter vedrørende aktiviteter, som tilsagnshaver eller en ejer eller forpagter af arealer i projektområdet er forpligtet til at gennemføre i medfør af anden lovgivning.
- Udgifter, som tilsagnshaver har afholdt inden den 1. januar 2023.
- Udgifter til simple genanskaffelser.
- Almindelige driftsomkostninger.
- Udgifter, der ikke er specificerede i budgettet.
- Udgifter til forskning, overvågning og teknologisk udvikling.
- Udgifter til at varetage sædvanlige myndighedsopgaver.
- Udgifter til aktiviteter vedrørende anlægsarbejder på arealer, der anvendes som brandbælter.
- Udgifter til rekreative formål, herunder stier og udkigstårne.

Listen med ikke-tilskudsberettigede udgifter er ikke udtømmende. Du kan læse mere om ikke-tilskudsberettigede udgifter i udbetalingsvejledningen.

7.4 Særligt for projekter under spor 1

7.4.1 Ikke tilskud til naturalydelse

Styrelsen giver ikke tilskud til naturalydelse. Ved naturalydelse forstås bygge- og anlægsarbejder, varer, tjenesteydelse og jord og fast ejendom, hvor du ikke har dokumentation for kontantbetalinger i form af faktura eller dokumenter med en tilsvarende værdi som bevis.

Hvis kommunen eksempelvis ønsker at anvende andre afdelinger i kommunen til udførelse af projektet, betragtes udgiften som løn til eget personale, mens udgifter til brug af kommunens egne maskiner er naturalydelser og derfor ikke støtteberettigede.

Udgifter til aktiviteter vedrørende anlægsarbejder på arealer, der anvendes som brandbælter, er ikke støtteberettigede.

7.4.2 Handel mellem afhængige parter

Styrelsen accepterer ikke tilbud, hvis der er afhængighed mellem ansøger og tilbudsgiver, eller hvis der er afhængighed mellem de to tilbudsgivere.

Med afhængige parter menes, at der er et sammenfald af interesser mellem de to parter. Det kan være *økonomisk* interesse (f.eks. virksomheder med samme ejer) eller *personlig* interesse (f.eks. familie eller nære venner).

Det betyder også, at hvis du får en konsulent til at udarbejde ansøgningen om tilskud til dette projekt, må samme konsulent ikke være leverandør på et af de to tilbud, som du indsender. Det skyldes, at din konsulent er en "afhængig part". Du skal derfor sende to tilbud fra andre end din konsulent sammen med ansøgningen.

Prisen for en given vare eller ydelse må ikke være påvirket af sammenfald af interesser mellem sælger og køber, dvs. at udvekslingen af varer og tjenesteydelser skal ske fuldt ud som på det frie marked under fuld konkurrence.

Parter, som anses for afhængige, er f.eks.:

- Virksomheder, der helt eller delvist er ejet af samme person eller personer.
- En virksomhed, der ejer en anden virksomhed (f.eks. moder- og datterselskab).
- Øvrige koncernforbundne virksomheder.
- Virksomheder, som har en bestemmende indflydelse i andre virksomheder (uden at de er ejet heraf eller koncernforbundne).
- Ægtefæller eller anden nærtstående familie.
- Nære venskabelige forhold.
- Ansættelsesforhold.

Hvis tilsagnshaver og leverandør er afhængige parter, og hvis investeringen ikke er omfattet af udbudsreglerne, udbetaler styrelsen kun tilskud til kostprisen (jf. principperne i statsstøttereglerne), og hvis kostprisen ikke kan findes, nedsætter styrelsen prisen på baggrund af en konkret vurdering. Kostprisen er den faktiske afholdte og betalte nettoudgift hos den part, som leverer varen/ydelsen. Du skal vedlægge dokumentation for kostprisen, når du søger om udbetaling af

tilskud. Hvis kostprisen ikke kan dokumenteres, vil styrelsen nedsætte prisen ud fra en skønsmæssig vurdering. Hvis det ikke er muligt at vurdere kostprisen skønsmæssigt, vil styrelsen nedsætte prisen efter en konkret vurdering.

Hvis investeringen er omfattet af udbudsreglerne, og tilsagnshaver og leverandør er afhængige parter, vil opgaven reelt ikke have været konkurrenceudsat, og styrelsen vil sanktionere på udbetalingstidspunktet. Sanktionen er, at styrelsen nedsætter værdien af de tilskudsberettigede udgifter på baggrund af en konkret vurdering. Se nærmere om udbudsregler i afsnit 8 Udbud og indhentelse af tilbud.

7.5 Egen- og medfinansiering af projekter

Du må gerne selv finansiere tiltag, som ikke støttes under ordningen, f.eks. andre naturtiltag end dem, der efter bekendtgørelsens bilag 7 kan få tilskud. Det er således altid muligt selv at finansiere udgifter som ikke er tilskudsberettiget i ordningen.

I VKP-etableringsprojekter, jf. afsnit 4 Etablering af vand- og klimaprojekter (spor 1) må I desuden gerne medfinansiere tiltag i projektet, men alle de nødvendige udgifter for projektets gennemførelse og opnåelse af den primære effekt, skal dog medregnes i projektets omkostningseffektivitet uanset om de er finansieret andet sted.

I forundersøgelser, jf. afsnit 3 Forundersøgelser, og KLA-etableringsprojekter, jf. afsnit 5 Etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2), må der ikke ydes anden offentlig støtte til de samme støtteberettigede omkostninger, som er omfattet af tilskudsordningen, da der herved ellers vil ske uberettiget kumulation af statsstøtte. Dette betyder blandt andet, at kommuner ikke må benytte egenfinansiering eller tilskud fra andre offentlige myndigheder til projektomkostninger, som kan få støtte under ordningerne.

Tilsvarende er der en række begrænsninger for privat ekstern medfinansiering i forundersøgelser og KLA-etableringsprojekt, hvorfor dette altid skal afklares med styrelsen, før dette indtænkes i projektets planer og budget.

8 Udbud og indhentelse af tilbud

Styrelsen skal som kontrolmyndighed sikre, at udbudsloven⁵ og tilbudsloven⁶ er overholdt i forhold til de indkøb, der foretages som led i projektet. Som tilsagnshaver er du derfor forpligtet til at dokumentere dette.

Reglerne for udbud er omfattende og vil ikke blive gennemgået i detaljer her. Der henvises til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside – Udbud.

Som tilsagnshaver har du ansvaret for, at udbudsloven og tilbudsloven overholdes i projektet. Ved manglende overholdelse heraf kan projekttilskuddet nedsættes.

De kontrakter, der indgår som led i projektet, vil oftest være tjenesteydelseskontrakter (forundersøgelse, rådgivning) og bygge- og anlægskontrakter (etablering, afværgeforanstaltninger).

8.1 Offentlige tilsagnshavere

Offentlige myndigheder (staten, regioner og kommuner) og offentligretlige organer er omfattet af udbudslovens regler. Dette indebærer, at disse myndigheder og organers indgåelse af kontrakter skal følge procedurerne i udbudsloven efter følgende tærskelværdier:⁷

- Bygge- og anlægskontrakter med en værdi på mindst 40.313.840 kr. skal håndteres efter udbudslovens afsnit II.
- Statslige vare- og tjenesteydelseskontrakter med en værdi på mindst 1.044.400 kr. skal håndteres efter udbudslovens afsnit II.
- Ikke-statslige (regioner, kommuner og offentligretlige organer) vare- og tjenesteydelseskontrakter med en værdi på mindst 1.611.360 kr. skal håndteres efter udbudslovens afsnit II.

Hvis kontrakten har en anslået værdi, der ligger under ovennævnte tærskelværdier, og har en klar grænseoverskridende interesse, skal kontraktstildelingen håndteres efter reglerne i udbudslovens afsnit IV.

Hvis kontrakten har en anslået værdi, der ligger under ovennævnte tærskelværdier, og ikke har en klar grænseoverskridende interesse og har en anslået værdi på mindst 500.000 kr. eksklusive moms, skal kontraktstildelingen håndteres efter reglerne i udbudslovens afsnit V.

For bygge- og anlægskontrakter under ovennævnte tærskelværdi på mindst 40.313.840 kr. finder tilbudsloven anvendelse.

⁵ Lovbekendtgørelse nr. 116 af 3. februar 2025.

⁶ Lovbekendtgørelse nr. 1410 af 7. december 2007 med senere ændringer.

⁷ Tærskelværdierne revideres hvert andet år af kommissionen, jf. § 9 i udbudsloven. Gældende tærskelværdier kan findes på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside.

Tilbudsloven indeholder forskellige procedurer, som afhænger af kontraktens værdi:

- Ved en værdi til og med 300.000 kr. (ekskl. moms) kan tilbudsindhentning ske ved underhåndsbud fra én enkelt tilbudsgiver.
- Ved en værdi på mellem 300.000 kr. og 3 mio. kr. (ekskl. moms) kan tilbudsindhentning ske ved underhåndsbud fra mindst to tilbudsgivere og højst tre. Hvis ordregiver ønsker at indhente et fjerde tilbud, skal dette komme fra en tilbudsgiver, der ikke kommer fra lokalområdet.
- Ved en værdi på mellem 3 mio. kr. og den gældende tærskelværdi for bygge- og anlægskontrakter i udbudsloven skal kontrakten udbydes efter reglerne om begrænset eller offentlig licitation i tilbudsloven.

8.2 Private tilsagnshavere

Som privat tilsagnshaver er du også omfattet af udbudsloven, da der ydes mere end 50 pct. støtte til vådområde- og lavbundsprojekter. Dette indebærer, at du ved indgåelse af kontrakter skal følge procedurerne i udbudsloven efter følgende tærskelværdier:

- Bygge- og anlægskontrakter med en værdi på mindst 40.313.840 kr. skal håndteres efter udbudslovens afsnit II.
- Vare- og tjenesteydelseskontrakter med en værdi på mindst 1.611.360 kr., som har forbindelse til en bygge- og anlægskontrakt med en værdi på mindst 40.313.840 kr. skal håndteres efter udbudslovens afsnit II.

Det er altså kun i projekter, hvor bygge- og anlægsudgifterne overstiger 40.313.840 kr., at private tilsagnshavere omfattes af udbudsloven.

Hvis dine bygge- og anlægskontrakter derimod lyder på mindre end denne tærskelværdi på 40.313.840 kr., er du som privat tilsagnshaver i stedet omfattet af tilbudsloven.

Tilbudsloven omfatter kun bygge- og anlægsarbejder (altså ikke varer og tjenesteydelser) og indeholder forskellige procedurer, som afhænger af kontraktens værdi:

- Ved en værdi til og med 300.000 kr. (ekskl. moms) kan tilbudsindhentning ske ved underhåndsbud fra én enkelt tilbudsgiver.
- Ved en værdi på mellem 300.000 kr. og 3 mio. kr. (ekskl. moms) kan tilbudsindhentning ske ved underhåndsbud fra mindst to tilbudsgivere og højst tre. Hvis ordregiver ønsker at indhente et fjerde tilbud, skal dette komme fra en tilbudsgiver, der ikke kommer fra lokalområdet.
- Ved en værdi på mellem 3 mio. kr. og den gældende tærskelværdi for bygge- og anlægskontrakter i udbudsloven skal kontrakten udbydes efter reglerne om begrænset eller offentlig licitation i tilbudsloven.

8.3 Dokumentation

Når du som tilsagnshaver anmoder om udbetaling af tilskud, efter forundersøgelsen og efter etablering af projektet, skal du dokumentere, at udbudsreglerne (udbudsloven og tilbudsloven) er overholdt.

Sammen med anmodning om udbetaling af tilskud skal du indsende:

- Annonce eller opfordringskrivelse, det vil sige den skrivelse, du har sendt til leverandørerne med opfordring til at give tilbud. Annoncen/skrivelsen skal leve op til kravene i udbudsloven/tilbudsloven.
- De modtagne tilbud, både det valgte tilbud og de tilbud, du ikke har valgt. Det skal fremgå af tilbuddene, at de er afgivet på samme grundlag vedrørende kriterier, indhold og omfang.
- Den endelige faktura fra den tilbudsgiver, du har valgt.
- Andet relevant materiale, for eksempel tilbudsevaluering, udbudsforside.
- En vurdering af grænseoverskridende interesse ift. kontrakten.

Hvis du har vurderet, at en eller flere kontrakter i projektet ikke er omfattet af udbudsloven eller tilbudsloven, skal du indsende en begrundet redegørelse for dette til styrelsen.

9 Ændring i projektet og overdragelse af tilsagn

9.1 Ændringer i projektet

I løbet af et projekt kan der opstå behov for at foretage ændringer i projektet. Her er det tilsagnshavers ansvar at underrette styrelsen om ændringer i projektet.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at ændringer skal godkendes af styrelsen, inden de kan træde i kraft. Det kan f.eks. være følgende (listen er ikke udtømmende):

- Fristforlængelser
- Budgetændringer over grænserne beskrevet nedenfor
- Overdragelse af tilsagn
- Ændring af indberetter
- Ændringer af projektarealet
- Lodsejerskifte (kræver opdaterede fuldmagter)
- Annullering af projekt

En ændringsansøgning skal indeholde følgende:

- Begrundelse for ændringen.
- Beskrivelse af ændringen, herunder hvad ændringen betyder for projektet og effekten i forhold til kvælstof, fosfor, CO₂ eller målopfyldelse for vandområdet.

Hvis ændringen indebærer en ændring i projektgrænser, skal ændringen indtegnes i MARS og indføres i F2-Tilskud eller Tast selv.

Ændringsansøgninger skal indgives til styrelsen senest 2 måneder før datoen for projektets afslutning, som angivet i tilsagnet, dog senest 10 dage før denne dato, for så vidt angår ansøgning om fristforlængelse.

Alle ændringer af projektet kan iværksættes *for egen regning og risiko*, men styrelsen dækker kun udgifterne, hvis ændringen kan godkendes.

For forundersøgelser og etablering af projekter under spor 2 skal der ansøges om projektændringer via F2 selvbetjeningsløsningen, som tilgås via et link fremsendt af styrelsen. Link kan kun bruges én gang. Herefter vil der automatisk blive sendt et nyt link, som kan anvendes næste gang, selvbetjeningsløsningen skal tilgås.

For projekter under spor 1 skal projektændringer søges via Tast selv på styrelsens hjemmeside med MitID eller medarbejdersignatur.

Styrelsen kan alene godkende ændringerne i et projekt, hvis projektet fortsat opfylder betingelserne for tilsagnet.

9.1.1 Projektforlængelse

Der kan anmodes om projektforlængelse under både forundersøgelsen og etableringsfasen. Det er dog vigtigt, at der anmodes om forlængelse, inden den gældende frist i tilsagnet udløber.

En anmodning om projektforlængelse skal indeholde følgende:

- Redegørelse for årsagen til, at projektet er forsinket.
- En ny tidsplan for, hvornår projektet kan afsluttes. Der skal angives en korrekt dato.
- Redegørelse for, hvordan projektet kan gennemføres inden for den forlængede periode.

9.1.2 Budgetændring

Der kan inden for det samlede projektbudget og uden styrelsens forudgående godkendelse foretages omfordeling af budgetposter på op til 10 pct. af det samlede tilsagnsbeløb eller op til 25.000 kr., dog maksimalt for i alt 200.000 kr.

Omposteringer herover skal godkendes af styrelsen som ændringer i projektet.

Styrelsens budgetskelon omfatter følgende budgetposter: Lønudgifter, konsulentydelse, analyser, information og møder, anlægsudgifter, arkæologiske undersøgelser, tinglysning og andre relevante projektudgifter.

Der kan ændres på medarbejdersammensætningen i et projekt inden for beløbet afsat til løn af personale, uden at styrelsen skal informeres om dette.

En anmodning om budgetændring skal indeholde følgende:

- Begrundelse for ændringen
- Et nyt opdateret budget

En forhøjelse af tilsagnsbeløbet kan kun godkendes i ganske særlige tilfælde.

For vand- og klimaprojekter under spor 1 gælder der endvidere specifikke krav for at få godkendt en forhøjelse af tilsagnsbeløbet som følge af de EU-retlige rammer, som disse projekter er underlagt. En forudsætning for at få forhøjet tilsagnet under spor 1 er således, at forhøjelsen af budgettet er i overensstemmelse med princippet om økonomisk forsvarlig forvaltning, gennemsigtighed i forvaltningen og ligebehandlingsprincippet (ensartethed). Hvorvidt, der kan gives tilsagnsforhøjelse, sker ud fra en konkret vurdering i den enkelte sag, hvor det fremgår klart, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet.

Følgende kriterier vil indgå i vurderingen:

- De forhøjede udgifter skyldes begivenheder, som du ikke kunne have forudset.
- Dokumentation for, at årsagen til tilsagnsforhøjelsen ikke kunne forudses på ansøgningstidspunktet.
- Projektet ville også være blevet prioriteret blandt de andre projekter på ansøgningstidspunktet med den nye beregnede omkostningseffektivitet og opfylder i øvrigt stadig støtteberettigelseskriterierne i bekendtgørelsen.

Du kan søge om forhøjelse af tilsagnet i forbindelse med en ændring af dit projekt. I forbindelse med ansøgning om ændring belyses følgende:

- Baggrunden for det oprindelige budget: På hvilken måde var det oprindelige budget fastlagt – tilbud, udbud eller andet? Hvilken risikovurdering har projektejer foretaget i forbindelse med budgetlægning?
- Grundig gennemgang af projektets forløb indtil ansøgning om tilsagnsforhøjelse: Praktisk, procesmæssigt og økonomisk, herunder en beskrivelse af, hvilken økonomistyring du som projektejer har anvendt.
- Grundig beskrivelse af hændelse eller omstændighed, der har ført til ansøgning om tilsagnsforhøjelse: Hvorfor kunne denne hændelse eller omstændighed ikke have været forudset? Hvad har projektejer gjort for at undgå en situation, hvor der kunne blive behov for en tilsagnsforhøjelse?
- Projektets aktuelle status (hvor langt er projektet).
- Evt. andre relevante oplysninger, der kan belyse hændelsens karakter, om princippet om forsvarlig økonomisk forvaltning er tilgodeset o.a.

Det er vigtigt, at der til alle punkter bliver vedlagt mest mulig dokumentation.

Tilsagnsforhøjelse bør i videst muligt omfang undgås. Som projektejer kan du gøre følgende for at undgå en ændringsansøgning om tilsagnsforhøjelse:

- Klarlægge projektomfanget så fyldestgørende og så tidligt i processen som muligt. Allerede i forundersøgelingsprojektet er det vigtigt at få udarbejdet en grundig ejendoms-mæssig forundersøgelse og teknisk forundersøgelse, der kan anvendes til den efterfølgende etableringsansøgning, herunder til ansøgningens budgetmæssige indhold.
- Sikre, at udbuddet af opgaver til rådgivende firmaer og entreprenører er detaljeret og specifikt, så arbejdet efterfølgende udføres med høj kvalitet og giver størst mulig værdi af ydelsen.
- Sørge for, at budgettet til etableringsprojektet afspejler projektets forventede udgifter. De forventede udgifter indebærer også, at der bliver taget højde for eventuelle risici ved gennemførelse af projektet, som er nødvendige for at gennemføre projektet eller projektaktiviteter. Udgiftsposter som 'diverse' eller 'eventuelle ekstraomkostninger' bliver ikke godkendt, da alle udgiftsposter skal beskrives og begrundes. Beskrivelsen og forklaringen af den enkelte udgiftspost skal tage udgangspunkt i, hvordan udgiftsposten er nødvendig og direkte relateret til gennemførelse af projektet.
- Beskrive og forklare høje udgifter, hvis de overstiger referenceværdierne for udgifter til konsulent- eller anlægsarbejde.
- Omfordele relevante budgetposter over 10 pct. via en ændringsansøgning sådan, at en omkostningsart forhøjes samtidig med, at en anden omkostningsart gøres tilsvarende mindre.

9.2 Overdragelse/annullering af tilsagn

9.2.1 Overdragelse af tilsagn

Der kan anmodes om, at et tilsagn om tilskud overdrages til en ny tilsagnshaver.

Det er en betingelse, at den nye tilsagnshaver selvstændigt ville kunne opnå tilsagn efter den pågældende bekendtgørelse, og at overdragelsen ikke får betydning for projektet. Den, der får overdraget tilsagnet, overtager alle rettigheder og forpligtelser forbundet med tilsagnet.

Skema til ansøgerskifte kan findes på styrelsens hjemmeside for tilskudsordningen.

For forundersøgelser og etablering af projekter under spor 2 skal ansøgning om ændring af tilsagnshaver samt underskrevet ansøgerskifteerklæring sendes hurtigst muligt til styrelsen via selvbetjeningen som en projektændring. Du anmoder om en projektændring via dit projekt i Mars.

For projekter under spor 1 skal ansøgning om ændring af tilsagnshaver samt underskrevet ansøgerskifteerklæring sendes hurtigst muligt til vkp@sgav.dk.

Har den tidligere tilsagnshaver afholdt udgifter i forbindelse med projektet, skal der anmodes om udbetaling af tilskud i forbindelse med overdragelsen.

Den nye tilsagnshaver har først ret til at anmode om og modtage udbetaling af tilskud, når ansøgerskifteerklæringen er modtaget og godkendt af styrelsen.

Overdragelsen kan ikke godkendes med tilbagevirkende kraft. Dette betyder, at man som ny tilsagnshaver ikke kan få dækket udgifter, der er afholdt før overdragelsen af tilsagn.

9.2.2 Tilsagn opgives (annullering af projekt)

Ønsker du ikke at benytte tilsagnet, skal du give besked til styrelsen, så tilsagnet og projektet kan annulleres.

En anmodning om annullering af tilsagnet til et projekt skal indeholde følgende:

- En begrundelse for, hvorfor tilsagnet ønsket opgivet.
- En redegørelse for afholdte tilskudsberettigede udgifter, som ønskes udbetalt.

Du skal som tilsagnshaver annullere dit projekt ved at indsende de ovenfor nævnte redegørelser og bilag ved at benytte linket i tilsagnsbrevet. Efter endt sagsbehandling annullerer styrelsen projektet i MARS.

10 Når projektet er færdigt

10.1 Udbetaling

Din ansøgning om slutudbetaling af tilskud skal være modtaget i styrelsen senest seks måneder efter projektperiodens slutdato, som er angivet i dit tilsagnsbrev eller i senere godkendte ændringer af projektperioden.

Hvis styrelsen modtager din ansøgning om slutudbetaling af tilskud efter fristen, nedsættes dit tilskud med 1 procent pr. kalenderdag. En forsinkelse på mere end 100 kalenderdage medfører, at styrelsen nedsætter tilskuddet med 100 procent, og at dit tilsagn bortfalder.

Ansøgninger om udbetaling af tilskud til forundersøgelser og etablering af projekter under spor 2 skal indsendes gennem F2-tilskud.

Ansøgninger om udbetaling af tilskud til etablering af projekter under spor 1 skal indsendes gennem Tast selv.

Når du søger om udbetaling af tilskud, skal du vedlægge alle udgiftsbilag og dokumentation for betaling, samt dokumentation for andre offentlige tilskud, hvis du har fået tilskud til projektet fra andre offentlige myndigheder.

Du kan finde en beskrivelse af, hvilke dokumenter der skal indsendes med ansøgningen om udbetaling, i udbetalingsvejledningen.

10.2 Rateudbetaling for private tilsagnshavere

Private tilsagnshavere har i projekter under spor 2 mulighed for at anmode om udbetaling af afholdte udgifter flere gange igennem projektperioden (rateudbetalinger). Hver rateudbetaling skal være på min. 15.000 kr.

Der kan anmodes om udbetaling på følgende tidspunkter:

- Rateudbetaling op til fire gange årligt under både forundersøgelsen og i etableringsfasen.
- Efter endt forundersøgelse.
- Efter endt etableringsfase, når projektet er realiseret.

Du kan læse mere om, hvad en udbetalingsanmodning skal indeholde, i udbetalingsvejledningen.

10.3 Kontrol af færdige projekter

En procentdel af de projekter, som bliver søgt udbetalt gennem styrelsens projektstøtteordninger, bliver udtaget til kontrolbesøg inden udbetaling.

En fysisk kontrol skal sikre, at projektet er udført i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for tilsagnet, og at de forpligtelser, der er beskrevet i bekendtgørelsen er overholdt. På et kontrolbesøg vil alle indsendte data vedrørende projektet blive efterprøvet.

Derudover vil kontrollen også omfatte fuld kontrol af faktura, betalingsdokumentation og bogføring. Der gennemføres kontrol af såvel forundersøgelsesprojekter som etableringsprojekter.

Endvidere vil en procentdel af alle udbetalte projekter i de efterfølgende år blive udtaget til kontrol efter udbetaling for at sikre, at alle forpligtelser og den tinglyste servitut fortsat er overholdt.

Alle kontroller bliver varslet med 14 dage. Yderligere information om kontrol kan findes på styrelsens hjemmeside.

Til brug for kontrollen kan styrelsen indhente oplysninger fra andre offentlige myndigheder i nødvendigt omfang.

Du skal som tilsagnshaver yde den nødvendige vejledning og hjælp ved kontrollens gennemførelse. Du skal sikre, at kontrolmyndigheden har adgang til at besigtige projektet i forbindelse med kontrol.

For at kunne gennemføre kontrollen har styrelsen til enhver tid, mod behørig legitimation og uden retskendelse, adgang til offentlig og privat ejendom og lokaliteter, der er omfattet af projektet. Dette gælder også adgang til regnskaber, forretningsbøger, udbudsmateriale m.v., herunder også materiale, der opbevares i elektronisk form, og anden relevant dokumentation.

I forbindelse med kontrol skal du give alle oplysninger, herunder om økonomiske og regnskabsmæssige forhold, som har betydning for kontrollens gennemførelse, og du skal vederlagsfrit yde den fornødne bistand til styrelsen ved kontrol, kopiering og udlevering af skriftligt materiale og udskrifter af oplysninger, som opbevares i elektronisk form.

Hvis styrelsen konstaterer mangler sammenlignet med det, som du har fået tilsagn om tilskud til, kan det medføre en sanktion i form af nedsættelse af tilskuddet eller bortfald af tilsagnet. Sanktionen fastsættes ud fra alvor, omfang, varighed og hyppighed/gentagelse af de mangler, som styrelsen konstaterer. Se nærmere i afsnit 10.6 Bortfald, tilbagebetaling og nedsættelse af tilskud.

10.4 Opretholdelse af projektet (servitut)

Et projekt bliver opretholdt via den tinglyste servitut for de berørte ejendomme med arealer inden for projektområdet. Det er en forpligtelse, inden der sker slutudbetaling, at der er sket en tinglysning af denne servitut.

Servituten er af permanent karakter og hænger sammen med projektet. Servituten skal sikre eksistensen af et permanent projekt, og den kan derfor til enhver tid håndhæves for at sikre, at arealerne inden for projektet anvendes i overensstemmelse med projektet.

Der er i CAP-loven hjemmel til at udstede påbud m.v. for overtrædelser af servitutter pålagt et areal med tilsagn efter regler udstedt i henhold til landdistriktsfondsloven eller CAP-loven. Det betyder, at styrelsen som påtaleberettiget kan håndhæve, at servitutbestemmelserne bliver overholdt. Dette kan f.eks. ske ved at meddele lodsejere påbud om at reetablere tilstanden i vådområdet i overensstemmelse med projektet, hvis der konstateres en overtrædelse af de tinglyste bestemmelser i servituten. Efterkommes påbuddet ikke inden for den fastsatte frist, kan der ske politianmeldelse med påstand om tvangsbøder, indtil lodsejeren har lovliggjort forholdet.

Det er den til enhver tid værende ejer af ejendommen, hvor servituten er tinglyst, der er ansvarlig for at overholde forpligtelserne. Det er også ejeren på tidspunktet for en eventuel

overtrædelse af servituten, der kan meddeles påbud om at bringe arealets tilstand i overensstemmelse med servituttens bestemmelser.

Styrelsen indsamler oplysninger om mulige overtrædelser af servituten, f.eks. via kontrol, klager eller andre kilder. Der foretages på denne baggrund en vurdering af karakteren af forholdet, og der tages stilling til sagens videre forløb.

Det videre forløb inkluderer:

- Mulighed for indskærpelse: Hvis overtrædelsen ikke er alvorlig, kan styrelsen vælge at indskærpe reglerne over for den ansvarlige lodsejer og give en frist til at rette op på forholdet, før et egentligt påbud udstedes.
- Partshøring: Inden påbuddet udstedes, skal den berørte lodsejer have mulighed for at udtale sig (jf. forvaltningslovens krav om partshøring), medmindre der er akut "fare" for projektet.
- Udstedelse af påbud: Hvis du som den ansvarlige lodsejer ikke efterlever reglerne efter eventuel indskærpelse og partshøring, udsteder styrelsen et formelt påbud med en konkret frist og krav om handling. Forvaltningslovens regler om proportionalitet, begrundelse, klagevejledning skal i den forbindelse iagttages.
- Politianmeldelse: Hvis påbuddet ikke overholdes, eller hvis overtrædelsen er særlig grov, kan styrelsen vælge at anmelde sagen til politiet for videre retlig behandling, hvilket kan føre til bøde.

10.5 Opbevaring af regnskabsbilag mv.

Du skal være opmærksom på, at der gælder forskellige regler for opbevaring af dokumentation for udgifter alt efter projekttype.

For forundersøgelser og etablering af projekter under spor 2 skal dokumentation for alle afholdte udgifter opbevares i 10 år.

For projekter under spor 1 skal dokumentation for alle afholdte udgifter opbevares i 5 år og 6 måneder.

10.6 Bortfald, tilbagebetaling og nedsættelse af tilskud

Visse faktorer kan medføre, at dit tilsagn bortfalder, tilskuddet nedsættes eller skal tilbagebetales. Du bør derfor sætte dig ind i, hvilke kriterier og forpligtelser du skal leve op til, og hvilke deadlines der er knyttet til projektet.

10.6.1 Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud

Styrelsen træffer afgørelse om bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud, hvis:

- Du som tilsagnshaver har givet urigtige eller vildledende oplysninger eller har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse (læs mere i afsnit 10.6.2).
- Du som tilsagnshaver ikke overholder din oplysningspligt (læs mere i afsnit 10.6.3).
- Du som tilsagnshaver - i forbindelse med kontrol - ikke giver de nødvendige oplysninger eller ikke yder den nødvendige bistand.
- Du som tilsagnshaver uberettiget har modtaget tilskud efter denne bekendtgørelse (læs mere i afsnit 10.6.4).

I tilfælde af tilbagebetalingskrav vil der blive pålagt renter i overensstemmelse med gældende ret.

10.6.2 Urigtige oplysninger

Hvis det fastslås, at du har indsendt urigtige eller vildledende oplysninger, leveret falsk bevismateriale med henblik på at opnå støtte, eller ikke har sendt de nødvendige oplysninger som følge af forsømmelse, bortfalder tilsagnet.

10.6.3 Du har oplysningspligt til os

Hvis styrelsen forlanger det, skal du – i hele perioden, hvor betingelserne for støtte skal være opfyldt – afgive en erklæring til os om, hvorvidt betingelserne for støtte er opfyldt.

Desuden skal du – i hele perioden, hvor betingelserne for støtte skal være opfyldt – underrette os, hvis betingelserne for støtte ikke længere er opfyldt.

10.6.4 Udbetaling på uretmæssigt grundlag

Hvis styrelsen senere konstaterer, at tilskud er udbetalt på uretmæssigt grundlag, kan styrelsen træffe afgørelse om, at tilsagnet bortfalder, og styrelsen kan kræve fuld tilbagebetaling eller nedsætte tilskuddet og dermed kræve en del af tilskuddet tilbagebetalt.

10.6.5 Hel eller delvis nedsættelse af tilskud

Hvis et eller flere af kriterierne for støtteberettigelse ikke er opfyldt, eller hvis du ikke opfylder forpligtelserne i dit tilsagn, kan det medføre, at styrelsen nedsætter dit tilskud helt eller delvist.

Læs mere om kriterier for støtteberettigelse i afsnit 4.2 for projekter under spor 1 og i afsnit 5.2 for projekter under spor 2. Læs mere om forpligtelser i afsnit 4.4 for projekter under spor 1 og i afsnit 5.3 for projekter under spor 2.

Desuden kan der træffes afgørelse om bortfald af tilskuddet eller tilbagebetaling af tilskuddet. Der kan også være tale om så alvorlig en overtrædelse, at tilsagnet bortfalder. Dette vil ske på baggrund af en konkret vurdering af overtrædelse og dens konsekvens for projektet.

Hvis dit tilskud nedsættes helt, kan styrelsen samtidig træffe afgørelse om, at dit tilsagn bortfalder.

Overtrædelsen blive vurderet på baggrund af en konkret vurdering af alvor, omfang, varighed og gentagelse (AOVG):

Alvor og varighed

Spørgsmålet, om hvor alvorlig overtrædelsen er, afhænger især af overtrædelsens konsekvenser i forhold til formålet med ordningen. Overtrædelsens varighed afhænger navnlig af, hvor længe virkningerne af overtrædelsen gør sig gældende.

Omfang

Hvor omfattende overtrædelsen er, afhænger især af, hvilken virkning overtrædelsen har på det enkelte projekt som helhed. Omfanget ses så vidt muligt for de enkelte dele af projektet i forhold til tilsagnet.

Gentagelse

Om en overtrædelse er en gentagelse afhænger af, om der er fastslået en lignende overtrædelse hos tilsagnshaver i løbet af de sidste fire år, fra overtrædelsen bliver konstateret eller i løbet af hele programperioden 2014–2022. Styrelsen ser også på, om overtrædelsen er begået af dig i samme eller en lignende foranstaltning i programperioden 2007–2013.

Styrelsen har på forhånd fastsat, hvordan tilskuddet nedsættes ved manglende opfyldelse af nogle forpligtelser, og hvordan tilbagebetalingen fastsættes.

10.6.6 For sen ansøgning om slutudbetaling

Hvis du søger om udbetaling af tilskuddet for sent, nedsætter styrelsen udbetalingen.

Din ansøgning om slutudbetaling af tilskud skal være modtaget i styrelsen senest 6 måneder efter slutdato for projektperioden. Hvis styrelsen modtager ansøgningen om slutudbetaling af tilskud for sent, nedsættes tilskuddet med 1 procent pr. kalenderdag.

10.6.7 Skiltning

Hvis du er omfattet af skiltreglerne (etablering af EU-finansierede projekter i spor 1, se afsnit 4.4.5), men ikke skilter korrekt, nedsættes tilskuddet med op til 1 procent af tilskudsbeløbet, dog maks. 50.000 kr. Styrelsen trækker beløbet fra tilskuddet inden udbetaling.

10.6.8 Opbevaring af dokumenter

Hvis du har et EU-finansieret etableringstilsagn (spor 1) skal du holde ansøgningen om udbetaling af tilskud og de tilhørende regnskabsbilag tilgængelige i mindst fem et halvt år fra datoen for slutudbetaling.

Har du et nationalt finansieret forundersøgelsestilsagn eller et etableringstilsagn om kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter, skal du holde ansøgningen om udbetaling af tilskud og de tilhørende regnskabsbilag tilgængelige

i mindst 10 år fra datoen for slutudbetaling,

Hvis der ved en efterfølgende fysisk kontrol konstateres manglende bilag eller anden mangelfuld dokumentation, kan styrelsen kræve tilbagebetaling af tilskud.

10.6.9 Ændrede forudsætninger

Hvis forudsætningerne for tilskud i øvrigt er væsentligt ændrede, kan der på baggrund af en konkret vurdering træffes afgørelse om hel eller delvis nedsættelse af tilskud, bortfald af tilskuddet og tilbagebetaling af udbetalt tilskud.

11 Yderligere oplysninger

11.1 Lovgrundlaget

Danske regler

Denne vejledning er beskrevet ud fra bekendtgørelse nr. 640 af 1. juli 2026 om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter.

Øvrige relevante regler:

- Bekendtgørelse nr. 13 af 13. januar 2025 om tilskud til vand- og klimaprojekter 2024 og 2025 (ændret ved bekendtgørelse nr. 599 af 27. maj 2025).
- Bekendtgørelse nr. 1528 af 4. december 2025 om tilskud til udtagning af arealer til etablering af klima-lavbund- og kvælstofvådområdeprojekter.
- Bekendtgørelse nr. 1296 af 29. november 2024 om tilskud til fastholdelse af arealer i vand- og klimaprojekter (ændret ved bekendtgørelse nr. 1296 af 29. november 2025).
- Bekendtgørelse nr. 1424 af 26. november 2025 om kompensation for tab af markedsværdi på arealer ved ekstensivering i forbindelse med vand- og klimaprojekter og klima-lavbund-, kvælstofvådområde- og fosforvådområdeprojekter (værditabsbekendtgørelsen).
- Bekendtgørelse nr. 1188 af 3. oktober 2025 om kundgørelse af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø og Naturstyrelsens kort.
- Lov nr. 407 af 25. april 2023 om administration af den fælles landbrugspolitik m.v. (CAP-loven).
- Lovbekendtgørelse nr. 1051 af 10. juli 2023 om jordfordeling og offentligt køb og salg af fast ejendom til jordbrugsmæssige formål m.m. (jordfordelingsloven).
- Lovbekendtgørelse nr. 116 af 3. februar 2025 Udbudsloven.
- Lov nr. 1410 af 7. december 2007 om indhentning af tilbud på visse offentlige og offentligt støttede kontrakter med efterfølgende ændringer.

EU-regler

- Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021 om regler for tilskud til strategiske planer, der udarbejdes af medlemsstaterne under den fælles landbrugspolitik og finansieres gennem Den Europæiske Garantifond for Landbruget (EGFL) og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1305/2013 og (EU) nr. 1307/2013.
- Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2021/2116 af 2. december 2021 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1306/2013.
- Kommissionens Gennemførelsesforordning (EU) 2021/2289 af 21. december 2021 om regler for anvendelsen af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2115 om præsentationen af indholdet af de strategiske planer og om det elektroniske system til sikker udveksling af oplysninger.
- Kommissionens Gennemførelsesforordning (EU) 2021/2290 af 21. december 2021 om fastlæggelse af regler for metoderne til beregning af de fælles output- og resultatindikatorer som fastsat i bilag I til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2115.
- Kommissionens delegerede forordning (EU) 2022/126 af 7. december 2021 om supplementering af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2115 med yderligere krav vedrørende visse interventionstyper, som medlemsstaterne skal fastsætte

bestemmelser om i deres strategiske planer for perioden 2023-2027 i henhold til nævnte forordning, samt regler om andelen af permanente græsarealer med henblik på normen for god landbrugs- og miljømæssig stand (GLMnorm 1).

- Kommissionens delegerede forordning (EU) 2022/127 af 7. december 2021 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2116 for så vidt angår betalingsorganer og andre organer, finansiel forvaltning, regnskabsafslutning, sikkerhedsstillelse og brug af euroen.
- Kommissionens Gennemførelsesforordning (EU) 2022/128 af 21. december 2021 om regler for anvendelsen af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2116 om betalingsorganer og andre organer, finansiel forvaltning, regnskabsafslutning, kontrol, sikkerhedsstillelse og åbenhed.
- Kommissionens Gennemførelsesforordning (EU) 2022/129 af 21. december 2021 om regler for de interventionstyper vedrørende olieafgrøder, bomuld og biprodukter fra vinfremstilling, der er fastsat i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2115, og for kravene om information, offentlig omtale og synlighed i forbindelse med EU-tilskud og de strategiske planer under den fælles landbrugspolitik.
- EU-retningslinjerne for statsstøtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter, jf. EU-Tidende 2022, nr. C 845, side 1.

Retsgrundlaget for behandling af personoplysninger fremgår af afsnit 11.5.4.

11.2 Straffebestemmelser

Manglende overholdelse af bekendtgørelsen kan straffes med bøde efter § 28, stk. 1, i lov nr. 407 af 25. april 2023 om administration af den fælles landbrugspolitik (CAP-loven).

Hvis der begås svig med EU-midler, kan der blive tale om fængselsstraf efter straffelovens § 289 a.

Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) straffeansvar efter reglerne i straffelovens kapitel 5.

11.3 Force majeure

Styrelsen kan anerkende tilfælde af force majeure og andre ekstraordinære omstændigheder, der forhindrer dig i at gennemføre projektet, og dermed ikke medfører bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud.

Hvis du som tilsagnshaver ønsker at påberåbe dig force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder, skal dette meddeles styrelsen skriftligt senest 15 arbejdsdage efter det tidspunkt, hvor tilsagnshaveren eller dennes dødsbo er i stand til at gøre det. Meddelelsen skal være vedlagt fyldestgørende dokumentationsmateriale.

Styrelsen kan i forbindelse med behandlingen af sagen bede om yderligere information. Hvis det efterspurgte ikke modtages, træffer styrelsen afgørelse om, hvorvidt force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder kan anerkendes på det foreliggende grundlag.

Det er en betingelse for anerkendelse af force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder i konkrete tilfælde, at de indtrufne begivenheder forhindrer dig i at opfylde dine forpligtelser, og at du ikke ved en forholdsmæssig indsats kunne have sikret dig herimod.

11.4 Klageadgang

Du kan klage over styrelsens afgørelser, hvis du ikke får fuldt medhold.

Din klage skal være modtaget senest 4 uger fra den dato, hvor du har modtaget den afgørelse, du klager over.

Din klage skal være skriftlig og angive, på hvilke punkter du mener, at den påklagede afgørelse er urigtig, samt en begrundelse for det.

Du skal sende klagen via klageportalen, som du kan tilgå via borger.dk, virk.dk eller via kpo.na-eyneneshus.dk. Hvis du ønsker, at en anden person skal klage på dine vegne, er der også mulighed for det.

11.5 Behandling af personoplysninger

Styrelsen behandler dine personoplysninger til følgende formål:

- Sagsbehandling af din ansøgning om tilskud.
- Anmodning om udbetaling af tilskud.
- Administration.
- Kontrol.

De oplysninger, som du har afgivet, da du udfyldte din ansøgning m.v., vil blive brugt til at behandle din sag i styrelsen. Det drejer sig derfor primært om almindelige personoplysninger, som kan inddeles i følgende kategorier:

- Navn.
- CPR-nr. (hvis du har indgivet ansøgning via CPR-nr.).
- CVR. -nr. (hvis du har indgivet ansøgning via CVR-nr.).
- Adresse.
- Regnskabsbilag.
- Andre personoplysninger, som du selv har indsendt.
-

Til brug for behandlingen af din sag kan det være nødvendigt at indsamle eller videregive oplysninger til eventuel tredjepart.

Styrelsen er tillige pålagt at udføre administrativ kontrol af de indkomne ansøgninger m.v., herunder at sikre, at de forpligtelser, der er pålagt i henhold til reglerne, bliver overholdt, og at der ikke sker misbrug af EU- og nationale midler.

Til brug for behandlingen af din sag samt udøvelsen af den administrative kontrol kan styrelsen, såfremt det er relevant, videregive og/eller indsamle dine personoplysninger blandt følgende tredjeparter:

- CVR- og/eller CHR-registret,
- Offentlige myndigheder herunder ministerier, styrelser og kommuner,
- EU-Kommissionen,
- Revisionsmyndigheder,
- Relevante private aktører, som du har et kontraktmæssigt eller andet juridisk forhold til, herunder leverandører, finansieringsselskaber, fonde.

Styrelsen er pålagt at udføre kontrol af de indkomne ansøgninger, betalingsanmodninger m.v., herunder at sikre, at de forpligtelser, der er pålagt en ansøger i henhold til reglerne, bliver overholdt, og at der ikke sker misbrug af tilskudsmidler.

Til brug for behandlingen af din sag samt udøvelsen af kontrol kan styrelsen, såfremt det er relevant, videregive og/eller indsamle dine personoplysninger blandt følgende tredjeparter:

- CPR-registeret.
- CVR- og/eller CHR-registeret.
- Offentlige myndigheder herunder ministerier, styrelser og kommuner.
- EU-Kommissionen.
- Revisionsmyndigheder.
- Relevante private aktører, som du har et kontraktmæssigt eller andet juridisk forhold til, herunder leverandører, finansieringsselskaber, fonde.

Styrelsen kan offentliggøre oplysninger om udbetalt støtte, herunder navn, eventuelt firmanavn og adresse, støtteordning, projekttitel, tilsagnsbeløb samt udbetalt tilskudsbeløb.

11.5.1 Så længe beholder styrelsen oplysningerne

Styrelsen opbevarer dine personoplysninger og oplysninger om dit projekt, så længe det er nødvendigt. Dog kan det oplyses, at styrelsen lægger vægt på følgende:

- Nationale forældelsesregler.
- Sagligt administrativt behov.
- Risiko for genoptagelse af sager bagud i tid.
- Risiko for revision af Rigsrevisionen.
- EU-regler, der opstiller krav om en minimumsopbevaringstid.
- EU-forældelsesregler.
- Risiko for underkendelse fra EU.

I øvrigt følges Rigsrevisionens og Rigsarkivarens anvisninger for arkivalier.

11.5.2 Dine rettigheder

Du har, efter databeskyttelsesforordningen, en række rettigheder i forhold til styrelsens behandling af oplysninger om dig og dit projekt. Hvis du vil gøre brug af dine rettigheder, skal du kontakte styrelsen.

Du har ret til at få indsigt i de oplysninger, som styrelsen behandler om dig, samt en række yderligere oplysninger.

Du har ret til at få urigtige oplysninger om dig selv rettet.

Du har i visse tilfælde ret til at få behandlingen af dine personoplysninger begrænset. Hvis du har ret til at få begrænset behandlingen, må styrelsen fremover kun behandle oplysningerne – bortset fra opbevaring – med dit samtykke, eller med henblik på, at retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares, eller for at beskytte en person eller vigtige samfundsinteresser.

I særlige tilfælde har du ret til at få slettet oplysninger om dig, inden tidspunktet for styrelsens almindelige generelle sletning indtræffer.

Klager over styrelsens behandling af personoplysninger kan rettes til Datatilsynet eller departementet i Ministeriet for Grøn Trepert. Du har også mulighed for at indbringe sagen for domstolene.

Vi vil dog i første omgang opfordre dig til at tage kontakt til styrelsen, og så vil vi forsøge at finde en løsning.

11.5.3 Kontaktoplysninger

Styrelsen er dataansvarlig for behandlingen af personoplysninger, som du afgiver til os. Du kan kontakte styrelsen, hvis du har brug for yderligere oplysninger om databehandlingen af dine personoplysninger.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Nyropsgade 30
1780 København V
Telefon: 33 95 80 00
Mail: mail@sgav.dk

Hvis du har spørgsmål til vores behandling af dine personoplysninger, er du altid velkommen til at kontakte vores databeskyttelsesrådgiver

- På e-mail: dpo@sgav.dk
- På telefon: +45 33 95 80 00
- Ved brev: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, Nyropsgade 30, 1780 København V., att. "Databeskyttelsesrådgiver".

11.5.4 Retsgrundlag for behandling af personoplysninger

Retsgrundlaget for styrelsens behandling af personoplysninger følger af:

- Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (Databeskyttelsesforordningen), herunder navnlig artikel 6, stk. 1, litra a, c og e og artikel 10.
- Lov nr. 502 af 23. maj 2018 om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven).
- Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 (Forvaltningsloven), herunder navnlig §§ 28-32, samt kapitel 4 om aktindsigt.
- Lovbekendtgørelse nr. 980 af 16. august 2017 (Miljøoplysningsloven), navnlig reglerne om aktindsigt.
- Lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2020 (Offentlighedsloven), navnlig reglerne om aktindsigt.
- Lov nr. 407 af 25. april 2023 om administration af den fælles landbrugspolitik m.v. (CAP-loven).
- Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021 om regler for tilskud til strategiske planer, der udarbejdes af medlemsstaterne under den fælles landbrugspolitik og finansieres gennem Den Europæiske Garantifond for Landbruget (EGFL) og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1305/2013 og (EU) nr. 1307/2013, herunder navnlig artikel 151.
- Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2021/2116 af 2. december 2021 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1306/2013, herunder navnlig artikel 101, samt artikel 98, 99 og 100.

